

Täysistunto

Keskiviikko 21.11.2018 klo 14.01—17.54

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi klo 17.54.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Tuula Haatainen (14.01—16.04) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.04—17.54).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvoverolain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 170/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 17/2018 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 20.11.2018 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa Emma Kari on Kari Uotilan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylätään. Lisäksi keskustelussa Joona Räsänen on Mika Karin kannattamana tehnyt vastalauseen 1 mukaisen lausumaehdotuksen.

Selonteko hyväksyttiin.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensin on äänestettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 137, ei 20; poissa 42 (äänestys 1).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 170/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lopuksi on päätettävä lausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, Joona Räsänen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 101, ei 59; poissa 39 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Asian käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen osallistumisesta Pohjois-Atlantin liiton johtamaan koulutusoperaatioon Irakissa Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton välillä kirjeenvaihdolla tehtävän sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 209/2018 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 11/2018 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Osittain ainoaan, osittain toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Ensin päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 11/2018 vp pohjalta ainoassa käsittelyssä sopimuksesta ja sitten toisessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Keskustelu asiasta päättyi 20.11.2018 pidetyssä istunnossa.

Keskustelussa on Hanna Sarkkinen Kari Uotilan kannattamana ehdottanut, että sopimus ja lakiehdotus hylätään vastalauseen mukaisesti.

Selonteko hyväksyttiin.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ehdotan, että sopimuksesta ja lakiehdotuksesta päätetään yhdessä.

Menettelytapa hyväksyttiin.

Sopimuksen ja lakiehdotuksen hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 150, ei 11, tyhjiä 1; poissa 37 (äänestys 3).

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksessä HE 209/2018 vp tarkoitetun sopimuksen. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 209/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Sopimuksen ainoa ja lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 237/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valio- kuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Keskustelu

14.06 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä eduskunta! Eilen vietettiin lapsen oikeuksien päivää. Suomi sitoutui liki 30 vuotta sitten YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, joka velvoittaa kutakin jäsenmaata toimimaan poliittisesti siten, että lapsen etu on ensisijaista. Me olemme monin tavoin lapsi- ja perhepolitiikassa mallimaa tai vähintään mitalisijoilla, ja monet erinomaiset lapsuuteen liittyvät käytänteemme, päätöksemme ja lakipykälät aina neuvoloista maksuttomaan kouluruokailuun ovat kestäneet aikaa ja ovat yhä käytännössä varmasti koko eduskunnan puolustamia hyvinvointiyhteiskuntamme peruspilareita.

Erityisellä tavalla jokaisena päivänä, ei vain lapsen oikeuksien päivänä, meidän on kiinnitettävä huomiomme niihin lapsiin, jotka kotitaustansa vuoksi ovat hauraassa asemassa. Erityisellä tavalla on kiinnitettävä huomiota turvaan, kasvuun, oppimiseen ja rauhaan niiden lasten osalta, jotka ovat lastensuojelun asiakkaita — vielä erityisemmin niiden noin 20 000:n, jotka on sijoitettu oman kodin ulkopuolelle.

Me vahvistamme nyt muutettavilla lastensuojelulain pykälillä lapsen oikeutta hyvään kohteluun, huolenpitoon ja kasvatukseen. Me vahvistamme suojaa, ruumiillista koskemattomuutta ja fyysistä ja henkistä loukkaamattomuutta. Ehdotettavien säännösten painopiste on ennakollisissa keinoissa, joiden avulla on tarkoitus ehkäistä haastavien tilanteiden syntyä sekä vähentää rajoitustoimenpiteiden käyttöä, kun ne eivät ole välttämättömiä.

Haluan korostaa eduskunnalle, että tämän lain valmistelu oli liikkeellä laajasti jo ennen kuin tänä syksynä on käyty eduskunnan oikeusasiamiehen ansiokkaan työn tuloksesta laajaa kansallista keskustelua, erityisesti koulukoteihin liittyvistä kurillisista toimista ja lasten ja nuorten itsemääräämisoikeudesta. Tuon keskustelun seurauksena päädyimme toki vielä vahvistamaan pykälissä erityisesti valvontaan liittyviä kohtia entisestään.

Tämä ei ole, hyvä eduskunta, lastensuojelun kokonaisuudistus. On ehkä isompi arvioinnin paikka seuraavan hallituskauden aikana tuon nyt kymmenen vuotta voimassa olleen ison lain henkeä ja toteutumista arvioida myös siltä osin, onko erityisiä kehittämiskohteita lapsiperhepalveluiden, lastensuojelun ja koulun ympärillä olevien palveluiden yhdistämisessä sekä erityisesti lastensuojelun jälkihuollossa. Näissä työryhmätyö on liikkeellä. Nyt keskitymme esityksessä tiettyihin pykäliin.

Tämän esityksen kohteena ovat nyt ne lapset, jotka ovat sijaishuollossa, ja heidän oikeusturvansa vahvistaminen. Valvontaa vahvistetaan mainitsemallani tavalla väärinkäytösten ennaltaehkäisynä ja myös siksi, että niihin varhaisesti puututtaisiin. Valvonnan tehostamisen ytimessä on velvoite lapsen kuulemiseen ja osallistamiseen.

Arvoisa puhemies! Lastensuojelun tulee tukea lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tavanomaisen kasvatuksen toteutumista. Esityksessä selkiytettäisiin yleisesti hyväksytyn tavanomaisen kasvatuksen ja perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa. Esityksellä vahvistettaisiin kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten oikeutta huolenpitoon, rajojen asettamiseen ja ihmisarvoa kunnioittavaan kohteluun. Olemme poikkeuksellisen vaikeassa maastossa, kun tiedämme, että aikuisina meillä on velvollisuus suhtautua lapsen kasvattamiseen myös rajojen asettamisena. Olemme myös tekemisissä sellaisten lasten ja nuorten asioiden kanssa, jotka voivat olla myös vaaraksi itselleen, läheisilleen, toisille lapsille tai henkilöstölle.

Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen asiakassuunnitelmaan tulisi tämän hallituksen esityksen mukaisesti kirjata, miten lasten terveydenhoito, varhaiskasvatus ja perusope-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

tus, siis arjen muut, normaalit, tavalliset asiat, järjestetään sijaishuollon aikana. Lapsen sijoituksesta päätöksen tehneen kunnan on myös valmisteltava opetusta sijoituskunnan kanssa jo siinä vaiheessa, kun sijoitusta valmistellaan. Lisäksi vanhemmille tehtävässä asiakassuunnitelmassa olisi arvioitava, millä tavoin vanhemmille järjestettävän erityisen tuen avulla voidaan edistää tavoitetta perheen jälleenyhdistämisestä. Aina se ei ole paras vaihtoehto, mutta aina se on tavoiteltava asia. Lapsen asiakassuunnitelmaa olisi aina täydennettävä lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmalla, jos lapseen kohdistetaan tai oletetaan kohdistettavan hänen elämäntilanteensa vuoksi sijaishuollon rajoituksia. Esityksen mukaan me kirjaamme nyt näkyville, että lapselle ja myös hänen huoltajilleen on kerrottava oikeusturvakeinoista.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys sisältää muutoksia myös palveluntuottajille. Sijaishuollon palveluntuottajien, joiden kenttä on moninainen, olisi varmistettava henkilöstön riittävä määrä, osaaminen ja perehdytys. Tällä voidaan ennaltaehkäistä rajoitusten käyttöä ja varmistaa, että niitä käytetään vain lain edellyttämässä tilanteissa, turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittavalla tavalla. Muutoksissa korostetaan rajoitusten viimesijaisuutta ja myös sitä, että käytetyn toimenpiteen on oltava oikeassa suhteessa lapsen käyttäytymiseen liittyvään terveys-, turvallisuus- ja omaisuusvaaraan nähden. Lapsen mielipide ja näkemys rajoituksesta olisi selvitettävä, ellei tuota selvitystä ole ilmeisen mahdotonta tehdä. Oleellista on, arvoisa puhemies, että rajoitustoimenpiteitä ei saa käyttää rangaistuksena tai kurinpitokeinona eikä niiden käytöllä saa aiheuttaa lapselle vahinkoa tai haittaa. Rajoitus ei koskaan oikeuta lapsen alistamista, kurittamista eikä muulla tavoin loukkaavaa tai nöyryyttävää kohtelua.

Lastensuojelulaitoksessa olisi laadittava yleinen hyvää kohtelua koskeva suunnitelma. Hyvää kohtelua koskevaan suunnitelmaan tulisi sisällyttää tiedot toimenpiteistä, joilla yksikössä olevien lasten itsemääräämisoikeutta tuetaan, sekä sijaishuoltopaikan tavanomaiseen kasvatukseen liittyvistä säännöistä ja käytännöistä — niin sanotusti talon tavat. Suunnitelmaan tulisi sisällyttää, kuinka rajoitusten käyttöön varaudutaan ja kuinka niitä voidaan toteuttaa niin, että itse rajoitustoimenpide ei aiheuta vaaraa ulkopuolisille. Suunnitelmassa tulisi myös yksilöidä, mitä lainmukaiset rajoitukset kyseisessä yksikössä käytännössä tarkoittavat ja miten niitä käytännössä toteutetaan. Tässäkin lasten näkemysten ja kokemusten kuuleminen on ensiarvoista, kun suunnitelmaa laaditaan.

Arvoisa puhemies! Esitys sisältää muutoksia myös rajoituksia koskeviin säännöksiin. Sijaishuoltoa vaarantavien esineiden haltuunotto olisi jatkossa mahdollista. Myös tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden haltuunotto mahdollistettaisiin. Jos on perusteltu syy epäillä lapsella tai nuorella olevan aineita tai esineitä, jotka haittaavat sijaishuollon järjestämistä tai yleistä järjestystä, on lapselle mahdollista tehdä henkilöntarkastus. Se ei kuitenkaan ole mahdollista tupakkatuotteiden etsinnän takia. Laitoksen olisi viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin luvattomasti poistuneen lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi laitokseen sekä ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta sijaishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle. Laitoksen ja lapsen sijaishuollosta vastuussa olevan viranomaisen tulee toimia yhteistyössä lapsen kuljettamiseksi takaisin laitokseen.

Eristämiseen liittyviä säännöksiä muutetaan siten, että eristämistä lyhennetään vuorokaudesta 12 tuntiin ja eristämistä koskevaa päätöstä voi jatkaa niin ikään vain toiset 12 tuntia nykyisen vuorokauden sijaan. Tämä säännös sisältää tarkennuksia eristämisen aikaisiin lapsen turvallisuutta varmistaviin toimenpiteisiin. Eristämistä koskevaan päätökseen kirjattavien asioiden sisältöä tarkennetaan. Lisäksi tarkennetaan yksittäisen lapsen kohdalla

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

tapahtuneen rajoituksen jälkikäteistä yksilökohtaista arviointia, myös vuorovaikutusta lapsen oman sosiaalityöntekijän kanssa kotikunnassa.

Ja vielä, arvoisa puhemies, valvonnasta. Sillä on merkittävä rooli lasten oikeusturvan ja hyvän kohtelun turvaamisessa. Valvonta kuuluu aluehallintovirastoille ja Valviralle. Niiden tulisi valvontaa toteuttaessaan ja sijaishuoltopaikoissa valvontakäyntejä tehdessään kuulla lasten näkemyksiä ja kokemuksia. Säännös vahvistaa ja siten myös tehostaa sijaishuollon valvontaa. Tällä pyritään ennaltaehkäisemään sijaishuollossa olevien lasten kaltoinkohtelua. Meillä on aina velvollisuus kuulla lasta.

Arvoisa puhemies! Tähän valvontaan liittyen me tulemme lisäksi esittämään ja olemme eduskuntaan tuoneet ensi vuoden talousarvioon täydentävän esityksen, jossa lisätään määrärahoja valvontaviranomaiselle, sosiaali- ja terveysministeriölle ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle, jotta lastensuojelun osaaminen vahvistuu ministeriötason virkatyössä mutta myös kentän valvonnassa.

Puheenvuorossani käyttämäni esimerkit voivat kuulostaa kaukaisilta mutta ovat ajoittain karuakin arkea lastensuojelun vaativimmissa sijaishuollon yksiköissä. Me puhumme nuorista, ehkä aikuisiän kynnyksillä olevista, joiden elämässä omat vapaudet ja rajoittaminen ovat vaikea kalteva pinta, jossa lainsäädännön tulee olla yksiselitteinen ja lapsen edun mukainen. Olemme tekemisissä rikollisuuden, väkivallan ja päihteidenkin kanssa, kun keskustelemme rajoitustoimenpiteistä, ja aina myös alan osaajien, ammattitaidon, eettisyyden ja turvallisuuden kanssa.

Minusta tämä esitys, arvoisa puhemies, on merkittävä [Puhemies koputtaa] kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten yhdenvertaisuuden, osallisuuden edistämisen, itsemääräämisoikeuden ja muiden perusoikeuksien toteutumisen kannalta. Tämä edellyttää osaamisen kehittämistä sijaishuollon yksiköissä ja myös ajattelutavan muutosta menneistä vuosikymmenistä tähän päivään lapsilähtöisyyden ja nuoren ja lapsen kuulemisen vahvistamiseksi.

14.17 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa rouva puhemies! Suomen hallitus pyysi vuonna 2016 anteeksi ihmisiltä, jotka olivat lastensuojelun sijaishuollossa tulleet kaltoinkohdelluiksi. Valtiojohdon ele oli tarpeellinen.

Viime vuosisadalla Suomeen rakennettiin tyttö- ja poikakotien saaristo, jossa usein valitsi säälimättömän kova kuri ja jopa suoranainen alistaminen. Tästä tilanteesta on päästy onneksi eteenpäin. Sijaishuoltoon sijoitettujen lasten oikeusturvan toteuttaminen on tärkeää. Hyvinvointivaltion onnistumista voi mitata parhaiten sillä, miten se kohtelee kaikkien heikoimpia. Tämä koskee kaikkia suljetuissa laitoksissa olevia mutta aivan erityisesti sijaishuoltoon sijoitettuja lapsia. He ovat lapsia, joiden huollosta ja kasvatuksesta eivät vastaa enää omat vanhemmat vaan vieraat ihmiset.

Oikeusturvan tarvetta tehostaa tarve ymmärrykseen, kasvatukseen ja rakkauteen. Hallituksen esitys lastensuojelulain uudistamiseksi sisältää toimenpiteitä, jotka täyttävät edellä sanottuja tavoitteita. Lastenhuollon tulee olla entistä paremmin suunniteltua. Yleisen turvallisuuden ja lasten oman edun turvaamiseksi tehtävät rajoitustoimenpiteet on perusteltava ja niiden käyttö rajattava välttämättömään. Aluehallintoviranomaisten valvontaresurssit on lisättävä, ja lapsia on kuultava heitä koskevissa asioissa. Sijoitettujen lasten mielenpitojen kuuleminen on haastavaa, ja heistä vastuussa olevien työntekijöiden motivointi vaatii paljon. Kuitenkin tällaisessa kuulemisessa kysymys on paitsi oikeusturvasta myös kasvatuksesta. Viestimme, että kaikilla on oikeus tulla kuulluiksi. Meidän viestimme on, että kaikkien näkemyksillä on arvoa.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan on pyrittävä hyviin tuloksiin oikeudenmukaisin keinoin ja lakeja ja ihmisoikeussopimuksia kunnioittaen. Tämä on sanottava painokkaasti. On kuitenkin paikallaan muistuttaa mieleen, että nyt käsiteltävät asiat eivät ole mustavalkoisia eivätkä ratkaisut helppoja. Sijoitetut lapset ovat useissa tapauksissa — ja voisimme sanoa, että tavallisissa tapauksissa — esiteini-iässä tai jopa aikuisuuden kynnyksellä. He ovat voineet saavuttaa aikuisten fyysiset mitat. Heillä on käsityksiä aikuisten maailmasta, käsityksiä, jotka ovat usein vääristyneitä ja ongelmia entisestään kärjistäviä. Lyhyesti ja suoraan sanottuna: sijoitettujen lasten ja heidän ympäristönsä suojeleminen ei ole helppoa. Kun sallittujen rajoitustoimenpiteiden kohdalla puhutaan kiinnipitämisestä, kyseessä ei useinkaan ole pienen lapsen sylissä pitäminen vaan fyysisiltä voimiltaan aikuista vastaavan nuoren hillitseminen. Kun rajoitustoimissa puhutaan henkilöön käyvistä tarkastuksista, kyse voi olla huumausaineista tai teräaseista. On syytä kantaa huolta siitä, miten sijoituslapsista huolehtiva henkilökunta selviää tehtävästään. Lakiesitys säilyttää heille lisää velvoitteita. Esimerkiksi sijaishuollon piiristä karanneiden lasten palauttaminen on entistä selkeämmin laitoksen oman henkilökunnan vastuulla. Uudistuksen myötä ei kuitenkaan tule lisää voimavaroja näiden vastuiden kantamiseen.

Lakiesityksessä annetaan kaivattu oikeus tupakan ja tupakkatuotteiden pois ottamiseen. Käytännön lastensuojelutyötä tekevät ovat viestittäneet, etteivät säännöt ole tämänkään jälkeen riittäviä. Miten esimerkiksi kasvatustarkastusta käyvä työntekijä voi toimia, jos vastapäätä istuva nuori ei nosta katsettaan älypuhelimien pelisovelluksesta? Puhelinta ei saa panna kaappiin keskustelun ajaksi, saati pitemmän ajatustuokion turvaamiseksi — ja kuitenkin tuo kasvatustarkastelu on voitava käydä, [Leena Meri: Tästä tulee palautetta kyllä!] tuon nuoren parhaaksi. Keinoja tarvitaan.

Arvoisa puhemies! Nyt säädettävä laki ja sitä tehostava valvonta turvaavat omalta osaltaan sen, ettei yhdenkään tulevaisuuden hallituksen tarvitse pyytää anteeksi sijoitetuilta lapsilta. Toivottavasti lainmuutos ja lisääntyvä valvonta ei miltään osin viestitä hyvää lastensuojelutyötä tekeville ihmisille, että he olisivat epäilyksen alaisia. Lapset ovat maailman tärkein asia. Lastensuojelussa tehtävä työ sen mukaisesti on arvostuksensa ansainnut.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Annan seuraavan puheenvuoron edustaja Laiholle, ja sen jälkeen voidaan käydä debatti, jos siihen on tarvetta, niin että tulee puhujalaisalta puheenvuoroja käytetyksi.

14.22 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamies on tehnyt useita tarkastuksia lastensuojelun sijaishuollon yksiköihin parin viime vuoden aikana ja kiinnittänyt siellä huomiota tärkeisiin asioihin, ennen kaikkea sijaishuollon valvontaresurssien riittämättömyyteen ja siihen, että lapsia ei kuulla riittävästi. Lapset, jotka ovat sijoitettuina, ovat kaikkein heikoimmassa asemassa olevia, ja he ovat muiden vallan alla. Se pitää muistaa aina, kun heistä puhutaan, että silloin ollaan rajoittamassa heidän oikeuksiaan. Täytyy olla todella huolellinen siinä, mihin vedetään se raja, mikä on lapsen oikeus ja mikä liittyy siihen sijoitukseen tai lapsen turvallisuuteen. Epäkohtia on noussut esille useita, ja tämä on selkeästi tarkentamisen paikka, ja olen erittäin tyytyväinen, että ministeri Saarikko on tämän esityksen tuonut, jolla pystytään parantamaan tilannetta.

YK:n lasten oikeuksien sopimuksen mukaan julkisen vallan on aina huomioitava lapsen etu. Tällainen sijoitusyksikkö, se ympäristö, voi helposti ruveta elämään omaa maailmaansa, ja silloin on tarpeen olla riittävä valvonta ja myöskin koulutus henkilökunnalle ja myös-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

kin ehkä työkiertoa, ettei liikaa jäädä siihen omaan ympäristöön ja että pystytään näkemään niin sanotusti metsän puilta. Mutta se on myöskin hyvin haastava työympäristö, ja usein sijoitetuilla lapsilla on todella järkyttäviäkin elämäkokemuksia taustalla, ja niistä pitää sitten selviytyä. Ei voida edellyttääkään aina samanlaista käytöstä kuin jos olisi ollut normaali kotitausta. Mutta se on erittäin vaativa ympäristö myös henkilökunnalle. Sen takia myöskin yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa, lastenpsykiatrian kanssa on ensiarvoisen tärkeätä ja sitä jatkossa tulee vahvistaa.

On tärkeätä, että tässä lakiesityksessä nämä karanneet lapset otetaan huomioon, koska on selkeä ongelmakohta tällä hetkellä, että nämä teini-ikäiset lähtevät karkuun ja sitten heitä on ympäri Suomea, ja kenellä on vastuu palautuksesta? On hyvä, että tätä selkeytetään, ja hienoa, että saadaan lisää valvontaan resursseja.

Eristämisen suhteen tämä on vaikea kapitteli, mutta toivoisin todellakin, että tähän nyt todella paneudutaan [Puhemies koputtaa] ja saadaan selkeitä ohjeita henkilökunnalle ja huomioidaan kuitenkin lapsen etu ja oikeudet.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Täällä oli toiveita debatista. Avaan debattikustelun. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää minuutin mittaisen puheenvuoron, painamaan V-painiketta ja nousemaan seisomaan.

14.25 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama asia, joista saan itse yhteydenottoja.

Nyt meillä on paljon yksityisiä hoitolaitoksia. Niitä ehkä sote-uudistuksen myötä tulee lisää. Yksi kysymys — tässä näkökulma sieltä henkilöstön puolelta — on tuo mitoituskysymys. Meillä on lastensuojelulain 59 §:ssä määritelty se, kuinka paljon siellä pitää yleisesti olla henkilökuntaa, mutta tietooni on tullut, että esimerkiksi yövuorossa on yksi hoitaja. Tilanne on sellainen, että siellä ei ole edes mitään hälytysnappia, vaan on käsketty soittamaan 112:teen, jos tulee vaaratilanne. Tässä on tietysti oikeusturva hoitajalla, jos jotakin tapahtuu, ja tietysti lapsille joskus tulee sitten tilanteita, joissa joudutaan käymään läpi, mitä on tapahtunut. Kysyisin: onko tähän tulossa mitään hoitajamitoitusta?

Toinen kysymykseni koskee sitä, onko mietitty sitä oikeusturvaa, joka siellä on muilla lapsilla tai heidän huoltajillaan. Jos siellä on erittäin vaarallisia muita lapsia, niin vain joillain henkilökunnasta on tiedossa tämä tilanne, [Puhemies koputtaa] ja se on aika vaikea tilanne.

14.27 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rajoitustoimet ovat olleet kovasti yhteiskunnallisessa keskustelussa, myös lapsen etu, ja tältä osin oikeusasiamiehen lukuisat kertomukset ovat kyllä eduskunnalle karmeaa luettavaa. Yksinään lastensuojelun asioista oikeusasiamies on hyvin pitkästi todennut tämänhetkisiä puutteita: pätevien sosiaalityöntekijöiden huono saatavuus; yleisten voimavarojen puute; työntekijöiden vaihtuvuus; palveluiden laatu; sijaishuollon valvonta on riittämätöntä; lastensuojeluviranomaiset eivät aina ehdi käydä valvomassa; kuntien vastuu perhehoidon valvonnasta on riittämätöntä; lapset eivät aina tiedä, mitä oikeuksia heillä olisi, mitä sosiaalityöntekijällä; ja niin edespäin.

On sanottava tästä esityksestä, jonka hallitus nyt tänne tuo, että on kiitettävää, [Puhemies koputtaa] että olette tarttuneet asiaan, mutta samalla on muistettava, että meillä [Pu-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

hemies: Aika!] oli käsittelyyn tulossa kokonaisuudistus, nyt sen osa. Mutta ollaan tästäkin vähästä nyt tyytyväisiä. Pahoittelen.

14.28 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sijoitetuilla lapsilla on usein monia kasautuneita, vaikeita ongelmia, ja ammattikasvattajalekin toiminta voi olla hankalaa. Osa saattaa kokea, ettei oikein ole keinoja puuttua nuorten toimintaan. Miten me voisimme tukea laitosten työntekijöitä heidän vaativassa työssään turvata vakavasti oireilevien lasten arki ja hyvinvointi? Henkilöstön osaaminen vaatii jatkuvaa perehdytystä ja koulutusta. Tämä on paitsi työtaito-, myös työturvallisuuskysymys. Työntekijät tarvitsevat tuekseen myös riittävän työnohjauksen.

Puhemies! Oikeuskanslerikin on kiinnittänyt huomiota pulaan pätevistä sosiaalityöntekijöistä. Työntekijöiden määrää ja pätevyysvaatimuksia voidaan kunnissa vähätellä, ja monin paikoin myös palkkaus laahaa. Nämä ovat vakavia asioita. Lastensuojelu tarvitsee arvostuksensa, ja siksi kiitän ministeri Saarikkoa tästä merkittävästä askeleesta.

14.29 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lasten oikeuksien päivä pitää olla joka päivä, ja erityisesti pitää tehdä työtä, niin että kaikkein heikoimmassa, vaikeimmassa asemassa olevilla lapsilla on mahdollisuus olla lapsia. Lapset ovat lapsia, vaikka he ovat nuoria, ja pidän kiitettävänä sitä, että ministeri Saarikko tuo lakiesityksen, jota pitkään on odotettu, ja myöskin tulee voimavaroja valvontaan. Ensi vuoden budjettiin tulee lisää määrärahoja lastensuojeluun ja perheiden kotiapuun, ennalta ehkäisevään toimeen niin, että voidaan tukea esimerkiksi niitä perheitä, joissa lapsi on sijoitettuna, niin että kokonaisuutta katsotaan.

Itse pidän tätä lakiesitystä erittäin vaativana, ja haluan katsoa tätä sillä tavalla, että kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville lapsille tuodaan tämän lakiesityksen kautta rajat ja rakkautta. On tärkeää, että on selkeät säännöt, ja erityisen olennaista on se, että lasta kuullaan ja lapsi otetaan mukaan. Eli erittäin tarkkaan käymme tämän lakiesityksen läpi sosiaali- ja terveystieteiden valvonnassa. [Puhemies koputtaa] On merkittävää, että myös perustasakivoliokunta antaa tähän lausuntonsa — tärkeä askel eteenpäin lasten kannalta.

14.30 Lea Mäkipää sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ministerikin mainitsi, niin näitä kodin ulkopuolella olevia lapsia on sekä laitoksissa että myös sijaisperheissä lähes 20 000, ja toivottavasti joskus päästään siihen, että nämä luvut ovat nolla. Eli sitä ennaltaehkäisyä kuulutan.

Mutta nyt otan esille sijaisperheet, koska ne ovat tuttuja. Kysyisin: onko sijaisperheen lapsilla ja sijoitetuilla lapsilla samat oikeudet? Joskus olen joutunut puuttumaan siihen, voiko sijoitettu lapsi käyttää puhelinta, tietokonetta, voiko hän lähettää kirjeitä vanhemmille, sisaruksille tai muille ja voiko myös vierailuja olla, koska monessa tapauksessa on näin, että lapset eivät pääse katsomaan läheisiään eli siinä on tämmöistä puutetta. Tietysti näistä voisi laittaa viestiä tuonne valvontaviranomaisille. Välttämättä se arkipäivä ei ole niin ruusuista kuin me joskus luulemme. Mutta toivottavasti tähän [Puhemies koputtaa] tulee selkeyttä tässä laissa.

14.31 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä lakiesityksessä on paljon hyvää, mutta itse jäin miettimään sitä, puututaanko tässäkin lakiesityksessä riittävästi ennaltaehkäisyyn tai vahvistetaanko sitä. Nimittäin tästäkin

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

lakiesityksestä ilmenee se, että sosiaalityöntekijät kertovat usein tilanteesta, jossa psykiatria ei suostu aloittamaan nuoren terapiaa ennen kuin nuori on huostaanotettu ja sijoitettu, vaikka nuorella ei välttämättä olisi mitään huostaanoton ja sijoittamisen tarvetta.

Tässä taustalla on usein se, että mielenterveyspalvelut ovat riittämättömät. Tästähan esimerkiksi Kuntaliiton ja Talentian tuoreet selvitykset ovat raportoineet, että perheen ulkopuolisten sijoitusten taustalla on yhä useammin se, että mielenterveyspalveluita ei kerta kaikkiaan ole nuorille riittävästi tarjolla. Tästä syystä sitten joudutaan tämmöiseen hulluun tilanteeseen, että nuoren olo pahenee niin paljon, että sitten ollaan siellä psykiatrian erikoissairaanhoidon piirissä, [Puhemies koputtaa] kun ennaltaehkäisy on puuttunut, ja sitten käytetään huostaanoton kriteerinä [Puhemies: Aika!] tätä huonoa oloa, joka nuorella on.

Eli kysyisin ministeriltä, onko tähän mielenterveyspalveluiden puutteellisuuteen kiinnitetty tämän lain valmistelussa huomiota.

14.32 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsen hyvinvointi ja lasten oikeudet ovat itsestäänselvästi lastensuojelulain ydin. Tämä on kuitenkin vaativa kokonaisuus, sillä rajoja on voitava asettaa lapsen itsensä ja muidenkin takia. Myös henkilöstön turvallisuus ja mahdollisuudet tehdä kasvatustyötä on turvattava, ja säädösten on annettava sille riittävät mahdollisuudet erityisesti, kun kyseessä on nuoria, joilla on hyvin vaativia elämän ongelmia, päihde- ja mielenterveysongelmia, ehkä väkivaltataustaa. Silloin tulee kysymys myös sen koko yhteisön ja henkilöstön turvallisuudesta. Olennaista on myös henkilöstön riittävyys, henkilöstön koulutus, riittävät resurssit, jotta kasvatustyötä voidaan tehdä laadukkaasti eikä tule myöskään paineita turvautua sitten tarpeettomiin rajoittamiskeinoihin.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kysyä ministeriltä: saako tämän lain myötä rajoittaa sijoitetun lapsen kännykän tai tietokoneen käyttöä? Vanhemmat tietävät, että rajoituksia tarvitaan usein kotona, ja niitä tarvitaan varmaankin myös sijoitettujen lasten kasvun turvaamisen kannalta.

14.34 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys on erittäin tärkeä, ja täytyy sanoa, että kun nämä lapsien huostaanotot ja sijoitukset yhä edelleen kasvavat monista hyvistä toimista huolimatta, niin ne kertovat kyllä hyvin laajasti yhteiskunnan pahoinvoinnista.

Tässä esityksessä todetaan, että tulisi tehdä hoito- ja kasvatussuunnitelma. Erittäin hyvä tavoite. Kysyisin ministeriltä, miten ollaan varauduttu resurssien suhteen, jotta tämä voisi onnistua — kun esimerkiksi vammaislaissa edellytetään vastaavia asioita ja se on jo monta vuotta ollut voimassa, ja silti monen vammaisen kohdalla hoitosuunnitelmat saattavat olla vuosiakin tekemättä, vaikka henkilö on niiden palveluiden piirissä. Miten tämä resursointipuoli on tässä ajateltu hoitaa?

14.35 Martti Talja kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva lastensuojelulaki tarjoaa aina viimekätiset mahdollisuudet auttaa niitä lapsia, joilla on kasvamisen ongelmia. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota ennalta ehkäisevään työhön, perheiden varhaiseen auttamiseen, sen tunnistamiseen. Neuvolan, esiopetuksen, koulun yhteistyö lastensuojeluviranomaisten kanssa on aivan keskeinen asia, jolla voidaan sitten tätä ennalta ehkäisevää työtä suunnitella siten, että perheitä ja lapsia autetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Auttamistyössä osaaminen niissä yksiköissä, jotka toteuttavat tätä apua, on aivan keskeinen — se ote, jolla työtä tehdään, ei niinkään muodollinen pätevyys, vaan se, miten nuorta autetaan, miten hänelle järjestetään ne kodinomaiset olosuhteet, joista käsin hän käy koulua, hän oppii elämään, hän käy ammattikoulua.

Kiinnittäisin vielä lopuksi huomiota siihen, että me olemme käyneet aivan liian vähän keskustelua siitä koulutustaustasta, jota näillä meidän lastensuojeluammattilaisilla tulee olla. Yhteisöpedagogin AMK-tasoinen tutkinto on täysin aliarvostettu. [Puhemies koputtaa] Se luo ne osaamiset, [Puhemies: Aika!] joita tarvitaan tämänkaltaisten nuorten auttamiseksi.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän pysymään aikataulussa, koska tässä on rajattu aika.

14.36 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eilen vietettiin todellakin kansainvälistä lasten oikeuksien päivää, ja tämänpäiväinen lakiesitys koskettaa juuri tätä eli lasten ja nuorten oikeuksia.

Joukko sosiaalityöntekijöitä julkaisi eilen sosiaalityöntekijöiden kuormittavuutta koskevan kannanoton, jossa he toteavat, että lastensuojelun tilanne ja resurssit eivät ole parantuneet näiden vuosien aikana vaan pikemminkin ne ovat heikentyneet, eli lasten oikeudet eivät toteudu. Lastensuojelun laatusuositus on vuodelta 2014, ja jotta sosiaalityöntekijät pystyisivät hoitamaan tehtävänsä lasten oikeuksien mukaisesti, he ovat todenneet, että työntekijää kohti pitäisi olla korkeintaan 27 lasta. Kuntaliiton selvitysten mukaan tällä hetkellä työntekijöillä on jopa yli 100 lasta per työntekijä. Nyt kysyisinkin ministeriltä: mitä hallitus aikoo tehdä, että lastensuojelun henkilöstön kuormittavuus vähenee [Puhemies koputtaa] ja lasten oikeudet myös lastensuojelussa aidosti toteutuvat?

14.37 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille hyvästä alustuksesta liittyen lakiin. Lapsi on lasinen astia, sanoi äitini aikoinaan, ja se on kyllä oiva vertauskuva ja pitää paikkansa.

Valtakunnallisilla lastensuojelupäivillä pohdittiin, mitä pysyvyys tarkoittaa lapselle ja mitä se merkitsee. Kysyisin, ministeri, teiltä: turvaako tämä lakiesitys pysyvyyttä lapsuuteen? Sijaishuoltohan on väliaikaista, mutta yleensä kuitenkin kestää hyvinkin pitkiä aikoja lapsuudessa. On hyvä, että lastensuojeluun kiinnitetään resursseja. Varhainen puuttuminen on tärkeää, ja on hienoa, että tulee myös valvontaa. Entä lapsen kuuleminen? Mielestäni lasta voi kuulla jopa vauvasta lähtien. Oletteko samaa mieltä, ja turvaako laki kuulemisen?

Maailmassa on paljon lapsia, joilta puuttuu syliä ja rakkautta. Mielestäni adoptioikä on Suomessa liian matala ja sitä tulisi nostaa. Se ei nyt liity tähän asiaan, mutta halusin sen sanoa, sillä yli 50-vuotiaakin voi olla kykenevä ja pystyvä adoptoimaan.

14.38 Jani Toivola vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kaikkiin pidettyihin puheenvuoroihin on helppo yhtyä, ja totean myöskin, että tämä on tärkeä esitys, joka vie asioita eteenpäin. Kiitos myöskin ministerille arvokkaasta puheenvuorosta sekä lain sisällöstä ja myöskin sen arvomaailman ikään kuin maalaamisesta, mihin me haluamme kulkea ja miten me varmistamme, että jokainen lapsi ja nuori saa arvokkaan lapsuuden ja nuoruuden, jossa hänen oikeutensa toteutuvat.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Ajattelin tuoda lyhyesti saliin nuorten terveisiä. Lastensuojelupäivien yhteydessä järjestettiin myöskin Nuorten Päivä, ja minulla oli kunnia tavata 50 nuorta, joilla oli erilaisia lastensuojelutaustoja. Tapaamisessa ihan ilmeistä oli se kuulemisen tarve, se tarve sanoa sanoittaa, puhua omista kokemuksista, olla osana miettimässä sitä ratkaisua, miten tästä mennään eteenpäin. Ja ehkä se suurin kokemus oli tunne siitä, että ei tule nähdä tai ei tule kuulla. Kaikista kamalimpia olivat ne tarinat, joissa tuntui, että aikuiset vaihtuvat koko ajan, ei ole edes yhtä pysyvää turvallista aikuista. Jos olisi, niin se olisi ihan ratkaiseva ja valtavan tärkeä tekijä, [Puhemies: Aika!] ja tähän täytyy saada korjausta.

14.39 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lastensuojelun yksiköissä työskenteleminen on haasteellista. Kuten tässä edustaja Heikkinen edellä kysyi, olisin myös kiinnostunut tietämään ja kuulemaan ministeri Saarikolta, onko kiinnitetty huomiota yksiköissä työskentelevien henkiseen hyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Minkälaisia toimenpiteitä on ehkä suunniteltu?

14.40 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys asiasta, joka ei ole yksinkertainen — eivätkä vastauksetkaan ole yksinkertaisia — vaan hyvinkin monimutkainen. Toisaalta olemme tekemisissä ilmiön kanssa, josta edustaja Toivola puhui: lastensuojelussa olleet lapset kokevat olleensa äänettömiä, ehkä näkymättömiäkin ja haluaisivat enemmän omaa ääntään kuuluville. Samanaikaisesti kuitenkin esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijät tai sijaishuollon työntekijät kertovat tilanteista, joissa he kokevat pitävänsä kotona tarkempia ja tiukempia rajoja omille lapsilleen kuin työssään sijaishuollossa, ja sanovat sen olevan lapsen edun vastaista. Vaikean kysymyksen kanssa olemme tekemisissä, ja siksi nämä esitykset ovat varmasti tarpeellisia.

Kysyisin kuitenkin ministeriltä: minkälainen seuranta näiden nyt tehtyjen uudistuksien kanssa on, jotta voisimme nähdä, menemmekö sitten oikeaan suuntaan?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Myllykoski, ja sitten sen jälkeen otetaan ministerin vastaus.

14.41 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos eteenpäin menemisestä, mutta kysyisin ministeriltä, onko hallitus millään lailla arvioinut sitä, mikä kierre meillä on, kun köyhyys periytyy mutta myös se — olemmeko nyt kolmannessa vai toisessa sukupolvessa — että huostaan otetut lapset ovat vanhempia, joidenka lapset otetaan edelleen huostaan. Eli kuinka meillä toimii tämä niin sanottu jälkihoito? Nyt meillä on se 18 vuoteen. Pitäisikö meidän avoimesti katsoa, että meillä annettaisiin enemmän ohjausta ja hoivaa myös jo, sanotaanko, yli 20-vuotiaille, jotta annetaan valmiudet niille nuorille ihmisille perustaa ne perheet tulevaisuudessa, kun valmiudet on? Sijoitetun lapsen valmiudet tuntea perhekeskeisyyttä ovat erilaiset kuin perheessä kasvaneitten lasten.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja ministeri Saarikko, vastaus 5 minuuttia. — Olkaa hyvä.

14.42 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko: Puhemies! Kiitos, kollegat, arvokkaasta ja hyvästä keskustelusta, joka tunnistaa, että aihepiiri ei ole erityisen helppo.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Meillä on vahva yhteinen näky siitä, että me tavoittelemme lapsen etua maastossa, joka näissä tapauksissa ei aina ole helppoa määritellä. Yritän vastata esittämiinne kysymyksiin.

Ensinnäkin haluan todeta, että edustaja Sarkomaa minusta määritteli hyvin: pohjimmitaan tässä on kysymys rajoista ja rakkaudesta.

Edustaja Tuppurainen maalasi erinomaisen hienolla tavalla puheenvuorossaan ne arkiiset esimerkit, joiden kanssa olemme tekemisissä, kun me puhumme rajoittamisen toimenpiteistä, myös sen, että mielikuvissa lastensuojelu voi todellakin vaikuttaa sylilasten arjelta, mutta me puhumme vaikkapa seitsemäntoista ja puoli -vuotiaiden, oikeastaan jo aika raavaiden nuorten miesten, kanssa toimimisesta.

Edustaja Kiljunen, otitte esiin henkilöstökysymykset ja kuormittavuuden. Nythän pitää tunnistaa, että tässä lakiesityksessä pureudutaan sinne sijaishuoltoon, ja paljolti tämä henkilöstön riittävyyskysymys on puhututtanut myös siinä sosiaalityössä, joka tunnistaa huostaanoton tarpeita. Olen ottanut erittäin vakavasti tämän alan toimijoiden viestin, joka vuosi sitten viimeimmäksi näyttävästi esitettiin lapsen oikeuksien päivänä, ja siitä alkoi pitkä prosessi Aulikki Kananojan työtä, Lape-muutosohjelman tiimimallin jalkauttamista, jossa lastensuojelussa tehdään töitä yhdessä. Aulikki Kananojan loppuraportti luovutetaan tämän vuoden loppupuolella minulle. Jatketaan silloin keskustelua laajemmin lastensuojelun kuvasta.

Tähän liittyvät keskeisesti myös sekä edustaja Alanko-Kahiluodon että Myllykosken esiin nostamat jatkokehittämistarpeet. Tunnistan ne tismalleen samoin kuin mitä te nostitte esiin. Siksi näistä olen nyt laittamassa liikkeelle työryhmätyötä ja erityisesti totean tästä jälkihuollosta: Jo terminä ”lastensuojelun jälkihuolto” ei minusta ole aivan tätä päivää. Mitä me tarkoitamme sillä, kun me yritämme tukea nuoria aikuisia, joiden kasvun edellytykset ovat olleet heikkoja, joilla voi muodostua nopeasti ongelmia viranomaisten, rikollisuuden, velkaantumisen, päihteiden ja ihmissuhteiden kanssa? Koko asia pitäisi ajatella ihan uudella tavalla, ja tähän itse olen valmis ja haluan pohjustaa seuraavan hallituksen työtä niin, että tätä kehitetään.

Sama koskee mielenterveyspalveluita. Edustaja Talja totesi, että pitäisi kyetä mahdollisimman tavalliseen arkeen myös lastensuojelussa. Olen samaa mieltä. Siksi koulu, neuvola, oppilashuolto, kaikki nämä muidenkin lasten arkeen kuuluvat palvelut kuuluvat hyvinä myös lastensuojeluun ja heidän lapsilleen, mutta yksi erityiskysymys on nimenomaan mielenterveyspalvelut. Tällä hetkellä kaikki palaute lähtee siitä, että nämä palvelut eivät sovi tu yhteen riittävästi. Tarvitaan paremmat rakenteet yhteistyöhön, jota tämä koko lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma ikään kuin pohjustaa, mutta lastensuojelussa on erityiskysymyksenä seuraavaksi tartuttava tähän. Tässä me emme vielä vastaa siihen, mutta se on työn alla.

Edustaja Juvonen pohti pysyvyyttä. Olen samasta asiasta huolissani. Meillä on tietoa siitä, että erityisesti kun me puhumme paljon vaikka koulukotien arjesta nyt tässä esityksessä näissä rajoittamistoimenpiteissä, niin keskimäärin se on nuorelle seitsemäs sijoituspaikka, kun hän päätyy koulukotiin. Ei voida puhua pysyvyydestä. Henkilöstön pysyvyyden niin ikään toi edustaja Kiuru esiin oikeusasiamiehen huomautuksina. Ja siksi myös tämä keskustelu, jota tänä syksynä on käyty — olen miettinyt sitä paljon, onko se ollut omiaan houkuttelemaan alalle toimijoita tai pysyvyyttä henkilöstölle, kun on käytetty aika voimakkaikin leimaavia puheenvuoroja ihmisistä, joista kuitenkin monet ovat yrittäneet aika parhaansa näiden vaativien tapausten kanssa. Eli kyllä, pysyvyys on tavoitteena, ja siksi sainoin, että lastensuojelun henkeä, jossa vahvin viesti on perhesijoituksen ensisijaisuus,

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

on minusta kriittisesti arvioitava, kun laki tulee kymmenen vuoden ikään nyt. Onko se kaikkien kohdalla oikeasti paras vaihtoehto, kun siitä seuraa ketjuuntunut, irtonainen polku sirpaleisia palveluita?

Edustaja Kiuru nosti esiin itsemääräämisoikeuslainsäädännön, asiakas- ja potilaslain, joka valitettavasti perustuslaillisten ongelmakohtiensa vuoksi ei tule tällä eduskuntakaudella käsittelyyn. Arvelen myös, jos rohkenen eduskunnan työtä sen verran spekuloida, että se olisi ollut valtaisa paketti perustuslakivaliokunnalle, jolla on kädet täynnä työtä. Mutta voitte olla varma, edustaja Kiuru, että teen kaikkeni, että se tuodaan tänne niin pian kuin mahdollista seuraavasta hallituksesta riippumatta, koska ala, alan henkilöstö nimenomaan, sitä kovasti kaipaava ja se liittyy tähän samaan maastoon kuin rajoitustoimenpiteet nyt lastensuojelussa, joka tänne tuodaan.

Edustaja Sarkkinen, tiedustelitte älylaitteista, kännyköistä, tietokoneista. Laissa todetaan niin, että jos sen katsotaan lapsen kasvua ja kehitystä edistävän, laitteen voi yön ajaksi ottaa pois. Näin todetaan esityksessä. Selvitin sen vielä tuossa, en ollut asiasta aiemmin aivan varma. Näin me lopulta sen linjasimme.

Henkilöstön jaksamisesta edustaja Mattila oli huolissaan. Tähän on kiinnitettävä huomiota. Ensisijaisesti se on palveluntuottajan vastuulla. Ei valtio voi vastata, vaan palveluntuottajat. Ja tältä osin alan maine työnantajana mutta myös lasten turvaajana on erityisen tärkeä varjeltava, ja toivon, että eduskunta käy tämän esityksen perusteellisesti läpi perusoikeuksien näkökulmasta, mutta pitäen mielessä tämän rajojen ja rakkauden vaikean mutta tärkeän ydinliiton tässä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Mennään sitten puhujalistaan.

14.47 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on tarpeellinen ja ajankohtainen, sillä uusimmat selvitykset lastensuojelun tilanteesta ja erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten tilanteesta ovat huolestuttavia. Voidaan minun mielestäni oikeutetusti kysyä, miten on mahdollista, että meillä on esimerkiksi apulaisoikeusasiamiehen selvityksessä esille tulleita toimintamalleja, ja miten laatuerot voivat olla niin suuria eri paikoissa, koska minusta on tärkeää muistaa myöskin, että meillä on erittäin hyvää ja laadukasta toimintaa. Se ei tule tässä keskustelussa välttämättä aina esille.

No, miksi nämä asiat ovat sitten ajautuneet joissakin paikoissa tähän pisteeseen: yksi syy epäkohtiin on kenties se, että aluehallintoviranomaisten valvontaresurssit ovat heikentyneet viime vuosina huomattavasti ja esimerkiksi näitä tarkastuksia on jouduttu vähentämään. Tämä viesti tulee huolena myöskin aluehallintoviranomaisilta. Omavalvonta, vaikka se on ihan hyvä laadun kehittämisen menetelmä, ei vaan aina riitä oikeusturvan varmistamiseen. Samanlaisia ongelmiahan on myöskin muualla kuin lastensuojelussa, myöskin esimerkiksi ikäihmisten hoidossa ja hoivassa. Kirjatun omavalvontasuunnitelman mukaan kaikki voi näyttää olevan ihan hyvin ja kunnossa, mutta sitten tarkastuksen yhteydessä huomataan vakavia puutteita ja epäkohtia toiminnassa. Minä olisinkin halunnut tietää ministerin mielipiteen siitä, olemmekohan me liikaa luottaneet omavalvonnan mahdollisuuksiin pitää huolta kaikkein heikoimmassa asemassa olevien oikeuksista.

Ja, arvoisa puhemies, ihan loppuun: Minusta on erittäin hyvä, että tässä laissa edellytetään, että osaavaa henkilöstöä on riittävästi, koska se on ehdoton edellytys sille, että toiminta on asianmukaista. Myös jatkuva kouluttautuminen on tärkeää, ja lopuksi haluan vie-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

lä korostaa johtamisen merkitystä toiminnan eettisyyden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi ja myöskin henkilöstön osaamisen ja ammattitaidon kehittämiseksi.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tähän varattu aika on käytetty, joten keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 14.50.

Keskustelua jatkettiin kello 17.33.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä istunnossa keskeytetyn 4. asiakohdan käsittelyä.

17.33 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Lastensuojelutoimenpiteiden kohteeksi joutuneet lapset ja nuoret ovat monella tavalla haasteellisia asiakkaita. Käytöksellään ja toimillaan he venyttävät heidän kanssaan työskentelevien pinnaa ja kärsivällisyyttä, mutta ammattimaisuus ei silti saisi koskaan pettää työntekijöillä. Käsillä oleva hallituksen esitys lastensuojelulain muuttamisesta tähtää siihen, että lapsen oikeutta hyvään kohteluun, huolenpitoon ja kasvatukseen vahvistettaisiin. Näillä lapsilla ja nuorilla valitettavan usein lähin omainen on viranomainen.

Suomessa on jo yli 30 vuoden ajan ollut fyysinen kurittaminen kiellettyä. Usein lastensuojelutoimenpiteiden asiakkaiksi tulevilla lapsilla on monenasteinen fyysisen ja henkisen väkivallan kokemusten tausta. Lapsuus ja nuoruus on sisältänyt turvattomuutta, heitteillejättöä, mutta myös kajoamista heihin fyysisesti. Lakiesitys haluaa vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta turvaan, suojaan, ruumiilliseen koskemattomuuteen sekä fyysiseen ja henkiseen koskemattomuuteen. On epäilemättä haasteellista suojeluyksikön työntekijöiden kannalta pysyä aikuisena ja käyttää vain lain sallimia keinoja, kun vastassa on kiroileva, haistatteleva ja ehkäpä jopa fyysisesti uhmakkaasti käyttäytyvä lapsi tai nuori. Lakiesitys pyrkii paitsi turvaamaan ja vahvistamaan yhteiskunnan suojan tarvitsevan alaikäisen oikeuksia, myös selkeyttämään pelisäännöt suojatoimien kohteena olevan kanssa työskenteleville. Rajoitukset ovat edelleen käytössä, mutta ne eivät saa aiheuttaa lapselle ja nuorelle vahinkoa tai haittaa. Kohtelu ei koskaan saa olla lasta alistavaa, kurittavaa tai muulla tavalla loukkaavaa tai nöyryyttävää.

Myös lastensuojelutoimen asiakkaina olevilla lapsilla ja nuorilla on oikeus kasvaa tasapainoisiksi ja onnellisiksi aikuisiksi haasteellisista taustoistaan huolimatta. Jos lapsuuden perhe ei ole onnistunut tukemaan lapsen ja nuoren kasvua riittävästi, on yhteiskunnan otettava asiasta vastuuta ja mahdollistettava lastensuojelun piirissä olevin toimin, että toiminta on asiallista ja tarkastelun kestävä. Lakiesitys vahvistaa ylipäättänsä lasten ja nuorten kuulemistä ja osallisuutta heitä itseään koskeissa asioissa ja toivottavasti edesauttaa heille tunnetta, että heillä on mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä.

Arvoisa puhemies! Tähän lopuksi vielä totean, että lastensuojeluyksiköissä työskentelevien työssä jaksamiseen kannattaa panostaa. Näin mahdollistetaan lastensuojeluun tähtävien lakien onnistunut toteuttaminen.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

17.37 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kuten jo päivällä aikaisemmin keskustelussa moni totesi, lapsen etu on helppo määritellä poliittisesti ja yksimielisesti. Uskon, että koko sali haluaa ajaa lapsen etua tässä maassa. Kun menemme kuitenkin lastensuojelussa syvemmälle siihen, mikä on lapsen etu, määrittelyssä olemmekin jo vaikeammilla vesillä. Viesti lastensuojelusta, lastensuojelutyötä tekeviltä tai lastensuojelun kohteena olleilta lapsilta on kahtalainen. Esimerkiksi lapsiasiainvaltuutettu on nostanut useamman kerran esille sen, että hän on työssään kohdannut lapsen kohtelussa räikeitä ylilyöntejä. Lastensuojelun parissa olleet lapset ovat kertoneet oman äänen puutteesta — se, että heillä olisi mahdollisuus tulla kuulluksi tai tulla ymmärretyksi, on monella ollut puutteellista.

Toisaalta taas myös viesti lastensuojelutyötä tekeviltä on herättänyt paljon keskustelua ja ajatuksia viime aikoina. Eräs lastensuojelutyötä tekevä kertoo, että esimerkiksi vanhempien tapaaminen heikentää lapsen hyvinvointia usein mutta se on tehtävä, kun niin on määritetty ja niin on sovittu. Tällaisen tapaamisen jälkeen lapsi on sijaiskodissa poissa itsestään ja koko ilta, ehkä seuraava viikkokin menee siihen, että lapsen elämä saadaan takaisin turvallisille raiteilleen. Tämä on tietenkin yksi yksittäinen esimerkki mutta kertoo siitä, että on vaikeaa tarkkaan määritellä esimerkiksi biologisten vanhempien tapaamisissa, milloin kyseessä on lapsen etu ja milloin kyseessä on meidän katsomamme lainsäädännöllinen tavoitteen toteuttaminen.

Sitten taas toisen työntekijän viesti on, että kaiken kiireen ja valitusten keskellä rajoituksia ei tehdä ehkä pelostakin niissä tilanteissa, kun niitä tarvittaisiin tai niitä pitäisi tehdä. Eräs työntekijä on myös kertonut pitävänsä kotona tiukemmin sääntöjä ja rajoituksia omille lapsilleen kuin lastensuojelussa, työpaikassaan sijaiskodissa, niille lapsille. Hän kuitenkin kertoo sen tuntuvan pahalta, koska kokee, että juuri nämä haavoittuvat lapset tarvitsevat rajoja tunteakseen paremmin turvaa, sellaista turvaa, jota tällainen lapsi ei ehkä ole koskaan aikaisemmin tuntenut.

Sen vuoksi on tärkeää, että näitä asioita nyt on tässä lainsäädännössä lähdetty parantamaan ja kehittämään. Mutta kyllä meillä lainsäätäjillä on selvitettävää siinä, missä kohdin puhumme aidosti lapsen edusta: Miten huolehtia siitä, että paljon pahaa, epävakautta ja turvattomuutta kokeneille lapsille voitaisiin sijaishuollossa taata lailla turvallisuutta, heidät voitaisiin kasvattaa vapauteen ja vastuullisuuteen unohtamatta kuitenkaan huolenpitoa, lämpöä ja rakkautta? Miten ottaisimme opiksi niiltä lapsilta, jotka ovat kokeneet tulleen kaltoinkohdelluiksi kahdesti, ensin omassa kodissaan ja sitten myöhemmin sijaiskodissaan? Lainsäädännön lisäksi tulemme lopulta lain soveltamiseen, sen valvontaan ja ammattilaisten osaamiseen. Kysymys on myöskin aikuisten määrästä näissä sijaisyksiköissä, sijaiskodeissa, joissa lapset ovat. Meidän on huolehdittava myös näistä jokaisesta asiasta, jos haluamme ajaa lapsen etua.

Arvoisa puhemies! Lopuksi toteaisin, että palveluverkostossamme keskitytään yhä edelleen pääasiallisesti yksilöiden auttamiseen. Huostaanottoja tai jopa perhesurmia on kuitenkin aina edeltänyt koko perheen pahoinvointi. Perhe on niin tiivis yhteisö, että aikuisen omat ongelmat heikentävät myös muiden perheenjäsenten hyvinvointia, ja kun perheestä otetaan pois esimerkiksi oireileva lapsi, voidaan lapsen käytöksessä saada aikaan muutos parempaan. Jos samaan aikaan työtä ei tehdä myös muiden perheenjäsenten ongelmien ratkaisemiseksi, ei lasta voi palauttaa samaan ympäristöön, jossa oireilu on alkanut. Tätä ei aina huomata. Lapsen oireilu on hyvin usein yhteydessä perheen ongelmiin, ja tukipalveluissamme katse tulee jatkossa pystyä kohdistamaan koko perheeseen, ja myöskin siellä sijaishuollossa työtä tehtäessä on pystyttävä ottamaan huomioon se, että vaikka lapsella

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

tilanne olisi parempi, niin jos vanhempien ongelmat edelleen jatkuvat, näillä voi myöskin olla merkittävä vaikutus lapsen lyhyissäkin tapaamisissa. — Kiitos.

17.43 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Lastensuojelu ja lapset tarvitsevat aina suojelua, ja on hyvä, että näihin asioihin aina silloin tällöin täällä palataan. On muistettava silloin, kun puhutaan lasten huostaanotosta, lasten siirtämisestä omasta kodistaan pois, että hyvin monen taustalla on niin sanotusti lasinen lapsuus, eli perheessä on alkoholismia, addiktiivisuutta eli huumeidenkäyttöä tai peliriippuvuutta. Nämä aiheuttavat lapselle tietysti kärsimystä, ja hyvin monessa tapauksessa on käynyt niin, että isovanhemmista on tullut erittäin tärkeitä ihmisiä tälle lapselle. Isovanhemmat ovat käytännöllisesti katsoen huoltaneet lasta, kasvattaneet lasta, ja lapset ovat viettäneet aikaansa huomattavasti enemmän isovanhemmillaan kuin omilla vanhemmillaan, koska mummu ja pappa ovat turvallisia ja siellä on turvallista olla. Nyt valitettavasti meillä käy liian usein siten, että kun lapsi huostaanotetaan, pakkohuostaanotetaan, niin isovanhemmat syrjäytetään tästä tilanteesta tyystin. Sanotaan hyvin usein, että 50-vuotias tai 55-vuotias on liian vanha kasvattamaan kouluikäistä tai alle kouluikäistä lasta tai murkkuikäistä lasta. Ei se näin ole. Elämä on muuttunut ja mennyt eteenpäin. Me elämme vanhemmiksi ja olemme pirteitä paljon vanhempina.

Liian usein käy myös siten, että kun lapsi on sijoitettu sijoitusperheeseen tai sijoitustakotiin, niin viranomaisten toimesta katkaistaan lapsen ja isovanhempien suhde, jolloin lapsi tulee hylätyksi isovanhempien taholta tahtomattaan eikä tietenkään ymmärrä sitä tilannetta, mitä varten mummu tai pappa ei saa tulla käymään tai mitä varten heille ei saa soittaa. Minä toivoisin, että tämä asia vielä otettaisiin käsittelyyn silloin, kun tätä lakia valmistellaan, katsottaisiin, mikä on isovanhempien asema ja mikä oikeus lapsella on isovanhempiin. Se peruslähdekohta on joka tapauksessa se, että yhdelläkään lapsella ei ole liikaa rakastavia vanhempia. Yksikään vanhempi, joka pitää huolta lapsesta, joka rakastaa lasta, pitää kädessä ja silittää, ei ole liikaa, heitä jokaista tarvitaan.

Sitten meillä on olemassa myöskin niin sanottu vapaaehtoinen huostaanotto, joka tapahtuu siten, että vanhemmat tai vanhempi ottaa yhteyttä sosiaaliviranomaisiin ja pyytää apua, jos lapsella on ongelmia. Lapsi saatetaan silloin tosiaankin sijoittaa, ja silloin tilanne on se, että esimerkiksi lapsilisät siirtyvät siihen sijoituskohteeseen ja elatusavut, jos niitä tulee, siirtyvät siihen sijoituskohteeseen ja sen lisäksi vielä vanhempi joutuu maksamaan sinne joitakin kustannuksia. Jos kysymys on siitä, että vanhemmat ovat todella olleet tai vanhempi on todella ollut aidosti huolissaan omasta lapsestaan ja pyytää apua, niin tämä aiheuttaa perheelle kohtuutonta taloudellista haittaa varsinkin niissä tapauksissa, joissa lapsi on kuitenkin sitten viikonloppuisin kotona ja esimerkiksi loma-aikoina kotona, koska näitä maksuja ei pääsääntöisesti alenneta. Ne pitäisi siinä kohdassa alentaa. Sen lisäksi vapaaehtoiseen sijoitukseen päätnyt vanhempi joutuu vähän hankalaan välikäteen, jos on esimerkiksi niin, että lapsen kanssa on ollut ongelmia kotona, hän on vaikkapa lintsannut koulusta tai muuta vastaavaa. Jos ei siellä hoitopaikassakaan pystytä tälle asialle tekemään mitään vaan lapsi ahdistuu, niin hän ei pääse takaisin kotiin.

Ja se, mitä ei saisi tapahtua lastensuojelussa, on, että lastensuojeluun ei uskalleta ottaa yhteyttä silloin, kun lastensuojelun apua tarvittaisiin, silloin kun perhe tarvitsisi tukea, ja tätä pitäisi yhdessä miettiä, mitkä ovat niitä asioita, jotka ovat lapselle parhaaksi. Koko tämä lastensuojelulainsäädäntö ja huostaanotto on hirveän iso asia ja vaikea asia, eikä se

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

todellakaan ole yksiselitteinen. Siinä on varmasti yhtä monta tarinaa kuin on huostaanotettua lastakin.

Kaikessa tapauksessa hyvä, että näistä asioista puhutaan. Sen lisäksi lausunpa vielä senkin, että toivoisin todella, että meillä kiinnitettäisiin huomiota siihen, että meillä on myös näitä sijaisperheitä olemassa, toisenlaisia sijaisperheitä, tukiperheitä, joissa lastensuojelulapset voivat viettää esimerkiksi kerran kuukaudessa viikonlopun tai joka toisen viikonlopun, jotta pääsevät kodista pois, jos kodilla ei ole mahdollisuutta tarjota esimerkiksi mahdollisuuksia vaikka ratsastaa tai harrastaa jotakin tai jos on yksinhuoltajaäiti tai yksinhuoltajaisä, niin että hän saa yhden viikonlopun vapaaksi ja lapset ovat jossakin muualla.

Mutta hyvä, että näitä asioita pohditaan.

17.49 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Jäi vielä toteamatta se, että lausuntokierroksen jälkeen tähän lakiin on tullut merkittäviä ja isoja muutoksia, ja siksi toivonkin, että kun tämä nyt lähtee valiokuntaan käsittelyyn, siellä olisi aikaa kaikista kiireistä huolimatta pitää kattava asiantuntijakuuleminen, jotta voimme sitten varmistua vielä sen asiantuntijakuulemisen myötä siitä, että nämä muutokset, jotka tähän esitykseen ovat tulleet lausuntokierroksen jälkeen, ovat myöskin asiantuntijoiden mukaan oikeanlaisia.

Sitten on todettava sosiaalityöntekijöitten osalta — vaikkei tämä kosketakaan nyt lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä — että he ovat merkittävä osa tätä palapeliä ja heidän puutteelliset resurssinsa ja sosiaalityöntekijöiden jatkuva vaihtuvuus vaikuttaa väkisininkin myös sijaishuollossa olevien lasten elämään ja työntekijöiden työskentelyyn, ja siksi meidän kyllä on pystyttävä korjaamaan myöskin se palapelin osan tämän muun lainsäädännön ohella. Ministeri lupailikin tämän vuoden lopulla Aulikki Kananojan selvitystyötä, ja odotan, että ne tulokset saadaan käsittelyyn ja nähdään, miten sitten sillä voitaisiin vielä vahvistaa tätä prosessia.

Sitten on muistettava, että lapsi on selviytyäkseen usein joutunut opettelemaan ehkä kyseenalaisiakin keinoja reagoida esimerkiksi sääntöihin ja velvollisuuksiin tai ihmissuhteissa yleensä, ja meidän pitäisi pystyä löytämään myöskin niitä paikkoja, joissa näitä lukkoja voidaan avata kaikkien rajoittamistoimenpiteiden lisäksi, ja siksi mielenterveyspalvelut ja terapiapalvelut ovat merkittävä, parannusta vaativa asia.

Aivan lopuksi sanon, että tämän lakiesityksen ja tulevan lain seuranta on tehtävä ja vaikutuksia on seurattava, jotta nähdään, onko näillä kiristyksillä pystytty vastaamaan huutoihin ja niihin tarpeisiin, joita on nyt koettu olevan.

Lisäksi meidän on pystyttävä lisäämään valvontaresursseja, sillä aluehallintovirastoilta viesti on ollut selvä: resurssit ovat aivan liian vähäiset. Meidän on tiedettävä, mitä lastensuojelulaitoksissa tapahtuu, jotta voimme myöskin ajaa lapsen etua.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 230/2018 vp

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.50 Oikeusministeri Antti Häkkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Liian moni ihminen kärsii velkaongelmista nykyään. Ulosottovelallisia oli vuoden 2017 lopussa jo noin 246 000, ja Asiakastieto Oy:n tilastojen perusteella myös maksuhäiriöisten henkilöiden määrä on kasvanut nopeammin kuin moneen vuoteen. Maksuhäiriöisiä henkilöitä on jo yli 380 000.

Velkaantumisen taustalla on lukuisia erilaisia syitä, eikä ongelmaan ole helppoja lääkkeitä. Tarvitsemme lääkkeeksi laajasti erilaisia keinoja: ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemistä esimerkiksi taloustaitoja parantamalla, vastuullisten luottomarkkinoiden tukemista ja velkaongelmissa olevien auttamista.

Olen oikeusministerinä edistänyt ongelmaan puuttumista laaja-alaisella keinovalikoidella, velantorjunnan ohjelmalla. Esimerkiksi talous- ja velkaneuvonnan resursseja on jo lisätty, ulosottovelallisen työllistymisen kannusteita on parannettu ja positiivisen luottotietorekisterin perustamista on selvitetty.

Nyt käsiteltävä esitys on yksi osa tätä ylivelkaantumiseen puuttumista. Esityksellä pyritään vähentämään kalleimpien kuluttajaluottojen aiheuttamia velkaongelmia. Kuluttajaluottoihin liittyvät velkomusasiat muodostavat tuomioistuimissa käsitellyistä velkomusasioista merkittävän osan. Oikeusministeriön tilastojen mukaan vuonna 2017 käräjäoikeuksissa ratkaistiin noin 376 000 summaarista riita-asiaa. Suomen Asiakastieto Oy:n tilastojen mukaan 293 000 kappaletta, eli valtaosa asioista, oli henkilöihin kohdistuvia velkomustuomioita. Näistä noin 64 prosenttia koski Asiakastiedon mukaan tili- ja kertaluottoja. Ryhmään kuuluvat pikaluottojen ohella perinteiset luottokorttiluotot, osamaksuluotot ja vakuudelliset kuluttajaluotot mutta eivät esimerkiksi asuntoluotot.

Nyt käsittelyssä olevan esityksen tarkoituksena on kohtuullistaa ja selkeyttää kuluttajaluottojen hinnoittelua. Korkokattoa esitetään laajennettavaksi ja kiristettäväksi. Pyrimme ehdotuksella tukemaan vastuullisten luottomarkkinoiden toimintaa ja auttamaan ihmisiä välttämään velkakierrettä.

Arvoisa puhemies! Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuluttajaluottojen korkokatto koskee vain alle 2 000 euron luottoja. Todellinen vuosikorko tällaisella luotolla saa olla enintään 50 prosenttia. Tällä lakiehdotuksella korkokatto laajennettaisiin koskemaan kaikkia muita kuluttajaluottoja paitsi esinevakuudellisia asuntoluottoja. Korkokaton piiriin tulisivat näin myös yli 2 000 euron suuruiset luotot ja kaikki hyödykesidonnaiset luotot. Korkokatto määriteltäisiin nykyisestä, luoton todelliseen vuosikorkoon pohjautuvasta korkokatosta poikkeavasti siten, että laissa asetettaisiin yläraja nostetusta luotosta perittävälle korolle. Yläraja ehdotetaan asetettavaksi 30 prosenttiin. Korkokattomallin muutoksella pyritään siihen, että sääntely olisi nykyistä tehokkaampaa ja sen noudattaminen ja valvonta yksinkertaisempaa. Ehdotettu raja on arvioitu sellaiseksi, että se vaikuttaa kal-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

leimpien kuluttajaluottojen hintoihin niitä alentavasti ilman, että se estää kannattavan luotonantotoiminnan harjoittamisen tulevaisuudessa. Markkinoilla on nykyisin tarjolla esimerkiksi luottoja, joiden vuotuinen korko on yli 100 prosenttia ja todellinen vuosikorko jopa useita satoja prosentteja. Korkokattoa asetettaessa on haettu tasapainoa lainamääriltään ja laina-ajoiltaan erilaisten luottotuotteiden välillä ja samanaikaisesti pyritty pitämään sääntely riittävän yksinkertaisena ja selkeänä.

Esityksellä rajoitettaisiin myös oikeutta periä kuluttajalta muita luottokustannuksia. Näitä ovat esimerkiksi nostopalkkiot ja kuukausi- tai vuosimaksut. Niin ikään rajoitettaisiin oikeutta periä kuluttajalta kuluja maksuajan pidentämisestä.

Näiden sääntöjen rikkomisesta asetettaisiin ankara seuraamus. Jos korko- tai luottokustannuskattoa rikottaisiin, kuluttajalta ei saisi periä korkoa tai muita luottokustannuksia lainkaan. Tällä muutoksella pyritään tehostamaan sääntelyn noudattamista luottomarkkinatoimijoiden osalta.

Arvoisa puhemies! Uudistuksen oletetaan yleisesti ottaen kohtuullistavan luottojen hintoja. Koska hintasääntely rajoittaa luotonantajien mahdollisuuksia periä kuluttajilta kohtuuttomia luottokustannuksia, rajoittaa se siten myös mahdollisuuksia harjoittaa luotonantoa nykyisenkaltaisella luottoriskitasolla. Uudistus onkin omiaan vähentämään luottojen myöntämistä sellaisille kuluttajille, joilla on korkea luottoriski.

On selvää, että nyt ehdotettu sääntely ei yksin tule ratkaisemaan suomalaisten ylivelkaantumista. Useita erilaisia toimia on jo tehty, ja hankkeita on vireillä. Tämä on laaja kokonaisuus, jossa ensisijaista on aina kansalaisen oma vastuu omasta taloudenhoidostaan. Pidän nyt käsiteltävää esitystä, jolla pyritään puuttumaan nimenomaan kohtuuttomiin korkoihin, tärkeänä osana ylivelkaantumisen hoidon kokonaisuutta. — Kiitos.

14.56 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Koronkiskonta on Suomessa kiellettyä. Siksi on vaikea ymmärtää pikavippiyritysten korjaamia tuottoja, jotka liikkuvat minusta jo harmaalla alueella. En ole koskaan ymmärtänyt sitä, että jo pahasti ahdingossa olevien ihmisten tilannetta saa lain suojissa pahentaa vielä entisestään. Erityisen ongelmallisia pikavipeistä tekee se, että asiakas harvoin tietää, mikä hänen nostamansa luoton todellinen kustannus lopulta on. Usein käykin niin, että pientä tarvetta varten nostettu laina pitää maksaa takaisin uudella pikavipillä. Tämän jälkeen kierre on valmis.

Ikävä kyllä pikavippejä nostavista ihmisistä moni ei saisi normaalia lainaa pankista, joten heidän kykynsä suoriutua velvollisuuksistaan on lähtökohtaisesti heikompi kuin pankista lainaa saavilla ihmisillä. Pikavipit ovat ajaneet useat ihmiset maksuvaikeuksiin ja ajan myötä monilla ovat menneet myös luottotiedot. Tämä taas voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että asunnon vuokraaminen on vaikeaa tai kotivakuutuksen saaminen, jota monet vuokranantajat edellyttävät, on mahdotonta. Jokaisen on helppo ymmärtää, että ongelmat alkavat tässä kohdin jo olla merkittäviä.

Katseet olisi käännettävä myös syihin. Meidän tulisi alkaa miettiä erilaisia sosiaalisen luotonuksen mahdollisuuksia, koska sosiaalisen luotonuksen avulla voisimme tarjota vähävaraisille pieniä sekä edullisia lainoja. Tämä auttaisi varmasti hyvin monia elämän pienissä tarpeissa, kuten esimerkiksi uusimaan rikki menneen pesukoneen, sillä juuri tällaisten vuoksi pikavippejä nyt paljon otetaan. Hyvin suunniteltu, organisoitu ja säännelty sosiaalinen luototus voisi ehkäistä myös monia muita ongelmia. Yhtä lailla ihmisten toimeentulon parantaminen auttaisi ja vähentäisi tarvetta pikavippeihin.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Hyvä olisi miettiä myös sitä, pitäisikö meidän opettaa nykyistä paremmin nuorille taloudenhallintaa kouluissa. Nyt näyttää siltä, että monilla nuorilla aikuisilla ongelmat syntyvät juuri siitä, että oma taloudenhallinta ei ole kunnossa. Sen parantamiseksi kouluissakin olisi syytä pyrkiä antamaan lisää panosta. Me emme tarvitse uusia oppiaineita — riittäisi, että nykyisiä oppiaineiden sisältöjä katsottaisiin uudella tavalla siten, että huomioitaisiin myös elämänhallinta ja talous. Myöskin matematiikantunnilla olisi hyvä laskea korkolaskujen yhteydessä, mitä esimerkiksi 50 euron pikavippi todellisuudessa maksaa. Uskon, että se olisi monelle nuorelle silmiä avaava kokemus.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että minä kannattaisin pikavippien kieltämistä kokonaan. Sen vuoksi toivonkin, että kun lainsäädäntöä on hallitus toisensa jälkeen aina kiristetty ja kiristetty, mutta ongelmat eivät ole silti kadonneet, uskaltaisimme katsoa totuutta silmiin ja todeta, että pikavippi sellaisenaan nykyisellään ei ole ihmisten edun mukainen ja sen voisi kieltää kokonaan.

15.00 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on erittäin tervetullut, erityisesti siitä syystä, että monen ihmisen oman talouden hallinta on näiden helpojen pikavippien, pikaluottojen ansiosta ajautunut täysin mahdottomaan tilanteeseen. Sen lisäksi, että näihin asioihin pyritään puuttumaan ohjeistuksella ja opastuksella ja sosiaalisilla luotoksilla, tarvitaan myös näitä toimenpiteitä, joista lakiesityksessä on kysymys.

On aina niin, että kun henkilö ajautuu tällaiseen pikavippikierteeseen tai pahempaankin velkaongelmaan, joka tapauksessa siitä syntyy yhteiskunnalle merkittäviä kuluja, joten on ilman muuta järkevämpää, että otetaan tämä lainsäädäntö sillä tavalla haltuun, että luotonantajan vastuu alkaa korostua. Esitys tuo uudet mahdollisuudet, selkeät, tarkkarajaisemmat vastuut. Ne jakautuvat nyt sekä ottajalle että antajalle ja tuovat niitä työvälineitä, joita tarvitaan.

Arvoisa puhemies! Korkokatto laajennetaan tässä nyt koskemaan kaikkia kuluttajasuojalain kuluttajaluottoja, mikä on erinomainen asia. Myös korkokatto olisi voinut olla selkeästi paljon matalampi. Olisi voitu suoraan mennä sellaisiin lukuihin, jotka eivät tekisi näistä luotoista täysin mahdottomia maksaa takaisin.

Täällä nostettiin velkaneuvonta ja taloudenhallinnon opetus. Minustakin se on aivan keskeinen osa koko tätä ongelmavyöhytää, kun puhutaan varsinkin alle 30-vuotiaista velkaantuneista. Toisessa päässä ovat yli 60-vuotiaat vanhemmat miehet. Tuntuu siltä, että näissä molemmissa päissä se talouden hallinta on jotenkin kadoksissa. [Pertti Salolainen: Kyllä me pärjätään!] — Edustaja Salolainen varmasti pärjää. Minä voin auttaa, jos ei pärjää. — [Pertti Salolainen: Kyllä minä pärjään!]

Erityisesti nuorten kohdalla Espoossa on käynyt ilmi, että suurin syy velkaantumiskierteeseen on ollut oman talouden hallinnan puute, siis kertakaikkinen osaamattomuus. Toivoisin, että kun nyt velkaneuvonta siirtyy oikeusaputoimistoihin, niin kunta ottaisi nuorisotyönsä kylkeen tämän nuorten velkaneuvonnan ja talouden hallinnan. Sitten toisena, aivan niin kuin täällä esitettiin, selkeästi meidän opetussuunnitelman perusteisiin voisi tulla talouden hallinta, koska se on nyt niin keskeistä ja jokaisella nuorella on yhdessä hetkessä mahdollisuus velkaantua tuhansia euroja, vaikka illan aikana hakea luottoa kymmeneltä eri yhtiöltä, ja saa myös ne velat hetkessä. Näihin olisi hyvä nyt tarttua. Tämä laki antaa siihen mahdollisuuden.

Haluan kyllä ihan erityisesti oikeusministeri Häkkästä, vaikkei hän enää ole paikalla, kiittää siitä, että hän aika nopeaan tempoon nyt tuo näitä ylivelkatilanteeseen liittyviä ja

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

sitä parantavia lakiesityksiä. Kiitos siitä. [Sinuhe Wallinheimo: Aikaansaava ministeri!] — Kyllä!

15.05 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa on hallituksen esitys kuluttajaluottosopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta. Se liittyy pikavippien sääntelyn kiristämiseen ja on hyvin kannatettava.

Verkossa ja tekstiviestein haettavaan pikaluottoihin on liittynyt ongelmia siitä asti, kun ne tulivat markkinoille vuonna 2005. Ongelmiin on puututtu useilla asteittain koventuneilla lainmuutoksilla. Vaikutuksiltaan merkittävin on vuonna 2013 asetettu korkokatto alle 2 000 euron suuruisille luotoille, mutta on keskeistä, että työtä pikavippien haittojen vähentämiseksi jatketaan määrätietoisesti. Lainsäädäntöön on jäänyt useita porsaanreikiä, ja nytten tämä hallituksen esitys korjaa niistä yhden.

Korkokattosääntelyn voimaantulon jälkeen myönnettyjen pikaluottojen määrät vähenivät, mutta melko pian pikaluottoyritykset siirtyivät myöntämään korkokaton ulkopuolelle jääviä suurempia luottoja, joissa todellinen vuosikorko on yleisesti yli 100 prosenttia tai jopa huomattavasti korkeampi. Työtä ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemiseksi siis tarvitaan vielä.

Suomalaisten kotitalouksien velkaantuminen kulutusluotoilla on kasvussa. Kotitalouksien yhteenlaskettu kulutusluottokanta on lähes 19 miljardia euroa. Vaikka myönnettyjen pikaluottojen kappalemäärät ovat vähentyneet vuosikymmenen alusta, lainamäärät ovat tuntuvasti suurentuneet. Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä on korkea, ja se on ollut jatkuvasti nousussa. Vuonna 2017 se oli noin 373 000 henkilöä.

Esityksen tavoitteet ovat tärkeät. Sen pääasiallisena tavoitteena on vähentää kalleimpien kuluttajaluottojen aiheuttamia velkaongelmia. Korkokatto ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan kaikkia kuluttajaluottoja velkaongelmien ja kohtuuttoman kalliiden luottojen tarjonnan vähentämiseksi sekä sääntelyn kiertämisen estämiseksi. Korkokatto määriteltäisiin siten, että laissa asetettaisiin yläraja nostetulle luotolle perittävälle korolle. Yläraja asetettaisiin 30 prosenttiin. Tämän lisäksi rajattaisiin oikeutta periä kuluttajalta muita luottokustannuksia.

Tämä ehdotettu sääntely ei tule yksinomaisena toimenpiteenä ratkaisemaan kuluttajien velkaantumiseen liittyvää ongelmaa, vaan myös muita toimia tarvitaan. Yksi keskeinen keino on myös oikeusministeri Häkkäsen puheessaan mainitsema positiivisen luottorekisterin perustaminen. Asiaa on selvitetty. Olisi tärkeää viedä tämäkin esitys toteutukseen.

Sosiaalinen luototus, josta edustaja Salonen järkevästi puhui, on hyvin kannatettava. Esipoossa on positiivisia kokemuksia sosiaalisesta luototuksesta, niin että kunnan toimesta autetaan perheitä, vähävaraisia perheitä, tilanteissa, joissa tarvitaan yllättäen rahaa. Kun esimerkiksi pesukone voi hajota yllättäen tai voi tulla lapselle tärkeitä harrastusmenoja tai mitä tahansa keskeistä, niin ilman mitään suuria velkakorkoja kunta voi tarjota perheelle auttavan käden näissä tilanteissa. Toivoisin, että tämä malli otettaisiin hyvin laajasti koko Suomessa käyttöön.

15.09 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Olen ihan varma, että tästä salista ei tule yhtään sellaista puheenvuoroa, joka arvostelisi ministeri Häkkäsen valmistelemaa esitystä, mitä me nyt käsittelemme täällä. Täytyy tyytyväisyydellä todeta, että tässä hallituksessa tapahtuu tällä rintamalla erittäin positiivisia asioita ja toimenpiteitä ylivelkaantumiseen ja luototukseen liittyvissä asioissa. On erinomaista, että puutumme tällä tavoin näihin

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

seikkoihin. Olemme jo viime vaalikaudella ja sitä edelliselläkin pyrkineet suitsimaan pikavippien ylisuuria korkoja, ja saimmekin jotakin aikaiseksi. Oliko kansanedustaja Katainen ja Toivakka, joidenka esityksestä saimme tämän 50 prosentin korkokaton, mutta niinhän siinä sitten kävi, että pikavippifirmat rupesivat myöntämään 2 000 euron limiittejä. Vaikka luotonhakija käytti siitä vain 300 euroa, niin hänelle ei annettu sitä 300:aa euroa, vaan hänelle myönnettiin 2 000 euron limiitti, jonka perusteella sitten tämä korkokatto ei enää toiminutkaan.

Tässä esityksessä on juuri se paras juttu, että nyt tullaan niin kuin iholle niin, että tällaista kiertomahdollisuutta toivottavasti ei ole. Mutta katsotaan, mitä jatkossa tapahtuu, sillä raha luo ajatuksia ja uusia innovaatioita lainoittajien puolelta. Erityisen tärkeätä tässä on juuri se, että voimme pyrkiä yhteiskunnallisesti vaikuttamaan siihen, että emme saata kehtään tietoisesti siihen tilanteeseen, että talous kurjistuu ehkä mielijohteesta tehdyn lainoituksen avulla. Ja täällä käytetyissä puheenvuoroissa oli esillä juuri se, kuinka nopeasti voidaan yhden illan aikana velkaantua, kun otetaan pikavippejä monilta yhtiöiltä.

Pakko tässä kohdin myös tuoda esille eduskuntaan jo tullut edustajakollegan aloite. Kun Satonen esitti, että aggressiivinen ja yleensä markkinointi kiellettäisiin näiden pikavippien osalta, niin tervehdin kyllä sitä todella ilolla.

Tärkeätä olisi, että me voisimme ehkä sote- tai maakuntauudistuksen yhteydessä sopia siitä, että kun muistini mukaan meillä on Suomessa 33 kuntaa, ja Espoo on yksi niistä, jotka ovat ottaneet sosiaalisen luotonuksen käyttöön, niin meillä Satakunnassa on vain kolme kuntaa, joissa tätä on toteutettu. Oma kotikuntani jää odottelemaan sote-uudistusta, jos sitten maakunnallisesti otettaisiin sosiaalisen luotonuksen mahdollisuus pikavippien sijaan mahdolliseksi, koska on todella tärkeätä — minäkin olen kirjoittanut edustaja Salosen puheenvuorosta nimenomaan tämän pesukoneen tänne — että jos perheessä tai yksinasujalla tulee sellainen hetki, että se oma tulo, rahoitus ei riitä jonkin normaaliin elämiseen liittyvän tuotteen hankintaan, on se sitten talvirenkaat tai pesukone, niin pitäisi olla mahdollisuus saada maltillinen korkosidonnainen lainoitus sille, eikä niin, että joudutaan ottamaan pikavippi. Tämä olisi erittäin tärkeä uudistus siinä mielessä, että tällä me voisimme päätöksentekijöinä vahvistaa sitä, että olemme ehkäisemässä sitä, että markkinavoimille alistamme ja pakotamme perheitä tai yksittäisiä ihmisiä.

On pakko tässä yhteydessä vielä kertoa siitä, että me olemme eduskunnassa 136 kansanedustajan osalta tähän asiaan liittyen tehneet lakialoitteen maksuhäiriömerkintöjen poistamisesta nopeammin kuin tässä hetkessä, ja, arvoisa puhemies, pakko lukea tänään viimeksi saapunut tekstiviesti, jossa kiitetään meitä kansanedustajia, joita edustuksellisesti tämän lakialoitteen takana on yli 870 000 kansalaista, niin että ministeri ottaisi vielä tämänkin mukaansa, sillä kansalainen kirjoittaa: ”Kiitos, kun ajatte tätä asiaa luottotietojen palauttamisesta nopeammin. Itselläni tilanne on, että avioeron ja yritystoiminnan vuoksi raha-asiat menivät solmuun ja tuli maksuhäiriömerkintä. Vuosi sitten jo maksoin kaikki velkani, mutta kokonaan puhtaat luottotiedot saan vasta kesällä 2021. Mielestäni hirveän pitkä aika, kun olen jo vuoden ajan hoitanut kaikki asiani moitteettomasti.”

Me tarvitsemme näkemyksiä siihen, että pikavippien ja maksuhäiriömerkintöjen osalta voisimme tuottaa ihmiselle sen oikeudenmukaisuuden, että ei olisi mahdollista, että jo tuomionsa kärsinyt henkilö joutuisi vielä olemaan ehdonalaisuudessa sen jälkeen, kun tuomio on kärsitty.

Mutta vielä kiitoksia ministerille. Jos niin olisi, että minä olisin tällaisen lakiesityksen ministerinä tuonut, olisin kyllä jäänyt kuuntelemaan sitä kehumista ja suitsutusta, mikä on,

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

mutta oletettavasti ministeri tekee edelleen ponnekkaasti töitä pikavippien kanssa ja ihmisten asioiden hyväksi.

15.16 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Pikavipit johtavat vääjäämättä myös voutiin, eli ihmiset joutuvat ulosottoon, ja senpä takia haluan kertoa muutaman luvun tästä näin: Tänä vuonna lokakuun loppuun mennessä tässä maassa 462 000 ihmistä joutui niin sanotusti voudin toimien kohteeksi, kasvua edellisvuoteen 20 000. Miksi nämä ihmiset joutuivat sinne? Minäpä kerron. Sairaala- ja muut laitoshoitomaksut, hammashoitomaksut, terveyskeskusmaksut, sosiaali- ja terveyspalvelumaksut, lasten päivähoitomaksut, muut sosiaali- ja terveysmaksut sekä kotipalvelumaksut — nämä tekevät lähemmäs 400 000. Nämä yksistään tekevät lähemmäs 400 000. Meillä on puoli miljoonaa ihmistä tällä hetkellä ulosotossa.

Ja nyt jos sanotaan, että nämä ihmiset ovat joutuneet ulosottoon sen takia, että he ovat kykenemättömiä tai taitamattomia hoitamaan asioitaan, minä sanon, että ei se asia, kuultakaa, näin ole. Pikavippikierteessä olevista ihmisistä osa on varmasti niitä, jotka eivät ole osanneet hoitaa taitavasti asioitaan, mutta osa on niitä, joiden on ollut pakko turvautua pikavippiin, koska leipääkin on pöytään saatava, lasten täytyy olla päivähoidossa, hampaat täytyy hoitaa, terveyskeskuksessa täytyy käydä ja ne maksavat. Ja ne aiheuttavat sen, että ihminen ajautuu yksinkertaisesti siihen kierteseen, että on pakko turvautua näihin hyvin ikäviin muotoihin. Jos puhumme taitamattomuudesta tässä kohdassa, niin siinä menköön jokainen poliitikko itseensä. Me olemme taitamattomia. Me olemme antaneet tämän tilanteen syntyä tähän maahan. Me olemme vaikuttamassa paitsi Suomen eduskunnassa myös kuntien valtuustoissa. Me voisimme tehdä näille asioille jotakin. Meidän on katsottava itseämme myös tässä asiassa peilistä.

Se, että tämä on nyt nostettu esille niin, että korkokantaa pienennetään, on tietysti hyvä asia, mutta nyt tulee se edustaja Myllykosken kaipaama vähän poikkipuolinenkin sana tähän. Minun mielestäni se, jos korkokanta pistetään 30 prosenttiin, on farisealaista toimintaa. 30 prosenttia niiltä ihmisiltä, joilla mitään ei ole, on liikaa silloin, kun kansanedustaja kävelee pankkiin ja saa sieltä lainaa 1,5 prosentilla — siinä on huima ero, siinä on huima ero — tai korkeintaan 3 prosenttia maksaa lainakorkoa. 30 prosenttia on koronkiskontaa, ja se on laillista koronkiskontaa tässä maassa.

Meillä oli aikoinaan semmoinen kuin vekseli. Sitä pidettiin kalliina luototuksena. Sen korko oli 16 prosenttia. Se oli kolme kuukautta kerrallaan voimassa, ja korko oli vain 16 prosenttia. Se oli halpa. Eikö olisi kohtuullista, että edes tuonne vekselikorkoon tämä laskettaisiin?

Ja sitten vielä kyllä luotonantajallakin täytyy vastuunsa olla. Jos luotonantaja antaa luottoa, niin kyllä hänen täytyy jollakin tavalla varmistaa se, että hän saa siltä luototetulta aivan normaalikeinoin nämä luottonsa takaisin ja pienellä korolla. Ja jos näin ei ole, mikäli minkäänlaista vastuuta ei luotonantajalla ole, niin olen sitä mieltä, että pikavippitoiminta on syytä lopettaa tästä maasta tyystin, keskustella vakiintuneitten rahoituslaitosten, pankkien kanssa siitä, mitä voitaisiin tehdä, ja sen lisäksi harkita vakavasti sosiaalista luototusta, halpakorkoista lainaa, millä ihmiset voisivat maksaa omat velkansa pois. Nimittäin suomalainen maksaa velkansa. Suomalainen haluaa maksaa sen, minkä on lainannut. Mutta jos tilanne riistyy käsistä niin, että korot ja kulut ovat niin suuret, että pääoma ei piene koskaan, ja jos me siunaamme sen, niin minä en oikein tiedä, mitä tähän pitäisi sanoa. Olen varsin surullinen.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Kyllä meidän on kannettava vastuamme. Me olemme tulleet tänne edustamaan tätä kansaa. Meidän täytyy myöskin ajaa sellaisia asioita, jotka auttavat tämän kansan ahdingosta — varsinkin, kun otetaan huomioon se, että suurin osa näistä ihmisistä, jotka tässä kierteessä ovat, eivät todellakaan ole itse itseään siihen saaneet, saattaneet eivätkä ajaneet.

15.21 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Heti alkuun on paikallaan antaa kiitos oikeusministeri Häkkäselle siitä, että tämä tärkeä esitys pikavippien korkokattosääntelystä on saatu näin nopeasti tänne eduskunnan käsittelyyn. Ehkä edelliselle puhujalle, edustaja Tolppaselle, [Maria Tolppanen pyytää vastauspuheenvuoroa] voisi muistuttaa siitä, että te olitte samassa puolueessa pitkään edellisen oikeusministerin kanssa ja hän ei tätä tuonut mutta oikeusministeri Häkkänen tämän toi.

Perusteet tähän esitykseen on kerrottu hyvin aiemmissa puheenvuoroissa. Vuonna 2013 toteutetusta lainmuutoksesta huolimatta, jolla asetettiin korkokatto lähes kaikille alle 2 000 euron suuruisille kuluttajaluotoille, pikavippien merkitys suomalaisten vuosi vuodelta pahentuvassa ylivelkaantumisongelmassa on edelleen merkittävä, ellei jopa ratkaiseva. Parinkymppin tai sataasen pikavippejä hurjalla korolla korvaamaan on pikavippifirmoissa luotu yli 2 000 euron limiittiluotot, joiden korot huitelevat yhtä lailla kymmenissä, ellei jopa sadoissa, prosenteissa.

Tällä esityksellä jos nyt ei pysäytetä niin ainakin merkittävästi rajoitetaan tätä epätervettyä ja epäreilua pikavippitoimintaa. Erityisen hyvä oppi vuodelta 2013 on muun muassa se, että tällä kertaa 30 prosentin korkokaton soveltamiseen ei aseteta ylärajaa. Siten se on myös hyvä työkalu taistelussa suomalaisten ylivelkaantumista vastaan, vaikka aukoton tämäkin järjestely ei toki ole.

On myös päivänselvää, kuten monissa aiemmissakin puheenvuoroissa on todettu, että paljon muitakin toimia tarvitaan ylivelkaantuneiden suomalaisten auttamiseksi. Tarvitaan keinoja, joilla ennaltaehkäistään ylivelkaantumista. Käytännössä kyse on tällöin lasten ja nuorten taloudenhallinnan osaamisen parantamisesta — ja hyvä, että opetusministeri on täällä kuuntelemassa, koska tätä todellakin tarvitaan. Toisaalta tarvitaan ylivelkaantuneille lisää tukea selvitä vaikeista tilanteistaan eli tietoa siitä, mistä omaan tilanteeseen saa apua, ja aivan konkreettista tukea vaikkapa Takuusäätiön kaltaisen toiminnan muodossa. Ja kaikille näille toimijoille tarvitaan lisää ajankohtaista tietoa siitä, mikä on meidän suomalaisten velkaantumistilanne. Tässä mielessä paljon odotuksia on laitettava ministerinkin mainitsemalle positiivisen luottorekisterin jatkovalmistelulle.

15.23 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Tärkeää, että olemme saaneet tänne jälleen yhden askeleen pikavippien suitsimiseksi. Uskon tosiaan, että täältä salista löytyy varmasti enemmistö kannattamaan näitä uudistuksia.

Toivoisin, että nyt esitettävien pienten askelten lisäksi pääsisimme nopeasti keskustelemaan myös pikavippeihin liittyvän markkinoinnin rajoittamisesta laajemmin kuin nyt tehdään, sillä se on todella aggressiivista parhaaseen katseluaikaan. Jos avaat suomalaisen televisiokanavan, niin on hyvin todennäköistä, että tunnissa saatat nähdä useita pikavippimainoksia, jotka suunnataan vielä sellaisille yleisöille, jotka ehkä harkitsevat sellaista kulutusta, jolla ei ole mitään todellista merkitystä arjen hyvinvoinnille tai millekään muullekaan. Eli tällaisen ylikulutuksen ehkäisemisenkin kannalta pikavippien markkinoinnin rajoittaminen voisi olla perusteltua.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Nostaisin esiin myös positiivisen luottorekisterin merkityksen. Asiaa on onneksi selvitetty. Toivottavasti näemme askelia tähän suuntaan pian.

Sosiaalisen luototuksen näkökulmasta meidän kannattaisi edelleen laajentaa sen tunnettavuutta ja ylipäättään ihmisten keinoja päästä tarvittaessa sosiaalisen luototuksen piiriin ja tarjota sosiaalista luototusta ja velkaneuvontaa laajemmin aitoina vaihtoehtoina niille tilanteille, joita esimerkiksi edustaja Tolppanen kuvaili puheessaan hyvin ja joissa ihmiset saattavat ajautua pikavippikierteeseen.

Olen hieman huolissani siitä, riittääkö tämä toimenpide, jota me nyt teemme, siihen, että me aidosti pystymme suitsimaan tätä varsin holtitonta markkinaa, koska tähän asti pikavippimarkkinat ovat kyllä keksineet keinot kiertää eduskunnan asettamaa sääntelyä, ja tätä on harjoitettu jo vuosien ajan. Sikäli toivoisin, että jatkoseurantaa tämän nyt esitettävän esityksen voimaantulon jälkeen jatkettaisiin.

Vielä viimeisenä nostaisin esiin arjen talouden hallinnan, lasten ja nuorten talouskasvatuksen ja oppimisen, josta on paljon puhetta myös opettajakentällä tällä hetkellä. Taloustaitoja kannattaa lähteä opettamaan jo varhaiskasvatuksesta lähtien niin, että ihmisillä on parhaat mahdolliset edellytykset pärjätä myöskin tällaisessa maailmassa, jossa houkutuksia on varsin paljon saatavilla.

Loppuun todettakoon, kun nyt Suomessakin Black Friday -päivä on jo laajentunut Black Friday -viikoksi, se on tällä hetkelläkin juuri päällä, ja meille taas tarjotaan hyvin monenlaisia keinoja hankkia nopeaa mielihyvää ostamalla jotakin, että yleisesti toivon, että tässä talossa myös rakennamme sellaista yhteiskuntaa, jossa ihmisten ei tarvitse täyttää henkisiä kysymyksiä pelkästään kulutuksella.

15.26 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja tämän lainsäädännön osalta, ja siinä mielessä näihin puheenvuoroihin on kylä hyvä yhtyä riippumatta siitä, mistä suunnasta nämä puheenvuorot ovat tulleet.

Kuten täällä on todettu, niin näitten pikavippien osalta suurin syy pikavippien ottoon on ollut joko heikko taloudenhallinta tai taustalla voi olla myös elämäntilanteeseen liittyviä vaikeita kriisitilanteita, jotka ovat sinällään synnyttäneet ihmisille vaikeita tilanteita ja taloudellisia ongelmia. Eri asiat ovat kasautuneet esimerkiksi työttömyyden tai psyykkisten ongelmien, masentuneisuuden takia, opiskelijat ovat saattaneet menettää opintotukensa ja sitä kautta elämänhallinta on vaikeutunut, velkaantuminen, peliongelmat ja monet muut asiat ovat aiheuttaneet sen, että ihminen ajautuu sitten ottamaan pikavippiä.

Ja kuten täällä on todettu, niin yksi suuri ongelma nimenomaan näitten pikavippien osalta on pikavippikierre ja siitä syntyvä ongelmien entistä suurempi vaikeutuminen. On todettu, että pikavippikierre on pikavippien ongelmista se suurin ja pahin. Se kuvaa tilannetta, missä henkilö hakee yhä uusia lainoja, jotta hän pystyisi maksamaan takaisin edellisiä ottamiaan vippejä. Usein tätä voi jatkua niin kauan kuin ongelman purkautumista voi salata ja pitkittää. Silloin tilanne on todella jo paljon pahempi kuin se olisi ollut, jos ongelmaa olisi lähdetty kunnolla purkamaan ja korjaamaan heti alusta alkaen. Tässä esimerkiksi ohjauksen, neuvonnan ja matalan kynnyksen palveluiden mahdollisimman helppo saatavuus olisi äärettömän tärkeää, jotta ihmisillä olisi rohkeutta ja uskallusta hakea itselleen tukea ja apua. Esimerkiksi tämmöinen 500 euron velkarästi on saattanut kasvaa jopa kymmenien tuhansien velkarästeiksi ja sitä kautta tämä tilanne on vaikeutunut entisestään ja tilanteet ja ongelmat ovat kasautuneet.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Siinä mielessä tuen lämpimästi sitä ajattelua, mitä edustaja Kristiina Salonen toi tänään täällä. Hänen mielestään pikavipit tulisi kieltää. En tiedä, miten se on mahdollista, mutta ne pitäisi tehdä niin vaikeiksi ja hankaliksi, että ihmiset eivät hakisi näitä palveluja.

Mutta aivan kuten täällä on myös todettu puheenvuoroissa, niin meidän pitäisi pikeminkin pyrkiä myös hakemaan niitä taustoja, minkä takia ihmiset hakeutuvat hakemaan pikavippejä, ja hakemaan ratkaisua siihen. Tässä esimerkiksi pikavippien markkinointi on yksi asia, joka täällä on tänään tullut esille. En tiedä, onko muille kollegoille tullut, mutta minulle on ainakin tullut sähköpostiviestejä, mainosmarkkinointia pikavippien käytöstä aina ajoittain. Se jostakin syystä tulee aina joinakin ajanjaksoina, mutta sitten ne häviävät taas. Elikkä se ei näy ainoastaan televisiossa tai lehdistössä, vaan sitä tuodaan suoraan myös meidän sähköposteihimme.

Tätä lainoitusmahdollisuutta tulisi kehittää sillä tavalla, aivan kuten täällä on tuotu esille, että mahdollistetaan halpakorkoisten lainojen saanti, sekä sosiaalista luototusta pitäisi kehittää. Valitettavasti sosiaalista luototusta ei käytetä riittävästi, ja useimmiten siellä on taustalla se, että siihen ei ole myöskään riittävästi rahoitusta ja sen saatavuuskriteerit ovat monta kertaa hyvin vaikeat. Sen takia myös tämän sosiaalisen luototuksen monipuolistaminen ja kehittäminen olisi äärettömän tärkeätä.

Sitten yksi asia, joka minua on häirinnyt monella tapaa, joka on näkynyt näitten pikavippien sekä myös maksuongelmaisten, sairaiden ja pienituloisten ihmisten osalta, on ollut se, että meidän sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat pienituloisille ja sairaille monesti kohtuuttoman korkeita ja he ovat ajautuneet sitä kautta maksuongelmiin ja ulosottoihin. Kuten täällä muun muassa edustaja Tolppanen toi esille tätä ongelmatiikkaa, niin meidän pitäisi kehittää nimenomaan näissä tilanteissa, joissa ihmiset sairastavat paljon ja ovat pienituloisia, näitten asiakasmaksujen kohtuullistamista, että se on aito, todellinen vaihtoehto, että ihmiset eivät ajaudu sairautensa takia maksuongelmiin ja sitä kautta hakemaan esimerkiksi pikavippiä tai sitten joudu ulosottoon, ja sitä kautta heidän elämäntilanteensa ja jopa terveydenhoitonsa ja sairaudenhoitonsakin voi vaikeutua. Tästä syystä minä toivoisin, että me voisimme jatkaa tätä kehittämistyötä myös näitten asiakasmaksujen kohtuullistamiseksi sillä tavalla, että ihmisillä sairaudesta riippumatta ja pienituloisuudesta huolimatta olisi yhtenäiset oikeudet ja mahdollisuudet saada terveydenhuoltoa eivätkä nämä asiakasmaksut tulisi esteeksi oman terveyden hoitamiselle.

15.32 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin, että 3 minuuttia paikalta olisi riittänyt, mutta tässä tulee niin hyviä puheenvuoroja, että on parempi varata aikaa, ettei tarvitse juosta sitten kesken puheenvuoron tänne pönttöön.

Tämä meidän järjestelmämme, jota me arvioimme ja myös arvostelemme, on tämä meidän voutijärjestelmämme, jossa nyt käsitykseni mukaan ollaan uudistamassa tulospalkkiojärjestelmää. Haluaisin tuoda esille, että nyt olisi mahdollisuus pohtia myös sitä, että velkaneuvonta siirrettäisiin osaksi voutijärjestelmän tulospalkkiojärjestelmää, eikä niin, että tämä ketju voi vain kasvaa koko ajan ja maksusuoritusten määrä tulee olemaan korkea, sillä tälläkin hetkellä tiedämme, että kun on ajautunut pikavippiongelmiin ja sitä kautta tullut maksuhäiriömerkinnän piiriin ja kun sitten mennään oikeuteen, niin siellä näistä ylisuurista perintäkustannuksista voidaan päästä eroon sillä, että laitetaan pieni ruutupaperi sinne käräjäoikeuteen, että ei hyväksytä näitä ylisuuria perintäkustannuksia. Mutta jos siihen ei ole enää siinä hetkessä voimavaroja, niin meidän olisi ehkä hyvä pohtia sitä, kuinka me estämme ketjun kasvamisen. Kun meillä on selkeästi yhteys pikavippiyritysten ja

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

perintätoimistojen yhteistyössä, monesti samat omistajat siellä taustalla, niin meidän pitäisi pystyä tähän puuttumaan niin, että myös tämä meidän voutijärjestelmämme uudistuisi niin, että se olisi myös yksi osa neuvontapalvelua näille ylivelkaantuneille ihmisille.

No, voidaan keskustella siitä, voiko markkinataloudessa poistaa pikavipit ja pikavippiyritysten toiminnan. Siihen minä en usko, ja osaltaan katson, että on hyvä, että äkillisessä rahoitustarpeessa perhetaloudella tai yksityisellä ihmisellä on mahdollisuus lainoittaa omaa hetkellistä rahanpuutettaan nopeasti. Siihen, minkälaisin ehdoin niitä sitten saa, me ehkä täällä pystymme korkomäärittelyillä ja muilla vaikuttamaan. Tässä tulee pohdittua, onko se Y-tunnuksella toimiva liikeyritys vai liivijengi, joka sen rahan lainaa. Tässä on edustaja Myllykosken pohdinta siitä, poistammeko tällaisen liiketoiminnan kokonaisuudessaan ja annamme sen sitten verotuksen ja lainsäädännön ulkopuolella oleville toimijoille, jotka sitten lainaavat rahaa joillakin tavoin ja myös perivät sen ehkä hieman eri tavoin, joihinkä lainsäädäntö ei pysty puuttumaan. Siinä mielessä pitäisin terveenä sen rajankäynnin, mitä on yritystoiminta myös lainoituksessa, on se pankkisektorilla tai yrityksillä.

Joka tapauksessa näissä perintäkustannuksissa meidän pitäisi jollakin tavalla uskaltaa puuttua siihen, että lainanantajalla on vastuu siitä, kenelle hän antaa lainaa. Eli lainoittajan vastuuta siihen. Tämä positiivinen luottotietorekisteri antaa siihen toki tulevaisuudessa mahdollisuuden, mutta tänäkin päivänä pitäisi olla enemmän mahdollisuutta siihen, että me edellytämme lainoittajalta omaa riskiä siinä, mitkä ovat ne mahdolliset perintäkustannukset, jos lainanottaja ei maksa omia velvoitteitaan. Me totta kai haluamme, että jokainen velkansa maksaa, ettei se jää toisten maksettavaksi.

Arvoisa rouva puhemies! Tältä erää näin.

15.37 Eero Lehti kok: Arvoisa rouva puhemies! Tätä asiaa on muistini mukaan 11 vuotta käsitelty talousvaliokunnassa moneen kertaan ja moneen kertaan on luultu, että on löydetty sellaisia säännöksiä, jotka käytännössä riittävästi estäisivät pikavippitoimintaa. Joka kerta on käynyt niin, että markkinoijat ja alan yritykset ovat olleet ovelampia, keksineet jonkun porsaanreiän. Ja kun katsoo näitä pikavippiyritysten tuloslaskelmia, niin harvassa liiketoiminnassa pystytään niin vähällä vaivalla saamaan niin hyvää nettotulosta. Alalle on syntynyt lähes sata yritystä, joista muutamat ovat merkittäviä.

Tässä lainsäädännössä on monta kertaa todettu, että tämä ei kuulu pankkilain piiriin, koska tässä ei oteta talletuksia vastaan. Käytännössä kuitenkin maassa on olemassa yleinen yliaikakorko, joka tällä hetkellä taitaa olla 13 prosentin luokkaa, jonka ylittävää korkoa ei voi velalliselta periä.

Olin kerran puhumassa tilaisuudessa, jossa oli toistasataa velkaneuvojaa, ja kysyttiin, kuinka moni suosii pikavippijärjestelmää, sitä, että se ylipäänsä on olemassa, tai kuinka monta on sitä vastaan — fifty-fifty-tulos, puolet suosi, puolet ei. Miksi? Sen takia, että siinä nopeasti ratkaistaan lyhyellä tähtäimellä asiakkaan ongelma. Jos katsoo asiakkaan tilanetta, niin siellä taustalla voi olla aitoja syitä, joiden johdosta voi sanoa, että velallisella tai velalliseksi ryhtyvällä ei ole enää muuta vaihtoehtoa.

Jos ajatellaan pankkien toimintaa, niin siellä yleensä ilman vakuutta olevalle luotonmyöntäjä edellyttää takaajia. Tämä takaajien puuttuminen tässä pikavippitoiminnassa tarkoittaa käytännössä sitä, että yksi ihminen voi aika, sanoisinko, kontrolloimattomasti ajatella, että hänen omaa etuaan ei kukaan muu aja, minkä jälkeen tilanne saattaa sitten eskaloitua, koska pikavipin päälle otetaan toinen pikavippi ja ehkä jopa kymmenes, minkä jälkeen tilanne on karannut asianosaisen käsistä. Tämä takaajien vaatimus voisi olla yksi, jol-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

la tätä tilannetta helpotettaisiin, tai ainakin, jos laina ylittää esimerkiksi 500, niin sen jälkeen vaaditaan takaajaa, jolloin myös luottoriski ja harkinta siinä tilanteessa monipuolistuisi. Takaaja joutuisi miettimään, että hän joutuu ehkä tämän maksamaan.

Tämä asetelma on monille myös sen verran uusi, etteivät he ymmärrä esimerkiksi käyttää panttilainakonttoria tai vastaavaa, jolloin omaisuus annetaan vakuutena lainasta, ja silloin jos se menetetään, niin se menetetään. Siihen se sitten jo loppuukin, jolloin ei synny tällaista riippuvuutta tähän lainoittajaan.

Tämä asetelma on kyllä niin hankala nuorille ihmisille, jotka eivät ole tottuneet käsittelemään rahaa. Joku sanoi, että niistä peruskoulun päättävistä, jotka eivät jatka myöhemmin opintojaan, 10 prosenttia ei osaa edes laskea prosentteja — se luku voi olla suurempikin — minkä johdosta hän ei pysty niissä tilanteissa, joissa hän ajautuu tilanteeseen, jossa ei ole hänen mielestään muita vaihtoehtoja kuin pikavipin ottaminen, myöntämään itselleen, kuinka suuren ja hankalan tilanteen hän aiheuttaa, jos hän ei pysty sitä maksamaan.

Näiden pikavippiyhtiöiden laillisuus ja kohtuuttomuus: Mielestäni kohtuuttomuus olisi se, jonka perusteella voisi lainsäätäjät sanoa, että tämä yliaikakorko on korkein mahdollinen korko, jolloin näitä pikavippiyrityksiä ei voitaisi pyörittää samalla periaatteella kuin tällä hetkellä vaan todennäköisesti luottotappioriskin pienentämiseksi sinne tulisi käytännössä vaade siitä, että siellä on joku takaaja tai kaksi, jolloin koron ei sen takia tarvitsisi olla niin korkea kuin se tällä hetkellä näiden luottotappioiden johdosta on.

Jos luottoyhtiö antaa 1 000 euron lainan asiakkaalle — ja se takaisinmaksuosuus saattaa nousta 3 000:een kahden vuoden kuluessa — niin se luottotappio lasketaan siitä 1 000:sta plus normaalikorosta, koska luottotappioryhtiöt rahoittavat omaa toimintaansa pankkilainoilla, joiden korkotaso on tällaisessa ehkä 5—8 prosenttia.

Kaiken kaikkiaan tämä on erittäin epäoikeudenmukainen liiketoiminnan ala, ja sen takia, että täällä ei ole takauksia, esimerkiksi peliriippuvaisuudesta kärsivät ottavat helposti näitä pikavippejä eivätkä kehtaa edes selostaa sitä syytä.

Toinen vaihtoehto: se, että sana ”pika” muutettaisiin 48 tunnin lainaksi, niin että sitä saisi käyttää vasta kahden vuorokauden kuluttua, saattaisi lisätä tähän ottoon liittyvää tarvittavaa harkintaa.

15.42 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Halusin ihan välttämättä ottaa tämän puheenvuoron, jotta kirjoihin ja kansiin ei jää väärää kuvaa siitä, mitä mieltä olen. Ehdottomasti kannatan tietysti tätä ministeri Häkkäsen tänne tuomaa esitystä, ja olen muuten sitä mieltä, että ministeri Häkkänen tulee jäämään historiaan hyvin joviaalina ministerinä. Hän on nostanut esille paljon asioita: lasten asioita, perheiden asioita, lasten hyväksikäyttöasioita, köyhien ihmisten asioita. Hän on uskaltanut tuoda niitä esille ja saanut niitä sitten jopa läpi, ensin tietenkin siellä omassa ryhmässään ja sitten tuolla hallituskuvioissa. Erittäin paljon kiitoksia siitä.

Mutta juuri tätä asiaa, mistä edustaja Lehtikin äskettäin puhui, että aina siellä on se porsaanreikä, mistä mennään ja pystytään korkoja sitten kiskomaan, tarkoitin sillä taitamattomuudella, jonka suhteen meidän on syytä katsoa peiliin. Silloin kun me säädämme lakeja, meidän pitäisi pystyä porsaanreiät panemaan kiinni. Pitäisi ainakin uskaltaa panna niin monta porsaanreikää kiinni kuin on mahdollista. Näinhän se on, ja toivottavasti korjataan sitten taas, jos täytyy korjata.

Edustaja Kiljunenkin otti ihan oikein äskettäin mielestäni esille tuon asiakasmaksulain ja sen, mitä sen kanssa tehdään. Myös siinä on semmoinen kohta, missä meidän politiik-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

kojen pitää katsoa itseämme, koska meistä hyvin usea istuu myöskin kunnanvaltuustossa. Nyt on näin, että lain 11 §:n mukaan asiakasmaksuja voi alentaa tai jättää jopa kokonaan perimättä, mikäli asiakkaalla ei ole varaa maksaa. Täytyy tietysti selvittää silloin, mikä se tilanne on. Tässä kohdassa haluan lukea sitaatin Kelan tutkijalta Vappu Verroselta. Hän sanoo näin: ”Olisi kai järkevämpää jättää maksuja perimättä kuin ohjata ihmiset hakemaan toimeentulotukea tai ulosottoon? Herää kysymys: olisiko syytä velvoittaa viranomaisen tarkistamaan ennen perintätoimia ja ulosottoa, onko lainmukaisia perusteita jättää maksu perimättä tai alentaa sitä?” Tämä on se kohta, mihin vaaditaan poliittista päätöstä. Sitä vaaditaan meiltä valtakunnan tasolla ja sitä vaaditaan meiltä myös kunnallisella tasolla.

Kaikkienensa tämä laki, jota juuri nyt tässä salissa käsitellään, on erittäin toivottava. Se voisi olla parempi sikäli, että 30 prosenttia on minusta edelleenkin koronkiskontaa, mutta on hyvä, että tullaan edes jollakin tavalla alaspäin. Tässäkin olisi voinut kyllä laskea sitä lähtökorkoa jo sinänsä. Sehän on sitten yrittäjän asia päättää, onko toiminta enää kannattavaa vai eikö se ole kannattavaa. Ehkä sieltä on jäänyt jonkin verran taskun pohjalle näitten yli kymmenen vuoden aikana, minkä näitä on ollut. Toivottavasti saamme tämän vietyä eteenpäin.

Sitten yksi asia, mistä meidän pitäisi keskustella, kun puhutaan siitä, että lapsia pitää opettaa rahan käsittelyssä ja ymmärtämään rahan arvo: Selittäkööpä minulle, miten kuusi-vuotiaalle opetetaan, että ei sillä Visa-kortilla voi mitä tahansa ostaa. Me haluamme viedä käteisen pois tästä maasta ja tehdä pelkästään korttikauppaa. Lähetämmekö me tästä lähtien lapset ja lastenlapset kioskille hakemaan hyvin ansaittua tikkaria Visa-kortti kourassa? Sitä sietää harkita.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Raja puheenvuorot tässä vaiheessa nyt ruudussa näkyviin kolmeen puheenvuoroon, ja sitten keskeytämme tämän asian käsittelyn, koska aika on kulunut umpeen.

15.46 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! Tämä pikavippikysymys, kuluttajaluotot, on asia, josta sekä omaisilta — niiltä, joilla elämä on mennyt pilalle pikavippikierteen kautta — että sitten jopa niiltä ihmisiltä, jotka ovat sen omakohtaisesti kokeneet, tulee hyvin paljon palautetta. Pääasiallinen palaute liittyy juuri siihen, mihin tällä lakiesityksellä pyritään puuttumaan, eli siihen, että vuoden 2013 jälkeen todelliset vuosikorot suuremmissa luotoissa ovat nousseet jopa satoihin prosentteihin. Sitä ei millään järjellä, ei maalais-eikä kaupunkijärjellä, voi pitää kohtuullisena. Niin kuin edustaja Lehti tässä toi esille, kyllä on hyvät tuotto prosentit nimenomaan näillä yrityksillä, joita lähes sata on ja joista muutama sitten on suurempia toimijoita tällä alalla.

Eli tämä korkokatto yli 2 000 euron suuruisille luotoille on erittäin kannatettava esitys. Lisäksi myös tämä 30 prosentin yläraja korolle on sellainen, jota on toivottu jo pidemmän aikaa — jonkinlainen katto tälle korolle — näissä kommentteissa ja palautteissa, joita olen edustajana saanut, ja uskon, että tässä salissa moni edustaja on niitä saanut.

Hyvin merkittävää on myös se, että jos luotonantaja tai -välittäjä rikkoo korko- tai luotokustannuskattoja koskevaa sääntelyä, niin silloin tältä kuluttajalta ei peritä korkoa tai muita luotokustannuksia lainkaan. Tällä merkittävällä tavalla tehostetaan sitä vaikutusta, mikä tällä lainsäädännöllä tulee olemaan, ja pidetään nähdäkseni hyvin pitkälti ja vahvasti kiinni kuluttajan oikeussuojasta tässä suhteessa.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Eli kannatan lämpimästi tätä hallituksen esitystä. Tätä on toivottu pitkään, ja nyt tähän merkittävään ongelmaan puututaan. Tässä nostettiin ministeri Häkkänen, oikeusministeri, esille. Hän on totta kai tehnyt hyvää työtä. Mutta täytyy muistuttaa, niin kuin oppositio muistuttaa aina hallituksen esitysten osalta noin yleisesti, että tämä on koko hallituksen yhteinen esitys, jota yksi ministeri sitten esittää — ja esittää tietysti hyvällä tavalla.

Porsaanreiät pitää aina pystyä tukkimaan, edustaja Tolppanen. Mutta toisaalta ei koko ”porsaanreikä”-käsitettä olisi, jos porsaanreiät aina pystyttäisiin tukkimaan. Eli parhaamme teemme tämänkin esityksen myötä, mutta epäilen, että jotain sellaista jälleen löytyy, jota pitää myöhemmälläkin lainsäädännöllä pystyä sitten tilkitsemään. Mutta tämä puuttuu nyt juuri niihin kysymyksiin, mitkä palautteenkin perusteella ovat olleet suurimpia ongelmia.

15.49 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti vielä, kun täällä on noussut tämä positiivinen luottorekisteri esiin, haluaisin sen verran mainita, että positiivinen luottorekisteri ei ole niin positiivinen kuin on haluttu ymmärtää. Siitä tulisi jälleen yksi laki, joka merkittävästi nakertaisi yksityisyyttä. Siinä rahalaitoksille annettaisiin lähes rajaton mahdollisuus saada tietää meidän rahakäyttäytymisemme, mihin olemme lainamme hakeneet, mihin niitä käytämme ja niin edelleen, ilman että rahalaitokset joutuvat antamaan minkäänlaista selvitystä siitä, miten ne näitä meidän tietojamme käyttävät. Se antaa mahdollisuuden synnyttää monen kerroksen lainaväkeä, jos pankki ja rahalaitokset voivat sisäisesti määritellä, minkälaiselle porukalle tässä maassa enää voi luottoa antaa. Syntyy todella monen kerroksen väkeä lainamarkkinoille. En pitäisi tätä niin hirveän positiivisena asiana enkä edes ratkaisuna tähän, mitä tällä hetkellä velkaongelmana pidetään.

Jokainen vastuullinen luotonantaja jo nyt kerää luotonsaajasta kaikki tiedot, jotka ovat tarpeellisia sen luoton antamisen ehdoksi. Yksikään vastuullinen luotonantaja ei anna luottoa takaajien kustannuksella, se on jo pankkilaissakin kielletty. Tietysti menee monta, monta vuotta ennen kuin tämä positiivinen luottorekisteri mahdollisesti tulee, mutta nämä asiat pitäisi kyllä huolella ottaa huomioon.

15.50 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron edustaja Lehden puheenvuoron jälkeen. Olisin halunnut tukea häntä hänen hyvässä puheenvuorossaan. Aivan kuten edustaja Lehti totesi, pikavippilainsäädäntöä on kehitetty ja käsitelty talousvaliokunnassa jopa 11 vuotta, ja hän totesi, että aina ovat kuitenkin pikavippiyhtiöt löytäneet uusia keinoja kiertää tämän lainsäädännön, elikkä erilaisia porsaanreikiä on sitten löytynyt matkan varrella. Hän esitti yhtenä vaihtoehtona myös sitä, että olisi tällainen takaajavaatimus, ja sitäkin asiallisesti minä tuen lämpimästi, mutta jäin vain miettimään sitä, että kun näitä pikavippejä on mahdollisuus ottaa useilta eri yhtiöiltä, niin miten tämä takaajamahdollisuus pystytään sitten turvaamaan, että se tieto kulkisi. Jos ottaa pikavippinä 300 josta-kin, 300 toisesta ja 400 kolmannesta, niin se 500 euroa on hyvin nopeasti tullut, elikkä silloin käytännössä se tarkoittaa sitä, miten tämä takaajamahdollisuus voitaisiin sitten mahdollistaa. Mutta se on asia, jota varmasti pitää kehittää, miettiä.

Sitten toisaalta myös se, voitaisiinko tälle vipille asettaa myös aikaraja, kuten esimerkiksi 48 tunnin aikaraja tai joku muu vastaava, että sitä ei saa esimerkiksi keskellä yötä, kun elämäntilanne on hallitsematon ja sitten otetaan pikavippi parantamaan sitä tilannetta. Tämä on suuri ongelma nimenomaan peliongelmaisille, mutta myös muille, jotka sitten, voisiko sanoa, harkitsemattomasti ottavat itselleen pikalainaa ja luulevat, että sillä paran-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

tavat oman elämäntilanteensa, kun tilanne voikin kääntyä päinvastoin: tämä pikavipin ottaminen voikin entisestään heikentää ja pahentaa sitä elämäntilannetta.

Tästä syystä halusin pyytää puheenvuoron ja tukea edustaja Lehden pohdintaa siitä, miten tätä asiaa voitaisiin jatkossa kehittää.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain ja valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 231/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ylioppilastutkinnosta ja lukiolain 1 ja 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 235/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.53 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuon eduskunnan käsittelyyn hallituksen esityksen, jossa ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ylioppilastutkinnosta. Esitys liittyy hallituksen lukiouudistukseen ja on vahvasti sidoksissa lukiolakiin, jonka eduskunta hyväksyi viime kesänä.

Esityksen tavoitteena on tukea lukiokoulutuksen uudistukselle ja uudelle lukiolaille asetettujen tavoitteiden toteutumista keskeisimpänä tavoitteena vahva yleissivistys. Esityksen valmistelussa on otettu huomioon laajapohjainen työryhmätyö ylioppilastutkinnon kehittämiseksi, ja lakia on valmisteltu hyvin aktiivisessa ja avoimessa vuoropuhelussa sidosryhmien kanssa. Myös lausuntokierroksella tutkinnon uudistusta pidettiin laajasti tarpeellisenä. Esityksen keskeisimpänä tavoitteena on vahvistaa lukio-opintojen aikana saavutettavan laajan yleissivistyksen osoittamista ylioppilastutkinnon kokeissa. Ylioppilastutkinnon rakennetta ehdotetaan muutettavaksi. Ylioppilastutkintoa suorittavan kokelaan olisi suoritettava viisi koetta, joihin sisältyy äidinkieliä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä kokelaan valinnan mukaan vähintään kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat matematiikassa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraassa kielessä ja reaaliaineissa järjestettävä koe. Muutos tasapainottaisi tutkinnon rakennetta ja ohjaisi kokelaita osoittamaan osaamista ja

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

suorittamaan eri kokeita aiempaa monipuolisemmin. Lisäksi kaikkiin ylioppilastutkinnon kokeisiin kuuluisi jatkossa oppirajat ylittäviä tehtäviä, mikä antaisi kokelaalle uusia mahdollisuuksia osoittaa laaja-alaista osaamistaan.

Arvoisa puhemies! Esityksellä vahvistettaisiin suomalaisen lukiokoulutuksen kansainvälisyyttä. Ylioppilastutkinnon voisi jatkossa suorittaa myös englanniksi. Englanninkielisen ylioppilastutkinnon voisi suorittaa opiskelija, joka suorittaa tai on suorittanut lukiokoulutuksen oppimäärän tai tutkintoon osallistumisen perusteena olevan ammatillisen tutkinnon pääosin englannin kielellä. Erityisestä syystä kokeen voisi suorittaa myös muu henkilö, jolla voidaan katsoa olevan riittävät kielelliset edellytykset englanninkielisen tutkinnon suorittamiseen. Englanninkielinen ylioppilastutkinto vastaisi rakenteeltaan suomeksi tai ruotsiksi suoritettavaa tutkintoa. Englanninkielisen ylioppilastutkinnon avulla tuettaisiin osaavan työvoiman muuttamista Suomeen, millä olisi myönteisiä vaikutuksia koko suomalaiselle yhteiskunnalle. Uudistusta ovat toivoneet ennen kaikkea monet kaupungit ja koulutuksen järjestäjät.

Arvoisa puhemies! Kolmantena kokonaisuutena esityksellä kevennettäisiin monelta osin ylioppilastutkintoon liittyviä menettelyitä ja sääntelyä. Tällä edistettäisiin tutkinnon menestyksellistä suorittamista ja vähennettäisiin tutkinnon henkistä kuormittavuutta. Kokelaan ei enää tarvitsisi ilmoittautumisen yhteydessä sitovasti valita kokeita pakollisiksi tai ylimääräisiksi. Myöskään kokelaan ilmoittautumista eritasoisin kokeisiin samassa tutkintoaineissa ei rajoitettaisi. Hylätyn ylioppilastutkinnon yhteydessä suoritettut hyväksytyt kokeet voisi sisällyttää aloitettavaan uuteen tutkintoon kolmen vuoden ajan aiemmin suoritettuna kokeen hyväksymisestä. Myös tutkinnon suorittamisajan pidentymisen edellytyksiä kevennettäisiin, jotta kokelaat olisivat nykyistä yhdenvertaisemmassa asemassa esimerkiksi sairastuessaan tai ollessaan opiskelijavaihdossa kesken ylioppilaskirjoitusten.

Uuden ylioppilastutkintolain on tarkoitus tulla voimaan yhdessä uuden lukiolain kanssa 1.8.2019. Lukiolaisilla tulee kuitenkin olla mahdollisuudet varautua tutkinnon muutoksiin hyvissä ajoin. Tämän vuoksi uuden lain mukaiset muutokset koskisivat kokelaita, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerralla tai sen jälkeen, eli on pitkä siirtymäaika. Käytännössä tämä tarkoittaa opiskelunsa aikaisintaan syksyllä 2020 aloittavia lukiolaisia. Tutkinnon suorittamisen ennen tätä aloittavat kokelaat suorittaisivat tutkinnon nyt voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Toivon tietenkin kovasti sitä, että tämä uusi ylioppilastutkintolaki herättäisi keskustelua. Se on tärkeä osa tätä kokonaisuutta, joka tällä hallituskaudella on viety läpi, jossa uudistetaan käytännössä suomalaisen koulutusjärjestelmän kaikki osat ja vahvistetaan suomalaisen koulutuksen tulevaisuutta.

15.58 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Ensin ajattelin, että puhun ihan paikalta, mutta ajattelin sitten kuitenkin tulla tänne.

Kiitos, arvoisa ministeri, esittelystä. Kun olen sivistysvaliokunnan jäsen, niin ymmärän asemani ja roolini nyt näin, että kuuntelemme sivistysvaliokunnassa asiantuntijoita ja teemme siltä pohjalta sitten johtopäätökset. Mutta ihan noin lähtökohtaisesti olen itse innostunut ja kiinnostunut käsittelemään lakia hyvin perusteellisesti, ja katson, että tämä on yksi tämmöinen sivistysvaliokunnan diplomityö nyt loppusuoralla. Lukio on niin keskeinen oppilaitos, instituutio suomalaisessa koulutuspolitiikassa, että tämä sopii nyt hyvin työmme loppusuoralle.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Tässähän on useampiakin hyvin mielenkiintoisia kohtia, joissa on sitten mielenkiintoista asiantuntijoita kuunnella. Kokelaan on suoritettava viisi koetta, joihin sisältyy äidinkielen ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä kokelaan valinnan mukaan vähintään kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat matematiikka, toinen kotimainen kieli ja vieras kieli ja reaaliaineissa järjestettävä koe. Olen itse paljon miettinyt sitä, että kun lukion tehtävä on olla yleissivistävä, ja tiedämme, että se koko lukion kokonaisuus muodostaa sen yleissivistävän ytimen, niin millä tavalla tässä yhteydessä vielä voitaisiin reaalikokeen asemaa ja merkitystä vahvistaa, koska se kuitenkin perinteisesti kattaa tämän laajan yleissivistyksen monet keskeiset asiat. Mutta niin kuin sanottu, on mielenkiintoista kuulla ja kuunnella asiantuntijoita tästä näkökulmasta.

Toinen iso jollei nyt megaluokan kysymys niin iso kuitenkin on tämä, että jatkossa ylioppilastutkinnon voisi suorittaa myös englanniksi. Mehän olemme nyt käyneet Suomessa viime kuukausina, osin vuosinakin, vuosikymmeninäkin keskustelua siitä, että englannin kieli saa ikään kuin liian vahvan ja voimakkaan aseman ajatellen suomen kieltä, äidinkieltä ja näin. Minä en itse näe näitä asioita vastakkaisina, mutta me sivistysvaliokunnan jäsenet olemme jo nyt saaneet, korkealta asiantuntijatasolta myöskin, huolestuneita yhteydenottoja, että voi olla niin, että paras on hyvän vihollinen. Eli voiko tämä englanninkielinen ylioppilastutkinto, kun se vaatii paljon lisäresursseja ja panostusta, pidemmällä aikavälillä sitten kuitenkin johtaa suomen kielen aseman heikentämiseen? Tämähän noin lähtökohtaisesti on tietysti kohdennettu Suomeen ulkomailta tulleille perheille ja lapsille kenties, mutta sen pidemmän aikavälin vaikutuksia kannattaa vähän syvällisemminkin arvioida.

Mutta käymme valiokunnassa muun muassa näitä kysymyksiä tarkemmin lävitse, ja innokkaasti sitten aloitamme asiantuntijakuulemisen. — Edustaja Kivelä nyökyttää tuolla päätään, että näin teemme.

16.03 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Lukio on aivan keskeinen osa meidän koulutustarjontaamme ja koulutusjärjestelmäämme, ja on hienoa, että lukiotoimintaa myös uudistetaan vastaamaan ajan vaatimuksiin. Tämän esityksen sisällöt vaikuttavat pääosin perustelluilta ja kannatettavilta, ja odotan mielenkiinnolla sitten sivistysvaliokunnan mietintöä, jossa saamme vielä tarkennettuja vastauksia kysymyksiin, joita jonkun verran on esitetty.

Nostaisin tässäkin yhteydessä esiin sen, että jotta lukiossa käyvä, useimmiten nuori henkilö voi rakentaa omaa polkuaan epävarmuuksien maailmassa, me tarvitsemme laadukasta opinto-ohjausta kaikkien saataville. Toivon, että erityisesti kiinnitetään huomiota siihen, että kun muutoksia otetaan käyttöön, niin huolehditaan siitä, että muutosten sisältö on kaikilla hyvin selvillä. Tässä esityksessä onkin varsin väljä siirtymäaika, niin että sikäli uskon tämän kyllä toteutuvan oikein hyvin.

Lukiolaisten Liitto on ilmaissut lausunnossa huolensa lukiolaisten jaksamisesta liittyen uuteen rakenteeseen. Heitä kannattaa tässä tietenkin kuunnella, lukiolaiset ovat itse oman arkensa parhaita asiantuntijoita. Toivon, että tähänkin kiinnitetään valiokunnassa huomiota.

En voi olla nostamatta esiin sitä, että ylioppilastutkinto ilmeisesti olisi säilymässä edelleen maksullisena. Toivoisin, että keskustelu maksuttomasta toisen asteen koulutuksesta laajenisi myös tähän yhteyteen ja voisimme miettiä, onko tämä maksu enää tätä päivää, ja ehkä tehdä arvioita siitä, minkälaisia vaikutuksia maksujen poistolla voisi olla.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

On myös hyvä, että digitalisaatio on huomioitu lakiesityksessä varsin hyvin, se on tärkeää.

Ja lisäksi nostaisin vielä sitten esiin tämän englanninkielisen ylioppilaskirjoituksen, josta edustaja Gustafssonkin puhui. Siitä on tullut meille jo nyt, ikään kuin etukäteen, jonkin verran palautetta, ja on esitetty huolia myös kotimaisten kielten asemasta. Uskon, että on löydettävissä jokin sellainen ratkaisu, jossa yhdistetään eri intressejä, mutta tässä kannattaa tietenkin olla tarkkana. Lähtökohtaisesti olen sitä mieltä, että kaikki, mikä tukee Suomen kansainvälistymistä ja meidän tulevaisuuden menestystä, on tietenkin kokeilemisen arvoista, mutta pidetään totta kai yhdessä huolta myös kotimaisista kielistä.

Kiitos hyvästä valmistelusta ministerille.

16.05 Simon Elo sin: Arvoisa herra puhemies! On aina merkittävää, kun lukiolakia ja varsinkin ylioppilastutkintolakia uudistetaan, niin nytkin. Nämä ovat merkittäviä uudistuksia, jotka vaikuttavat tuhansien, kymmenientuhansien nuorten elämään. Katson, että tämä muutos niin, että tutkinnon rakennetta muutetaan, kyllä vahvistaa myös reaaliaineiden merkitystä, ja sen pistän ilolla merkille itse näin valtiotieteilijänä ja historioitsijana, että niiden merkitys tunnustetaan osana yleissivistystä, jota tässä myös vahvistetaan.

Tämä englanninkielinen tutkinto on kyllä hyvin perusteltu siinä maailmanajassa, missä nykyään eletään. Totta kai tämä osittain liittyy ulkomaalaisiin, jotka tulevat Suomeen. Jos tulee esimerkiksi perhe, jonka lapset sitten täällä opiskelevat, ja jos vanhemmat tai toinen heistä on töissä täällä, niin voi olla, että he eivät kuitenkaan ole täällä kuin joitakin vuosia, jolloin välttämättä se suomen kielen opettelu ei ole se ykkösprioriteetti vaan ylipäättään kouluttautuminen niille lapsille. Tämä mahdollistaa sen, juuri niin kuin ministeri sanoi, että nämä osaajat katsovat tilanteen houkuttelevammaksi kuin se tällä hetkellä on, kun englanniksi voi sitten jatkossa tämän tutkinnon suorittaa. Lisäksi merkittävä ryhmä on, tuhansia ihmisiä, paluumuuttajia, joille tämä voi myös olla merkittävä kysymys.

Lisäksi on hyvä huomioida, että myös Lukiolaisten Liitto on ollut tähän esitykseen hyvin tyytyväinen — sanoisin, että yllättävänkin tyytyväinen — mikä ei ole todellakaan aina itsesäänselvyys, kun puhutaan lukioon liittyvistä uudistuksista. He eivät ole oikeastaan kritisoitavaa huomanneet.

Tässä edustaja Olli-Poika Parviainen otti esille maksuttoman toisen asteen. Tietysti hallitus ja siniset ovat vastanneet ministeri Grahn-Laasosen osalta kokoomuksesta ja sinisten ministeri Terhon osalta oppimateriaalillisella. Eli tämä on herkkä poliittinen kysymys, halutaanko nimenomaan kaikille maksuton toinen aste vai kohdistetaanko se tuki jollain tavalla. Tämä hallitus on katsonut, että on perustellumpaa kohdistaa se tuki vähävaraisille nuorille ja heidän perheilleen, ja näin on myös toimittu. Mutta luotan siihen, niin kuin edustaja Gustafsson toi esille, että hän, edustaja Kivelä ja muut hyvät sivistysvaliokunnan jäsenet käyvät tämän esityksen huolella läpi ja tämä tosiaan tulee sitten diplomityönä näin kauden loppuksi.

16.08 Kimmo Kivelä sin: Puhemies! Kyllä tämä ylioppilastutkintouudistus on hyvin mieluista tehtävä sivistysvaliokunnalle työ kautensa loppupuolelle. Kuten ministeri esittelypuheenvuorossaan ilmaisi, niin punaisena lankana on puhe yleissivistyksestä. Muistan, kun lukiouudistuksen edellä puhuttiin paljon julkisuudessa, että yleissivistystä karsitaan ja että lukion pystyisi käymään opiskelematta historiaa. Tämä nyt oli enemmän tai vähemmän kaupunkilegendaa. Onkin tärkeää, että yleissivistys todellakin on lukiokoulutuksen punai-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

sena lankana. Vaarana on toki se, että jo heti lukion aloittamisvaiheessa räätälöidään kurssi-ohjelmat siten, että taktikoidaan ylioppilaskirjoituksia varten, ja tällä tavoin on vaara, että yleissivistystä ei saavuteta riittävässä määrin.

Kun tulen tuolta väestökehitykseltään ei aina kovin positiiviselta Itä-Suomen alueelta, niin kyllähän tässä huolia on lukiokoulutuksen laadusta ja saatavuudesta, kun välimatkat pitenevät, ikäluokat pienenevät, opetusresurssit supistuvat. Kenties ei ole syventäviin kursseihin mahdollisuuksia, kenties niitä on hyvin vähän, ja kyllä nimenomaan syventävien kurssien käyminen mahdollistaa miltei ainoana sen, että voidaan ylioppilaskirjoituksiin menestyksekkäästi osallistua.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain 17 ja 19 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 234/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.10 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Muistan jo omilta opiskelua ajoilta, ollessani 19-vuotias toisella paikkakunnalla asuva korkeakouluopiskelija, miten epäreilulta tuntui, kun muut opiskelukaverini saivat sen aikaista opintorahaa mutta minä en. Päätöksen perusteluna olivat vanhempieni tulot. Koin tämän siksikin epäoikeudenmukaiseksi, koska olin vastannut omista tuloistani ja menoistani usean vuoden ajan ja vanhempani kannustivat taloudelliseen itsenäisyyteen. Toki tuonaikainen opintoraha oli muutenkin pieni ja pakotti opiskelijat ottamaan opintolainaa ihan eri tavalla kuin tänä päivänä, jos kesätyöansiot eivät riittäneet talven yli selviämiseen.

Olen siis tyytyväinen hallituksen esitykseen, että vanhempien tulot eivät vaikuttaisi enää itsenäisesti asuvan 17-vuotiaan toisen asteen opiskelijan saamaan opintotukeen ja että hänellä olisi oikeus opintorahaan ja opintolainan valtiontakaukseen. Tämä on samalla tunnustus, että 17-vuotias opintotukea saava muodostaa oman ruokakunnan asumistukea haakiessaan ja hän kuuluu yleisen asumistuen piiriin. Aikaisemmin hänen on laskettu kuuluvan vanhempiensa ruokakuntaan.

Vaikka laki velvoittaa vanhempia olemaan taloudellisesti vastuussa alle 18-vuotiaista lapsistaan, ovat perheiden tilanteet kovin erilaisia. Esimerkiksi maaseutupaikkakunnilla ei kovinkaan usein ole toisen asteen oppilaitoksia eli tavallisimmin lukiota tai ammattioppilaitosta, vaan peruskoulunsa päättäneiden on muutettava pois kotoaan opintojensa perässä. Vallitseva lainsäädäntö on saattanut asettaa vanhempia hankalaan tilanteeseen, sillä yhteis-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

kunta on osoittanut taloudellisen vastuun nuoren asumisesta ja elämisestä vanhempien kontolle.

Arvoisa puhemies! Esitetyt muutokset tasavertaistavat opiskelijoita, joten ne ovat erittäin kannatettavia.

16.12 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa herra puhemies! Tämä on pohjimmiltaan varsin simppele esitys, opintotukilain muutos. Itsenäisesti asuvan alle 18-vuotiaan opiskelijan vanhempien tulojen vaikutus opintotuen määrään poistuu. Tämä on hyvä muutos ja on linjassa myös vihreiden koulutuspoliittisten tavoitteiden kanssa.

Nostaisin esiin myös, kuten edellisessäkin kohdassa, sen, että meidän kannattaa jatkaa maksuttoman toisen asteen koulutuksen suunnittelua ja toivottavasti myös käyttöönottoa. Toivon, että se asia nousee esiin myös Suomen seuraavan hallitusohjelman valmistelussa.

Oppimateriaalilisä, jota käsitelimme tuossa aikaisemmin, on tärkeä lisäys monen opiskelijan arkeen ja hyvä sellainen, mutta katsoisin, ja vihreät katsovat, edelleen, että se ei aivan vielä riitä vaan isompia askelia maksutonta toista astetta kohtaan on otettava laajemminkin.

Eri tutkimuksissa on osoitettu — muun muassa Amisbarometristä käy hyvin ilmi — että erilaiset elämän kustannukset ja opiskelun kustannukset voivat olla esteenä sille, että opiskelija voi edes jatkaa kouluttautumista, ja voivat vaikuttaa siihen, tuleeko esimerkiksi negatiivisia keskeytyksiä toisen asteen koulutuksessa. Nämä ovat iso kysymys ammatillisella puolella, vähemmän lukiopuolella, mutta kuitenkin olennainen asia koko koulutuspolitiikan kannalta. ”

Toivon, että jatkamme tätä keskustelua niin, että jatkossa keskitymme ehkä enemmän vielä siihen, miten mahdollistamme toisen asteen maksuttoman koulutuksen kaikille ja miten tuemme erikseen heitä, joilla on erillisiä erityistarpeita.

16.14 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Joulua tulee monelle opiskelijalle tällä kertaa hieman joulun jälkeen. Tässä esityksessä siis ehdotetaan luovuttavaksi vanhempien tulojen vaikutuksesta opintorahan perusmäärään ja asumislisään, jos opiskelija on alle 18-vuotias ja asuu muualla kuin vanhempansa luona.

Arvoisa puhemies! Tämä on hyvää ja oikeudenmukaista norminpurkoa. Itsenäisesti asuvalle alle 18-vuotiaalle opiskelijalle kuuluvat samanlailla kuin muillekin opiskelijoille nämä edut ilman vanhempien tuloihin perustuvaa tarveharkintaa. Erinomainen ja tasa-arvoinen uudistus, ja kiitokset siitä opetusministerille.

16.15 Jukka Gustafsson sd: Tässä on nyt käsitellyssä toinen hyvä hallituksen esitys. Se on syytä ihan ääneen sanoa, kun tämä on niin poikkeuksellista, niin kuin kaikki hyvin tiedämme.

Mielelläni myöskin viittaan edustaja Olli-Poika Parviaisen puheenvuoroon, kun hän totesi, että hän toivoo edettävän myöskin tässä maksuton toinen aste -ajattelussa, joka siis liittyy tähän oppivelvollisuusiän nostamiseen, laajentamiseen ja sitä kautta myöskin sitten näihin maksuttomiin oppimateriaaleihin ja työvaatteisiin ym.

Arvoisa puhemies! Pyysin itse asiassa puheenvuoron sen takia, että eilen sivistysvaliokunta teki mielestäni jollei nyt ihan historiaa niin merkittävän päätöksen, kun me käsitelimme hallituksen esitystä koskien tämän oppimateriaalimaksun maksamista lukiolaisille, 46 euroa kuukaudessa. Siinä yhteydessä sivistysvaliokunta yksimielisesti teki lausuman,

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

joka esittää, että selvitetään vakavasti, että voidaan luopua siitä kiellosta, että ei saa toimeentulotukea, jollei ole nostanut opintolainaa. Se on nyt kohtuuton tilanne monille 16—17-vuotiaille, kun on hetkellisiä tilanteita ja tarpeita, joissa toimeentulotuki voi olla tarpeellinen. Toivottavasti viimeistään seuraava hallitus korjaa tämän sitten, jollei aika nyt riitä.

16.17 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Olen myös erittäin iloinen tästä lakiesityksestä, että vanhempien tulot eivät enää vaikuta 17-vuotiaan, itsenäisesti asuvan opiskelijan taloudellisiin edellytyksiin ja opiskeluun. Tämä mahdollistaa silloin entistä paremmin nuorten mahdollisuuden saada myös itselleen toisen asteen tutkinto, mutta viittaa myös siihen, mikä on meidän sosiaalidemokraattien tavoite ollut pitkään, että tavoitteena tulee maksuton toinen aste, joka mahdollistaa, että jokainen suomalainen nuori saa itselleen toisen asteen tutkinnon.

Lukiolaisten Liitto on muun muassa arvioinut ja laskenut sen, että lukion käyminen maksaa kokonaisuudessaan alle 3 000 euroa, 2 600—3 000 euroa. Myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkinto on suurin piirtein samaa luokkaa.

Joku aika sitten nuorisobarometri julkaisi arvion ja selvitti sitä tilannetta, mikä on nuorten koulutuksen keskeyttämisen taustalla, ja siellä todettiin, että joka neljännen toisen asteen koulutuksen keskeyttämisen taustalla on rahapula, ja siitäkin syystä tämä lakiesitys tulee osaltaan sitä tavoitetta, että nuoret pystyisivät opiskelemaan ja saamaan itselleen toisen asteen tutkinnon. Kenenkään ei pitäisi jäädä vaille toisen asteen tutkintoa rahapulasta, ja tästä syystä me tarvitsemme maksuttoman toisen asteen tutkinnon.

16.19 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä esitys, ja edustaja Gustafsson sanoi, että toinen sellainen — näin se varmasti sitten on — tämän hallituksen aikana.

Mutta, puhemies, oikeastaan omassa puheenvuorossani haluaisin muistuttaa siitä kokonaistilanteesta, mikä on. On hyvä, että tämä yksityiskohta korjataan, se on tärkeää ja siitä annan tunnustusta ja arvostan sitä, mutta se tosiasiallinen tilanne monella opiskelijalla on hyvin hankala tänä päivänä. Me tiedämme, että aika rajuja leikkauksia opintorahaan on tehty tällä kaudella, merkittäviä, isoja leikkauksia, ja lienee selvää, että me esimerkiksi vaihtoehtobudjetissamme, joka viime viikolla esiteltiin, olisimme nämä leikkaukset perumassa, eli meidän mielestämme on aivan kohtuutonta se, että pienituloiset opiskelijat näillä opintorahaleikkauksilla on asetettu vaikeaan tilanteeseen.

Aiemmin tuli jo esiin myös se sosiaalidemokraattien tärkeä tavoite, että toisen asteen tulisi olla aidosti maksuton. Se palvelisi myös yhteiskunnallista tasa-arvoa ja antaisi kaikille meidän lapsillemme ja nuorillemme paremmat mahdollisuudet elämän eväisiin. Siksi toivon, että tämä iso uudistus, mitä me esitämme ja ajamme, tulisi toteutumaan toivottavasti mahdollisimman paljon lähitulevaisuudessa.

Puhemies! Sen verran ehkä vielä sanon opiskelijoiden tilanteesta ylipäätään ja yleisesti, että kun me nyt puhumme itsenäisesti asuvien opiskelijoiden kohdasta tässä esityksessä, niin tärkeää on tietenkin nähdä myös kokonaisvaltaisesti tilanne esimerkiksi asuntopolitiikan kannalta. On hyvin tärkeää, että meillä on kylliksi kohtuuhintaisia asuntoja, että niin opiskelija-asuntoja kuin ylipäätäänkin kohtuuhintaista vuokra-asumista edistetään, koska asumisen kustannus on sellainen, mikä monta kertaa lompakossa paljon tuntuu, ja siksi on tärkeää, että myös sitä pystymme tukemaan.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Wallinheimo vielä.

16.21 **Sinuhe Wallinheimo kok:** Arvoisa puhemies! Tekisi mieli ihan laittaa rasti seinään, kun täällä oppositio niin kehuu opetusministerin hallinnonalaan tulevia lainsäädäntöesityksiä. [Timo Harakka: Kannattaisi olla kuulemassa!] Ehkä ministeri Vehviläinen voi viedä ministeri Grahn-Laasoselle terveiset, että täällä todellakin kehuaan hallituksen esityksiä. [Pia Viitanen: Mutta myös muistutetaan leikkauksista!] — Totta, ja itse asiassa hallitushan päätti kehysriihessä, että pienituloisten perheiden opiskelijoille ryhdytään maksamaan oppimateriaalilisää. Mielestäni tämä oli hyvä askel kohti sitä, mahdollisesti, toisen asteen maksuttomuutta, mitä täällä oppositiokin halajaa. Mutta merkittävä askel, ja siitä kiitos hallitukselle.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Digi- ja väestötietovirastosta sekä aluehallintovirastoista annetun lain 4 §:n 2 momentin 2 kohdan kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 233/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.23 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelussa oleva hallituksen esitys toteuttaa toiminnallisen organisaatiomuutoksen, jolla Väestörekisterikeskuksen, maistraattien sekä Itä-Suomen aluehallintovirastossa toimivan maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön tehtävät muodostetaan yhdeksi kokonaisuudeksi, Digi- ja väestötietovirastoksi.

Käytännössä maistraattien sekä maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön tehtävät ja henkilöstö siirtyvät muutoksessa Väestörekisterikeskukseen, jonka uusi nimi tulee olemaan Digi- ja väestötietovirasto. Katsomme, että tämä uusi nimi vastaa paremmin tulevan viraston tehtäviä eli digitalisaation ja sähköisten palveluiden edistämistä mutta sitten säilyttää edelleenkin nykyisen Väestörekisterikeskuksen väestötietoon liittyvät tehtävät. Tässä kohtaa totean, että tästä koko virastosta on tulossa noin 800 henkilön virasto, joista suurin osa on täältä maistraattipuolelta. Meillä on kaiken kaikkiaan yhdeksän eri alueellista maistraattia, niissä työskentelee noin 600 henkilöä ja Väestörekisterikeskuksen puolella noin 200 henkilöä.

Uusi Digi- ja väestötietovirasto olisi valtakunnallinen valtiovarainministeriön hallinnonalan virasto. Virasto edistää yhteiskunnan digitalisaatiota, turvaa tietojen saatavuutta ja

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

tarjoaa palveluja asiakkaiden elämäntapahtumiin. Sen on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2020 alusta. Esitykseen sisältyy uusi organisaatiolaki Digi- ja väestötietovirastolle. Laki sisältäisi säännökset viraston asemasta, organisaatiosta, ohjauksesta ja tehtävistä ja lisäksi maistraattien ohjaus- ja kehittämistehtävää koskevan säännöksen, joka on aluehallintovirastosta annetussa laissa.

Uudistuksen tärkein tavoite on toiminnan yhtenäisyys. Muutos toteuttaa hallituksen linjauksen valtakunnallisen toimivallan ensisijaisuudesta myös niissä tehtävissä, jotka edellyttävät alueellista läsnäoloa. Uudessa virastossa sovellettaisiin valtakunnallisesti yhtenäisiä toimintatapoja, mikä parantaisi asiakkaiden oikeusturvaa ja tehostaisi toimintaa. Viraston kannalta valtakunnallisuus nähdään mahdollistajana. Prosesseja voidaan yhteisesti sujuvoittaa, niin että työ voidaan tehdä tehokkaammin ja osaamista hyödyntää organisaation laajuisesti. Muutos on olennainen, jotta virastot pystyvät saavuttamaan niille asetetut tuotavuustavoitteet.

Asiakkaan näkökulmasta uudistuksella on myönteisiä vaikutuksia. Erityisesti valtakunnallisesti yhtenäiset ratkaisukäytännöt sekä kehittyvät sähköiset palvelut parantavat asiointia. Tässä yhteydessä haluan tuoda esille, että meillä tehtiin 2017 tähän uudistukseen liittyen myös selvitystyö, ja tässä oli selvityshenkilönä vanhempi asiantuntija Jouni Backman, ja siinä työn yhteydessä me arvioimme myös sitä, että tämä uudistus mahdollistaisi entistä enemmän sen, että työtehtäviä voitaisiin tehdä yhä enemmän myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Vaikka virasto toimisi valtakunnallisesti, osassa sen tehtäviä alueellinen läsnäolo on tietenkin edelleenkin välttämätöntä. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi avioliittoon vihkimiset ja julkisen notaarin palvelut sekä osa holhoustoimen palveluista.

Viraston toimipaikoista päätettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Ja tässä yhteydessä haluan todeta sen, että olen itse sitä mieltä, että entistä enemmän, kun virastojen eri toimipaikoista, yksiköistä päätetään, meidän tulisi viedä niitä valtioneuvoston asetukseen eikä jättää pelkästään sinne virastojen työjärjestykseen. Tein tässä alkusyksystä selvityksen tästä, ja meillä noin 30 virastossa voidaan pelkästään työjärjestyksellä päättää yksiköistä ja toimipaikoista, ja minusta se ei vastaa sitä tahtoa, mitä tällä eduskunnalla on, ja itse omasa työssäni pyrin siihen, että nämä olisivat valtioneuvoston asetus -tasoisia.

Toimipisteverkostoon ei ole suunnitteilla tämän uudistuksen yhteydessä muutoksia.

Viraston tehtävistä, toimivallasta ja tietojen käsittelystä säädetään laajasti erityislainsäädännössä. Organisaatiouudistuksen myötä on tarpeen muuttaa myös näitä säännöksiä. Ehdotukset tullaan kuitenkin antamaan osana erillistä hallituksen esitystä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle diplomaattisen edustuston, konsuliedustuston tai kansainvälisissä järjestöissä toimivan edustuston työntekijän perheenjäsenen ansiotyön tekemisestä Kolumbian ja Perun kanssa tehtyjen sopimusten hyväksymiseksi ja voimaansaatamiseksi

Hallituksen esitys HE 229/2018 vp

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vuoden 2019 tuloveroasteikosta ja laeiksi tuloverolain sekä perintö- ja lahjaverolain 7 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 124/2018 vp

Lakialoite LA 49, 88-89/2017 vp, 23/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 19/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 19/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

16.28 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraateilla on jälleen kerran vastuullisempi vaihtoehto hallituksen tuloveroasteikkoihin. Me esitämme oikeudenmukaisia muutoksia, jotka tukevat työllisyyttä ja kasvua. Pieni- ja keskituloisten palkansaajien, eläkeläisten, etuuksien saajien verotusta kevennettäisiin verrattuna hallituksen esitykseen. Pieni- ja keskipalkkaisen työn verotusta on syytä alentaa, jotta työllistyminen olisi houkuttelevampaa.

Esityksessämme palkansaajan verotus kevenisi noin 5 000 euron kuukausituloihin saakka, kun vertaillaan hallituksen budjettiin. Toisin sanoen paitsi pienituloiset myös keskituloiset hyötyisivät. Keskimäärin käteen jäisi noin 10 euroa enemmän kuussa kuin hallituksen mallissa. Kaikkein eniten tulot kasvaisivat alle 1 500 euroa tienaavilla palkansaajilla, jotka saisivat verotuksen yhteydessä niin kutsuttua työtulotukea. Tämä aloite ja avaus negatiiviseen palkkaveroon niillä, joiden nimellinen verotus on 0 prosenttia, on merkittävä avaus, ja toivon, että se tulee seuraavan hallituksen ohjelmaan. Tällä kertaa emme ole tehneet siitä pykälää vaan ainoastaan lausuman. Osa-aikainen, keikkaluontoinen tai kausittainenkin työ olisi kannustava, kun saa palkan yhteydessä veronpidätyksen sijasta työtulotuen.

Laskisimme eläkeläisten verotusta hallituksen malliin verrattuna enemmän 3 600 euron tuloihin asti. Etuuksien saajien verotus alenisi, kun tulot jäävät alle 2 000 euron kuukaudessa. Toisaalta yli 90 000 euroa vuodessa tienaavien olisi jo aika osallistua talkoisiin: verotusta kiristettäisiin 2 prosenttiyksiköllä.

Toinen, ehkä hiukan pienempi mutta silti merkittävä uudistus koskee kotitalousvähennystä, jota uudistaisimme siten, että myös pienituloisimmat voisivat hyötyä siitä kotitaloustuen muodossa. Samalla poistetaan kotitalousvähennyksen 100 euron omavastuuosuus, jolloin pienituloisen kannattaa teettää vaikka vain yksi siivous kodissaan. Kotitalousvähennyksen ylärajaa alennetaan energiaremontteja lukuun ottamatta, millä ohjataan käyttämään kotitalousvähennys asumisen päästöjen vähentämiseen.

Sosiaalidemokraatit siirtäisivät verotuksen painopistettä työn, eläkkeiden ja etuuksien verotuksesta omistamisen verotukseen. Tiivistäisimme veropohjaa luopumalla hallituksen

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

viime vuonna käyttöön ottamasta yrittäjävähennyksestä sekä metsälahjavähennyksestä. Niitä voidaan pitää perusteettomina, sillä niiden vaikutukset työllisyyteen ja talouskasvuun ovat vähäiset.

Arvoisa puhemies! SDP:n verolinjaa ohjaa kaksi periaatetta. Ensimmäinen on se, että pitää olla tiiviit pohjat ja matalat kannat, ja toinen on se, että verotuloa pitää ottaa sieltä, missä se aiheuttaa vähiten haittaa taloudelle, ja veroja voi alentaa sieltä, missä siitä on eniten hyötyä työllisyydelle ja kasvulle.

Näin ollen teemme vastalauseen mukaiset pykälämuutokset sekä myöhemmässä vaiheessa sitten joukon lausumia.

16.31 Pia Viitanen sd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Harakka tuossa edellä kävikin hyvin läpi ne pääpiirteet, mitä meillä tässä omassa verolinjassamme on ja kirjattuna tähän vastalauseeseen. Ne ovat arvovalinta oikeudenmukaisemman veropolitiikan puolesta.

Minä nyt vielä kerran kertaan, että huomioikaa, arvoisat hallituspuolueet, niin kuin te varmasti olette huomioineetkin, että SDP:n vaihtoehdossa nimenomaisesti pieni- ja keskituloisia palkansaaajia sekä eläkkeensaajia verotettaisiin keveämmin kuin mitä hallitus esittää. Tämän sanon alleviivaten siksi, että hyvin usein, vuodesta toiseen, täällä hallituspuolueet toistavat, että SDP verottaisi enemmän, mutta uskoen, että varmasti tieto kuitenkin sillä tavalla on perille tullut, että tosiasiaa tiedetään, että pieni- ja keskituloisten osalta meillä verotus olisi oikeudenmukaisempaa ja keveämpää. Ja sitten ajattelemme niin, ihan luonnollisesti, puhemies, että sitten jos on vähän enemmän ihmisellä tuloja siellä korkeassa päässä, niin siellä voi hivenen enemmän maksaakin. Ja kuten Harakka tuossa totesi, sitten omaisuuksien verottamista ja muuta esitämme. Eli mielestäni meillä on oikeudenmukainen vaihtoehto. Tämä on sitä politiikkaa, mistä joskus menneinä vuosina on puhuttu, että toimitaan mieluumminkin robinhoodmaisesti niin, että pienituloisista pidetään huolta, eikä niin kuin Nottinghamin sheriffi. Joskus käytimme tällaisiakin vertauksia.

Puhemies! Kaiken kaikkiaan mielestäni tämä työtulotuki on hyvä avaus. Se kuvastaa ehkä sitä, että meillä sosiaalidemokraateilla on verolinjoissamme paljon uudenlaistakin tarjottavaa. Samoinhan esimerkiksi arvonlisäveron puolella me esitämme sen uudistamista siten, että se ottaisi paremmin huomioon kestävän kehityksen periaatteet. Nämä ovat tervetulleita ja hyviä avauksia kaiken kaikkiaan.

Paljonhan kysymys on myös arvovalinnoista. Minulla oli tänään erittäin mukavia vieraita tuolta Tampereen päästä, ihmisiä Hervannasta ja Linnainmaalta. Se, mistä me keskustelimme oikeastaan melkein koko ajan, oli juuri se, että politiikassa eriarvoistetaan. Hyvin paljon heillä oli kysymyksiä liittyen esimerkiksi juuri eläkkeensaajien asemaan, eläkkeensaajien verotukseen. Terveiset tulivat, puhemies, jälleen kerran, jälleen kerran ihan vakavasti siitä, että kun samaan aikaan tulee näitä indeksileikkauksia ja samaan aikaan vaikka lääkkeet maksavat enemmän, samaan aikaan tulee lisää potilasmaksuja, niin silloin tulee todella tukalat oltavat pienituloiselle eläkkeensaajalle. Tästä puhuimme paljon.

Oikeastaan voisin tässä siteerata viikonlopun keskusteluja sen suhteen, että mielestäni oli kuitenkin hyvin tarpeellista, että esimerkiksi SDP:n puoluevaltuuston kokoontuessa Hämeenlinnassa puheenjohtaja Rinne käytti [Puhemies koputtaa] merkittävän puheenvuoron sen puolesta, [Puhemies koputtaa] että pitäisi tämä eläkeläisille annettu lupaus toimeentulon korotuksesta toteuttaa.

Puhemies! Jos tulen hetkeksi...

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Joo, edustaja voi tulla puhujapöytäntöön silloin, kun aika on ylitetty omalta paikalta. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle — Jukka Gustafsson: Tulee liikuntaa samalla!]

— Liikuntaa samalla, sanoi edustaja Gustafsson.

Puhemies! Ei ollut tarkoitus pitkittää, mutta sen verran, kun jäi vielä kesken yksi asia, minkä halusin tässä mainita: Myös minulle ovat olleet tärkeitä nämä kotitalousvähennysasiat, joita myös edustaja Harakka tuossa edellä kuvasi. On tärkeää, että sitä järjestelmää uudistetaan niin, että siitä entistä paremmin pääsevät myös pienituloiset hyötymään, ja uskoisin, että osaltaan nämä meidän esittämämme uudistukset voisivat myös työllisyyttä kaiken kaikkiaan kohentaa. Se on tärkeää meidän linjassamme. Toivon nyt hallituspuolueiden miettivän, että me kehittäisimme kotitalousvähennystä myös niin, että kun tehdään remontteja, niin sen voisivat saada myös kerrostaloasukkaat, rivitaloasukkaat. Me tiedämme kaikki, kuinka valtava perusparannuksen tarve, peruskorjausten tarve, meillä on meidän asuntokannassamme. Siksi olisi erittäin hyvä, jos näin voitaisiin toimia. On hyvä, että sitä voi hyödyntää omakotitaloissa, mutta asunto-osaakeyhtiöpuolella ei voi, ja siksi meillä on myös tämä avaus, että kerros- ja rivitaloissa tätä voitaisiin käyttää. — Tässä tämä, puhemies.

16.35 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaisilla on tähän tuloverolainsäädäntöä koskevaan hallituksen esitykseen yksi pykälämuutosehdotus ja kolme lausumaehdotusta.

Ensinnäkin tämä pykälämuutos, josta teemme huomenna yksityiskohtaisessa käsittelyssä siis virallisen ehdotuksen, koskee sitä merkittävää epäkohtaa, että samansuuruisesta eläketulosta ovat joutuneet eläkeläiset maksamaan suuremman veron kuin vastaavasta palkkatulosta, ja haluammekin korjata tämän epäkohdan. Tämän tekemämme eläketulovähennyksen noston tavoitteena on tosiaan se, että tietyn suuruisesta tulosta maksetaan saman verran veroa riippumatta siitä, onko kyseessä ansio- vai eläketulo. Tämä muutos parantaisi eläkeläisten ostovoimaa ja vähentäisi samalla toimeentulotukimenoja.

Sitten meillä on kolme lausumaehdotusta. Niissä ensinnäkin esitämme, että keskituloisten palkansaajien verotus laskettaisiin asteittain Ruotsin tasolle. Ensi vuotta koskeva muutos, jota olemme vaihtoehtobudjetissamme esittäneet, olisi, että palkansaajien verotusta kevennettäisiin 300 miljoonalla eurolla, ja tämä koskisi pääosin tuloluokkia 40 000:sta 60 000:teen euroon vuodessa. Tämä mielestämme edistäisi työllisyyden ja kulutuksen kohentamista ja sitä kautta tietysti toisi myös valtiolle lisää verotuloja.

Toisena asiana esitämme, että tuloverolakiin palautetaan vielä viime vuonna voimassa ollut säädös lapsivähennyksestä. Olemme tehneet siitä myös lakialoitteen. Tämä lapsivähennyshän otettiin käyttöön vuoden 2015 alussa määräaikaisena vuoden 2017 loppuun asti, mutta sitä ei enää tämän vuoden alussa jatkettu. Vähennys on tulosidonnainen ja pienee tulosten noustessa, mutta pieni- ja keskituloisilla perheillä sillä on melko suuri merkitys, varsin suurikin merkitys itse asiassa. Se voi tietää jopa 400 euron nettotulojen kasvua nelilapsiselle perheelle.

Vielä kolmantena asiana esitämme maksimissaan 200 euron kunnallisverotuksessa tehtävää vähennystä kehitysaputyöhön tehtävästä lahjoituksesta. Tämän myötä voitaisiin pienentää suoraan valtion varoista maksettavan kehitysavun määrää. Katsomme, että mallimme tehostaisi kehitysavun kohdentamista hyvin merkittävällä tavalla.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Nämä kolme viimeksi mainittua ovat siis lausumaehdotuksia, ja ne teemme virallisesti toisessa käsittelyssä.

16.38 Pia Viitanen sd: Arvoisa herra puhemies! En malta tässä yhteydessä olla sanomatta sitä, mitä tämän hallituskauden alussa tapahtui. Me muistamme hyvin sen keskustelun, mikä käytiin vaalien alla, jolloin todettiin kaikkien suusta, että eläkkeensaajien ja palkansaajien verotuksen tulee olla yhdenmukainen. Tämän hallituksen ensimmäinen toimi oli kuitenkin se, että palkansaajien verotusta sinänsä ihan oikein kevennettiin, mutta eläkkeensaajien kohdalla vastaavaa kevennystä ei tehty. Ja me puhuimme tästä paljon, me käytimme tästä lukuisia puheenvuoroja. Me kysyimme tätä ministeri Stubbilta kyselytunnilla useita kertoja, koska hän oli nimenomaisesti ennen vaaleja korostanut, että tämä on kokoomukselle perusfilosofiaa, että verotus on yhdenmukainen. Ja heti kun hänestä tuli valtiovaltiovarainministeri Stubb, niin hän ensi töikseen esittikin tätä veroeroa, ja tämä oli mielestäni huomattava virhe, mitä silloin alkukaudesta tehtiin.

Seuraavan kerran, kun veroratkaisuja mietittiin, oli tämä kiky-sopimus tulossa. Silloin hallitus lupaili, että palkansaajille tulee siihen vastineeksi veronkevennyksiä, jolloin aloimme systemaattisesti kysymään tässä salissa hallituspuolueilta, että ette kai te vaan toista kertaa tee tätä veroeroa. Ja niinpä muistan, kuinka iloisia olimme siitä, että tämän toisen kerran, kun hallitus yritti, niin nämä veronkevennykset sitten koskivat myös eläkkeensaajia. Uskoimme, että varmasti sillä oli merkitystä, että me sosiaalidemokraatit täällä salissa sitä aktiivisesti vaadimme ja myös julkisuudessa moneen kertaa kävimme tämän keskustelun. Siksi halusin kerrata tämän valitettavan asian, mikä tapahtui. Silloinhan perussuomalaiset oli myös hallituspuolue, kun tämä ratkaisu aikanaan tehtiin.

Samoin olemme kysyneet talousarvioiden yhteydessä ponsissamme muutamiaakin kertoja, että me edellyttäisimme sitä, että hallitus kertoisi, missä viipyy luvattu mahdollisuus vähentää verotuksessa kehitysyhteistyöhön tehtyjä lahjoituksia. Siitähän oli myös lupauksia ilmassa ennen vaaleja. Silloin emme koskaan vastausta saaneet siihen, missä tämä esitys viipyy, mutta ehkäpä Timo Soini nyt vastaa, kun edustaja Savio kysyi. Silloin kun Viitanen kysyi, vastausta ei kuulunut. Ja hänhän, nykyinen ulkoministeri siis, kuului juuri niihin poliitikkoihin, jotka tätä vähennystä silloin aikanaan lupasivat.

Mutta tässä, puhemies, ehkä muutama kommentti lähinnä näihin verolinjoihin.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain 11 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 126/2018 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 9/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 9/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Keskustelu

16.41 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä siis ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, ja käytännössä tässä ehdotetaan tehtäväksi niitä koskevat indeksijääditykset.

Totean ensinnäkin, että vaikka Suomessa on oppimismahdollisuuksia ja opiskelupaikkoja pääsääntöisesti riittävästi tarjolla kaikille halukkaille, niin rahoituksen väheneminen on kuitenkin jo näkynyt huolestuttavalla tavalla esimerkiksi lukio- ja ammatillisen koulutuksen saatavuudessa sekä lähiopetuksen määrässä. Perussuomalaiset korostavat ammatillisia ja jatko-opintovalmiuksia tarjoavan toisen asteen koulutuksen merkitystä, ja muun muassa kattava lukioverkko on aivan ehdottomasti säilytettävä, jotta lukiokoulutusta pystyttäisiin jatkossakin tarjoamaan tasapuolisesti koko maassa.

Hallitus on yrittänyt lisätä oppisopimuskoulutusta ammatillisissa oppilaitoksissa. Tämä kehitys on sinänsä myönteistä, mutta näkemyksemme mukaan hallitus ei ole kuitenkaan kohdentanut oppisopimuskoulutukseen läheskään riittävää lisärahoitusta, ja perussuomalaiset ovat huomioineet tämän vaihtoehtobudjetissaan. Itse asiassa jopa tässä valiokunnan tekemässä mietinnössä todetaan, että asiantuntijalausuntojen mukaan tällä hallituksen esityksellä on vahingollinen vaikutus koulutuksen laatuun ja saavutettavuuteen, ja lisäksi todetaan, että rahoitusvastuuta ei voida lausuntojen mukaan kohtuuttomasti siirtää kunnille ja koulutuksen järjestäjille, sekä lukion rahoitukseen kohdistuvien säästöjen vuoksi lausunnoissa on painotettu arviointia siitä, onko uudistuvaa lukiokoulutusta mahdollista järjestää lain edellyttämällä tavalla turvaten saavutettavuus eri puolilla Suomea. Nämä ovat erittäin vakavia huomioita tässä mietinnössä.

Arvoisa puhemies! Säästöt ovat lyöneet korville myös vapaan sivistystyön oppilaitoksia, joissa jokainen suomalainen on pystynyt halutessaan opiskelemaan esimerkiksi kieliä ja kehittämään työelämässä vaadittavia taitoja kattavasti ja kautta maan. Muistettakoon tässä, että opiskelu vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on monelta osin hyvin kustannustehokasta nimenomaan sellaisissa tilanteissa, joissa opiskelija haluaa täydentää osaamistaan ilman tarvetta hankkia kokonaista tutkintoa.

Mielestämme nämä hallituksen esityksessä olevat säästöpäätökset ovatkin varsin lyhytnäköisiä ja kokonaisuudessaan niin kielteisiä, että lakiehdotukset tulee hylätä, ja tulemmekin toisessa käsittelyssä esittämään lakiehdotusten hylkäämistä.

16.44 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Hallitushan nyt ehdottaa indeksikorotusten jäädyttämistä. Tämä jäädytyshän on murentanut nyt, vuodesta toiseen tapahtuvana, suomalaisen koulutuksen ja sivistyksen perustaa, kun se otetaan huomioon yhdessä koulutukseen, tutkimukseen ja sivistykseen kohdistettujen miljardiluokan säästöjen kanssa. Tällä hallituksen esityksellä on jälleen kerran kielteinen vaikutus koulutuksen laatuun, ja sen ainoana tavoitteena on vähentää koulutuksen resursseja perusopetuksesta, vapaasta sivistystyöstä, lukioista ja taiteen perusopetuksesta.

Julkista taloutta voidaan mielestäni vahvistaa vain osaamiseen ja kasvuun panostamalla, ei leikkaamalla. Indeksijääditysten jatkaminen ei ole enää perusteltua myöskään tässä tilanteessa, jossa talouden tila on kohentunut merkittävästi ja esimerkiksi verotulot ovat kasvaneet oletettua enemmän. Mutta se ei ole nyt sitten hallituksen ikään kuin sivistysel-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

listä sydäntä, sikäli kuin sellainen on, koskettanut ollenkaan, koska indeksikorotusten jäädyttäminen jatkuu.

Tulen toisessa käsittelyssä esittämään näitten lakien hylkyä.

16.46 Pia Viitanen sd: Puheenjohtaja! Tästä tekee mieli jatkaa, että minä varmasti tulen kannattamaan sitä hylkyä, koska tuossahan edustaja Gustafsson aika kuvaavalla tavalla ja hyvin totesi tämän hetken tilanteen, missä mennään.

On, puhemies, niin, että silloin kun kuitenkin meillä talous hieman kohenee ja maailmalta myötätuulet puhaltavat, silloin pitäisi viimeistään huomata, että koulukseen on kohdistunut kohtuuttomia säästöjä, ja siksi olisi viisasta nyt ainakin tässä vaiheessa nämä indeksileikkaukset perua. Mehän olemme samaa edellyttäneet myös sosiaalipuolella. On ollut erittäin ikävää, että esimerkiksi perusturvaan kohdistuu indeksijäädytyksiä, ja se ei ole hyvää politiikkaa missään mielessä.

Olemme muun muassa valtiovarainvaliokunnassa kuunnelleet paljon asiantuntijoita ihan yleistalouspolitiikasta, ja tämä koulutusleikkaus on sellainen, ettei ole pelkästään koulutusväki huolissaan siitä, että näitä tehdään ja näitä jatketaan, vaan myös kaikki talouden ihmiset — ekonomistit, eri tutkimuslaitokset taloudessa — sanovat, että suuri virhe on leikata koulutuksesta, koska sinne pitäisi investoida ja katsoa tulevaisuuteen. Mitä tulee esimerkiksi johonkin peruskoulun merkitykseen, niin iso tehtävähän meillä, puhemies, on myös se, että edistäisimme tasa-arvoa ja torjuisimme eriarvoisuutta, koska myös näissä asioissa näkyy viime aikoina huolestuttavia tuloksia. Siksi esimerkiksi kaikenlaiset tasa-arvorahat ja nämä rahat, mitä kohdistetaan koulujen eriarvoistumisen ehkäisyyn, ovat mitä tärkeimpiä. Viime kaudella esimerkiksi äskeinen puhuja, Gustafsson, toimi ministerinä ja näitä rahoja oli enemmän käytössä, ja itsekin kovasti niitä korostin muun muassa siinä yhteydessä, että puhuimme lähiöiden yhdenvertaisuudesta, joka on moniulotteinen asia, ei vaan asuntoasia, ja siksi nämä nousivat näyttävästi esiin. Mutta nyt tämä jäädytys, mistä puhe on, puhemies — on hyvä, että meillä siihen vastalause on.

16.48 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Jäi äsken sanomatta eräs asia, joka on sosiaalidemokraatteja ja minua erityisen lähellä ja liittyy vapaaseen sivistystyöhön, se näkökulma, että nämä säästöt ovat johtaneet myöskin näitten kurssimaksujen nostoon, kohoamiseen. Se on sinällään tietysti ikävää, koska se kohdentuu voimakkaammin tietysti erilaisiin aliedustettuihin ryhmiin, muutenkin pienituloisiin, työttömiin. Ja sitten siinä on myöskin sellainen vaikutus — harmittaa tietysti vähän keskustapuolueenkin kannalta se, että eivät ole voimat sitten riittäneet pitämään kiinni tästä alueellisen tasa-arvon näkökulmasta, koska vapaa sivistystyö on tietysti instituutio, joka tarjoaa palveluja pienissäkin kunnissa, pienissä asuinyhteisöissä ja niin edelleen — että tietysti nämä niukkenevat varat ovat sitten johtaneet siihen, että koulutus- ja kurssitarjontaa on kavennettu ja sitten on jouduttu hintoja, maksuja nostamaan. Ja se ei nyt tietystikään vastaa muun muassa sitä tavoitetta, että aikuiskoulutukseen on tavoitteena nyt saada 60 prosenttia kansalaisista mukaan, Tässä nyt eivät sitten nämä kunnianhimoiset tavoitteet ole kyllä toteutumassa jatkuvien leikkausten takia.

16.50 Pia Viitanen sd: Puhemies! Oikeastaan tähän jatkona se, että kyllähän suomalaisen sivistyksen peruskiviä ovat hyvä peruskoulu, tasa-arvoinen peruskoulu, kirjastot ja myös

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

vapaan sivistystyön toimijat, ja mielestäni kyllä meidän kannattaisi mieluummin antaa toimintaedellytyksiä vapaan sivistystyön toimijoille kuin sitten viedä niitä pois.

Edustaja Gustafsson erittäin tärkeällä tavalla kiinnitti huomiota myös siihen kehitykseen, mikä tulee silloin, jos kurssimaksut nousevat kohtuuttomasti. Me puhuimme eilen täällä liikuntaselonteon yhteydessä muun muassa lasten mahdollisuuksista harrastaa. Moni vapaan sivistystyön parissa tapahtuva toiminta on ihan yhtä lailla sen tukemista, aktiivisen kansalaisuuden tukemista, ja siksi kyllä voisin sanoa vapaan sivistystyön suurena ystävänä, että haluaisin nähdä toisenlaista kehitystä tällä saralla kaikkienensa.

Puhemies! Olen usein ajatellut tämänkaltaisten rahojen merkityksestä yhteiskunnassa, että ne ovat kokonaisuuden kannalta kohtuullisen pieniä, mutta sillä, mitä ne hehkuvat ympärilleen, sillä kaikella hyvällä, on suunnaton, iso vaikutus, ja se näkyy sitten ehkä myöhemmin kustannusten säästönä ja muuna, kun nyt satsattaisiin näihin asioihin. Siksi haluan lämpimästi puhua näiden asioiden puolesta.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 126/2018 vp sisältyvien 1.—2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 166/2018 vp

Toimenpidealoite TPA 56-57/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 18/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 18/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Yleiskeskustelu on — ei olekaan päättynyt, vaan edustaja Harakalla on puheenvuoro.

Keskustelu

16.52 **Timo Harakka sd:** Arvoisa puhemies! Yleiskeskustelu ei todellakaan ole päättynyt, vaan tämä on asia, josta on syytäkin keskustella.

Tämä virvoitusjuomaveron, valmisteveron, korotus on puhtaasti fiskaalinen ja lisäksi hallitukselta budjettitekninen siinä mielessä, että sen tarkoitus on kerätä puolet siitä tulosta, jolla on tarkoitus alentaa ajoneuvoveroa, josta aikaisemmin täällä äänestettiin. Siksi lopputulos on onneton, kun pelkästään rahan keräämisen tarkoituksessa siihen sotketaan samalla terveystieteellisiä perusteluita ja joudutaan tilanteeseen, jossa veron perustelu on totaalisen epä johdonmukainen.

Näin käy, että tässä virvoitusjuomaveron korotuksessa osuu ikävä vaikutus myöskin kotimaiseen mehuteollisuuteen. Mehuteollisuudella on merkittävä vaikutus maaseutuelinkeinon marja- ja hedelmäjalostamisessa mutta myös aivan teollisen mittakaavan tuotantona esimerkiksi Turussa, jossa Eckes-Granini toimii, tai Kuopion seudulla, jossa on useitakin

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

merkittäviä laitoksia, Lappeenrannassa ja niin edelleen, ja on täysin epäjohdonmukaista ja epäoikeudenmukaista, että esimerkiksi kotimaisen marjamehutiivisteiden hinta nousisi peräti 11 prosenttia vain sen tähden, että hallituksen pitää toisaalla rahoittaa hankkeitaan. Tällöin se varmaankin kaikkien jakama tavoite, että kaikkein sokeripitoisimmat limonadit saisivat pienemmän sijan esimerkiksi suomalaisten lasten ja nuorten ruokavaliossa, sotkeutuu siihen, että suomalainen mehuteollisuus joutuu aivan syyttä suotta vaikeuksiin.

Puhemies! Harvoin on eduskunnan tahdon yli kävelty niin määrätietoisesti kuin nyt makeisveron osalta. Tämä eduskunta ja ennen kaikkea sosiaali- ja terveysvaliokunta on yksimielisesti edellyttänyt hallitukselta valmistelua uudenlaiseksi terveysperusteiseksi veroksi, ja sitä ei ole vielä kukaan kuulunut. Sitä odotellessa meillä on tällaisia enemmän tai vähemmän epäonnistuneita pisteveroja, jotka voitaisiin muuten ehkä sietää mutta ei silloin, kun kotimainen teollisuus ja kotimaiset työpaikat ovat täysin turhaan vaakalaudalla.

Siksi ainoa mielekäs ratkaisu on hylätä tämä laki sen muutenkin aika vaatimattomien valtiontaloudellisten tuottojen takia ja sitten, kuten lausumissamme ehdotetaan, valmistella vihdoin viimein se terveysperusteinen vero ja samoin edetä kohti kattavampaa kestävä kehityksen arvonlisäveroa.

16.55 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Kyllä tämä lakiesitys joutaa hylkyy.

Tuossa edustaja Harakka edellä kuvasi aika hyvin sen kohtuuttomia seurauksia esimerkiksi kotimaisille mehunvalmistajille. En oikein voi sitä ymmärtää enkä nähdä hyvänä, että kun täällä tehdään mehua, jossa ei käytetä sokeria lisättynä vaan on sitten näitä marjoja, hedelmiä ja muuta, niin tulee aivan mahdoton tilanne, kun jatkuvasti näitä veroja korotetaan. Seurauksena siinä todellakin on vielä kaiken kukkuraksi se, että se voi ohjata kulutusta siten ihan oikeasti paljon epäterveellisempiin juomiin. Siksi totean, että toivoisin, että hallituspuolueet voisivat vielä harkita sitä, onko tämä huono esitys pakko viedä maaliin, koska uskoisin, että siellä verojaostossakin varmasti monet hallituspuolueiden edustajat ovat puistelleet hieman päätään, kun ovat ymmärtäneet tämän merkityksen, joka ei todellakaan ole positiivinen eikä hyvä. Eli tässä olisi taas hallitukselta tarjolla yksi huono lakiesitys, jonka voisi kernaasti, puhemies, perua.

Mielestäni on tärkeää, että me kertaamme myös näissä meidän lausumissamme sen historian, että täällä eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta toden totta on yksimielisesti vaatinut sitä, että tämä terveysperusteinen vero valmisteltaisiin. Muistan hyvin sen tilanteen, kun se aikanaan kumottiin. Silloinhan ministeri Orpo sanoi, että VM:ssä nyt aletaan valmistella sitten jotakin tällaista, mutta jälleen kerran, kun se ilmeisesti näytti jollain tavalla hankalalta, niin hänhän sitten ilmoitti myöhemmin, että ei tällaista valmistelua enää pidetä käynnissä. Tämä on tavatonta, koska kyllä ihmismieli keksii keinoja. Kyllä niitä keksii, kun vain miettii, miten joku hankalasti toteutettavissa oleva voitaisiin toteuttaa. Olemme me keksineet monia keinoja, millä vaikka lentää Kuuhun, puhemies. Tämä on nyt vähän hassu vertaus, mutta ei voi sanoa niin, että jotain uudistusta, joka olisi viisas, emme voi tehdä siksi, että se olisi hankala toteuttaa. Ja varsinkin kun tiedämme, että meillä on kansainvälisiä esimerkkejä siitä, että tällaisia terveysperusteisia veroja on olemassa, eli tässä ei ole sellaista isoa EU-oikeudellista ongelmaa, niin kuin tässä monesti halutaan mainita.

Siksipä kannatan lämpimästi myös näitä lausumaesityksiä, mitä täällä esitämme.

Ja toden totta tässä yhteydessähän kertaamme myös sen uuden ajatuksemme sosiaalidemokraateilla tästä arvonlisäverouudistuksesta, joka toimisi kestävä kehityksen mukaises-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

ti, mistä edellisessä pykälässä mainitsin. Se olisi myös sellainen hyvä uudistus, mistä kopin saa ottaa.

16.58 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kyllä minua nyt hämmästyttää kovasti, että tällaisia esityksiä hallitus tekee ja iskee ikään kuin märän rätin maakuntien kasvoja vasten. Elikkä täällä meille tulleissa papereissa nyt sitten kerrotaan, että valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on noussut esiin, että veronkorotus kohdistuisi täysimääräisenä muun muassa yrityksiin, jotka tuottavat Suomessa mehuja kotimaisista luonnonmarjoista ja tämä vero voisi haitata kotimaisten marjojen hyödyntämistä ja asettaa paikalliset mehutuottajat kilpailussa heikompaan asemaan ulkomaisiin nähden ja pahimmillaan tämä johtaisi siihen, että kulutus siirtyisi ympäristöä enemmän kuormittaviin tuotteisiin ja terveellisten luonnonmarjojen hyödyntäminen vähenisi.

Arvoisa puhemies! Meillä Etelä-Savossa on todella hyvä vire ruokailumatkailussa. Meillä esimerkiksi Mikkeliissä, omassa kotikaupungissani, on käynyt todella paljon uusia ihmisiä nimenomaan ruokamatkailun piirissä ja erilaisissa Maista luomu -tapahtumissa on käyty tutustumassa näihin alueen mahdollisuuksiin.

Yksi tunnettu ruokatoimittaja, Raakel Lignell, kommentoikin näin: Etelä-Savo suorastaan pursuaa luomutuottajia. Missään muualla ei tällainen kumpuileva luonto järvineen, luomu- ja lähiruokaa tuottavine kylineen ole mahdollinen, ja uusi sukupolvi osaa sitä arvostaa ja nostaa muidenkin tietoisuuteen. Tämä on meillä Etelä-Savossa tärkeä strateginen tavoite. Nyt sitten nämä meidän marjamehutuottajat tällä tavalla isketään niin kuin maan rakoon tällaisilla esityksillä. Toivottavasti tämä saadaan muuttumaan täällä eduskunnan käsittelyssä.

17.00 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Olisin puuttunut juuri samaan asiaan, mihin edustaja Taavitsainenkin puuttui, elikkä tämä veronkorotus kohdistuisi täysimääräisesti muun muassa yrityksiin, jotka tuottavat Suomessa mehuja hedelmistä sekä kotimaisista luonnonmarjoista. Me tiedämme kuitenkin, että esimerkiksi meidän elintarviketeollisuus hyvin mielellään hyödyntäisi kotimaista marjateollisuutta ja luonnonmarjoja, minkä takia tämä on hyvin ristiriitainen esitys hallituksen puolelta.

Myönteisenä me olemme varmaan kaikki myös voineet todeta, että kuluttajat ovat omilla haluillaan ohjanneet elintarviketeollisuuden kehitystyötä siihen suuntaan, että meillä on tarjolla entistä enemmän valinnan vaihtoehtoja terveellisemmistä ruokamahdollisuuksista, joissa nimenomaan on hyödynnetty luonnonmarjoja ja hedelmiä ja myös käytetty vähemmän sokeria. Voisi kuvitella, että eduskunta olisi sitä kautta tukemassa tämän tyypistä kehitystoimintaa myös verotuksella ja sitä kautta se olisi myös signaali kuluttajille ja elintarviketeollisuuden toiminnalle. Sen takia minä kannatan lämpimästi tämän vastalauseen ajatusta, jonka sosiaalidemokraatit ovat osaltaan tehneet.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 166/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 17 luvun, ulkomaalaislain 185 §:n ja aluevalvontalain 44 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 146/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 6/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 6/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.02 **Kari Tolvanen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan rikoslakiin lisättäväksi uusi säännös maahantulokiellon rikkomisesta. Mainittuun rikokseen syyllistyisi se, joka tulee Suomeen, vaikka hänelle on määrätty voimassa oleva maahantulokiello. Maahantulokiello voi olla Suomen määräämä tai — tiettyjä maahantulokiellon rikkomisia koskien — myös toisen Schengen-valtion määräämä. Ehdotettavan rangaistusasteikon mukaan maahantulokiellon rikkomisesta tuomittaisiin sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Valtionrajarikosta ja ulkomaalaisrikkomusta koskeviin rangaistussäännöksiin tehtäisiin muutokset, joiden perusteella maahantulokiellon rikkojaa ei enää voitaisi tuomita valtionrajarikoksesta, lievistä valtionrajarikoksesta tai ulkomaalaisrikkomuksesta. Uudella rangaistussäännöksellä saataisiin kaikki maahantulokiellon rikkomiset yhtenäisen rangaistusasteikon alle ja täsmennettäisiin maahantulokielloa rikkovien rangaistavien tekojen tunnusmerkistöä.

Arvoisa puhemies! Valiokunta perustelee mietintöään lyhyesti seuraavasti: ”Maahantulokiellon rikkomisen rangaistavuus ei ole lainsäädännöllinen uutuus. Nykyisin maahantulokiellon rikkomisiin sovelletaan lähes yksinomaan ulkomaalaisrikkomusta koskevaa ulkomaalaislain 185 §:n 1 momentin 4 kohtaa, joka mahdollistaa vain sakkorangaistuksen määräämisen. Joissakin tapauksissa sovellettaviksi voivat tulla myös valtionrajarikosta ja lievää valtionrajarikosta koskevat rikoslain 17 luvun 7 §:n 1 momentin 1 kohta ja 7 a §:n 1 momentti. Valtionrajarikoksesta on mahdollista tuomita sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Ulkomaalaisrikkomusta ja valtionrajarikosta koskevia mainittuja kohtia ehdotetaan muutettavaksi niin, että maahantulokiellon rikkomiseen ei enää sovelleta ulkomaalaisrikkomusta, valtionrajarikosta tai lievää valtionrajarikosta koskevia säännöksiä.”

Hallituksen esityksessä esitetyistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää ehdotettuja säännöksiä tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Lakivaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin:

Ensinnäkin muutama sana rangaistusasteikosta, herra puhemies. Esityksessä muutettavaksi ehdotettu rikoslain rangaistusasteikko on ehdotuksen mukaan sakko tai enintään yksi vuosi vankeutta. Esityksen perusteluista ilmi käyvin tavoin lainsäädäntöhankkeen taustalla ovat hallituksen hyväksymät maahanmuuttopoliittiset toimenpiteet, joissa todettiin eräänä kansallisena toimena se, että ulkomaalaiselle määrätyn maahantulokiellon rikkomuksen seurauksena tulisi olla mahdollisesti myös vankeusrangaistus, kuten myös muissa Pohjoismaissa jo on. Lisäksi taustalla on hallituksen julkaisema turvapaikkapoliittinen toimen-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

pideohjelma, jonka mukaan maahantulokiellon rikkomisesta säädetään seuraamukseksi vankeusrangaistus. Lakivaliokunta toteaa, että edellä mainitun kaltaiset poliittiset toimenpideohjelmat eivät voi määrittää rangaistavaksi säädetyn teon rangaistusasteikkoa. Vaikka nyt käsiteltävä lainsäädäntöhanke on käynnistynyt toimenpideohjelmista, ei niiden tule määrittää lopputulosta. Maahantulokiellon rikkomista koskevan rangaistussäännöksen rangaistusasteikko on arvioitava itsenäisesti ja valmisteltava tavanmukaisten lainvalmisteluperiaatteiden mukaisesti. Valiokunta painottaa, että rangaistusasteikkoa arvioitaessa ja uudesta rangaistusasteikosta säädettyä on huomioon otettava kysymyksessä olevan rikoksen ajateltavissa olevien ilmenemismuotojen osoittama teon paheksuttavuus, vahingollisuus ja vaarallisuus sekä tekotyypin ilmentämä tekijän syyllisyys.

Huomioon tulee siis ottaa rikoksen rangaistusarvo. Rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset. Valiokunta katsoo, että rangaistusasteikon laajuuden tulee olla asianmukainen vakavuudeltaan eriasteisten tekojen kattamiseksi. Rangaistusasteikko tulee mahdollisuuksien mukaan suhteuttaa muiden vastaavien rikosten rangaistusasteikoihin. Rangaistusjärjestelmän sisäinen johdonmukaisuus edellyttää, että yleisesti moitittavuudeltaan toisiinsa rinnastettavien tekojen rangaistusasteikot mahdollisimman pitkälle vastaavat toisiaan. Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksessä on asianmukaisesti vertailtu useiden rikosten rangaistusasteikkoja tämän näkökohdan huomioimiseksi. Arviosta on pääteltävissä, että maahantulokiellon rikkomisesta määrättävä yhden vuoden enimmäisrangaistus olisi rangaistusjärjestelmän sisäisen johdonmukaisuuden kannalta asianmukainen. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että Suomen rangaistusjärjestelmässä yhden vuoden enimmäisrangaistus ei ole erityisen ankara.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen perustelujen mukaan maahantulokiellon rikkojen osalta erottautuvat tapaukset, joissa kieltoa rikkovat tulevat maahan tarkoitukseen tehdä täällä rikoksia. Esimerkiksi tällaisessa tilanteessa voi olla kyse teon motiivin paheksuttavuudesta. Maahantulokielto on jo alun perin saatettu määrätä tällaiselle henkilölle hänen yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle aiheuttamansa uhan vuoksi. Valiokunta katsoo, että tällaisessa tilanteessa vankeusrangaistuksen määrääminen saattaa olla perusteltua, joskin rikoskokonaisuudesta riippuu, mikä vaikutus maahantulokiellon rikkomisesta tuomittavalla rangaistuksella tulee olemaan rikoslain 7 luvun säännösten mukaisesti määrättyssä yhteisessä vankeusrangaistuksessa.

Edellä selostetun perusteella sekä esityksen perusteluja ja saamaansa selvitystä kokonaisuutena arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että valtionrajarikosta vastaava yhden vuoden vankeusrangaistusuhka on ehdotetun rikoslain 17 luvun 7 b §:n maahantulokiellon rikkomisen osalta perusteltu ja oikeasuhtainen. Pykälän yksityiskohtaisista perusteluista ilmi käyvin tavoin tuomitaan vastaavan rangaistusasteikon omaavista rikoksista kuitenkin oikeuskäytännön mukaan pääsääntöisesti sakkoa. Valiokunta painottaa, että vankeusrangaistuksen tuomitseminen maahantulokiellon rikkomisestakin edellyttäisi tekoon liittyviä tavanomaisesta poikkeavia, paheksuttavia piirteitä.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti tämä lakivaliokunnan mietintö ei ollut yksimielinen vaan siihen sisältyy hylkäysehdotuksen sisältävä vastalause, ja lakivaliokunta itsekin päätösehdotuksessaan esittää kolmea lakia muutettavaksi.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 146/2018 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Syyttäjälaitoksesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 17/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.11 **Kari Tolvanen kok** (esittelypuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä esityksessä on kyse syyttäjälaitoksen organisaatiouudistuksesta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Syyttäjälaitoksesta. Samalla nykyinen syyttäjälaitoksesta annettu laki kumotaan. Esityksen mukaan syyttäjälaitoksen organisaatiota uudistetaan siten, että Valtakunnansyyttäjänvirastosta ja sen alaisuudessa toimivista 11 syyttäjävirastosta muodostetaan yksi Syyttäjälaitos-niminen virasto. Syyttäjälaitos muodostuu jatkossa keskushallintoyksikkönä toimivasta valtakunnansyyttäjän toimistosta ja viidestä viraston osastona toimivasta syyttäjälaitosalueesta.

Kihlakunnansyyttäjän virkanimike muuttuu aluesyyttäjäksi. Ahvenanmaalla säilytetään maakuntasyyttäjän virkanimike. Erikoissyyttäjät toimivat vastedes erikoissyyttäjän virassa. Kaikki virat ovat jatkossa Syyttäjälaitoksen yhteisiä, ja ne sijoittuvat syyttäjälaitosalueelle tai valtakunnansyyttäjän toimistoon. Syyttäjälaitos johtaa aluesyyttäjää, joka nimitetään virkaansa määrääjäksi.

Laissa säädetään edelleen syyttäjän tehtävistä, toimivallasta, tiedonsaantioikeudesta, esteellisyydestä, varallaolosta ja asiamiehenä toimimisesta.

Muilta osin esityksessä tehdään voimassa oleviin säännöksiin lähinnä teknisiä muutoksia.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan uudistuksen taustalla on monia syitä. Syyttäjän tehtävät ovat viime vuosina muuttuneet aikaisempaa vaativammiksi ja monipuolisemmiksi. Vaativien rikosasioiden määrä on kasvanut merkittävästi. Rikosasioissa on yhä useammin kansainvälisiä liityntöjä, ja syyttäjien hoidettavaksi on tullut uusia kansainväliseen oikeudenhoitoon liittyviä tehtäviä. Nämä edellyttävät syyttäjältä erityisosaamista.

Esityksen tavoitteena on parantaa syyttäjälaitoksen toimintaedellytyksiä siten, että resursseja voidaan suunnata enemmän vaativien rikosten käsittelyyn. Keskittämällä syyttäjälaitoksen hallinnon ja tukitoimintojen ohjaamista keskusyksikköön voidaan vapauttaa resursseja syyttäjälaitoksen keskeiseen tehtävään eli syyttämistyöhön.

Arvoisa puhemies! Edellä selostetun sekä saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esityksessä ehdotettua organisaatiouudistusta perusteltuna. Syyttäjän toiminnan ja ratkaisujen yhdenmukaisuuden lisääntyessä kansalaisten oikeusturva ja yhdenver-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

taisuus lain edessä paranevat. Oikeusturvan kannalta on merkityksellinen myös tavoitteena oleva rikosasioiden käsittelyaikojen lyhentäminen.

Arvoisa puhemies! Muutama sana syyttäjän ja Syyttäjälaitoksen riippumattomuudesta: Ensinnäkin Syyttäjälaitoksen riippumattomuudella on tärkeä merkitys etenkin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeena. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa korostanut syyttäjien riippumattomuuden merkitystä paitsi syytettä päätettäessä myös niiden tehtävien kannalta, joita syyttäjällä on esimerkiksi rangaistusmääräystä annettaessa tai tuomioesitystä tehtäessä. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta pitää tarpeellisena, että lakivaliokunta harkitsee Syyttäjälaitoksen riippumattomuutta ja itsenäistä asemaa selventävän säännöksen kirjaamista lakiin.

Lakivaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitettyjä huomioita perusteltuina. Valiokunnan näkemyksen mukaan 1. lakiehdotuksen 10 §:ää on tarkoitus täydentää siten, että siinä itsenäisen, riippumattoman syyteharkintavallan lisäksi tuodaan esiin se, että syyttäjä tekee itsenäisesti ja riippumattomasti kaikki päätösvaltaansa kuuluvat rikosoikeudellisen vastuun toteuttamista koskevat ratkaisut käsiteltävänä olevassa rikosasiassa.

Sitten ihan muutama sana johtavan aluesyyttäjän määräaikaaisuudesta.

Esityksen perustelujen mukaan syyttäjälueen johtamiseen liittyvät vaatimukset ovat nykyisten yksittäisten syyttäjänvirastojen johtamista suuremmat, mikä edellyttää johtamistehtävässä menestymistä sekä sitoutumista ja motivaatiota. Syyttäjälueen tulee toimia mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti, mitä johtavan aluesyyttäjän viran täyttämisen määräajaksi arvioidaan edistävän. Näistä syistä esityksessä katsotaan, että tehtävässä onnistumista tulee määräajoin arvioida. Lakivaliokunta katsoo, että johtavan aluesyyttäjän viran määräaikaaisuutta puoltavat muun muassa edellä esitetyt seikat. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että valtionhallinnon ylimpiin johtamistehtäviin nimitetään pääsääntöisesti viiden vuoden ajaksi.

Tässä todella esitetään enintään viiden vuoden ajaksi nimitettäväksi johtavan aluesyyttäjän virkaan, mutta lakivaliokunnassa asiaa on pohdittu ja lähdetty myös perustuslakivaliokunnan lausunnosta, jossa todetaan näin: ”Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettua vastaavasti lakivaliokunta katsoo, että käytetyn muotoilun eli ’enintään viiden vuoden määräajaksi’ sijasta momentissa on perusteltua käyttää muotoilua ’viiden vuoden määräajaksi’. Tämän lisäksi valiokunta katsoo, että momenttiin on perusteltua lisätä virkamieslakia vastaava muotoilu ’jollei erityisestä syystä ole perusteltua nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi’. Viimeksi mainittu lisäys voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa virkaan nimitettävä on ennen viiden vuoden määräaikaa saavuttamassa eroamisiän.”

Ja sitten, arvoisa puhemies, lyhyesti virkasuhteen käsittely.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 27 § sisältää säännökset virkasyytteen käsittelystä. Pykälän 1 momentin mukaan valtakunnansyyttäjää ja apulaishallinnonsyyttäjää syytetään virkarikoksesta korkeimmassa oikeudessa. Syyttäjänä on joko valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies. Pykälän 2 momentin mukaan valtionsyyttäjää syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Syyttäjänä on joko oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Pykälän 3 momentin mukaan johtavaa aluesyyttäjää, erikoissyyttäjää, aluesyyttäjää ja apulaissyyttäjää syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Syyttäjänä on valtakunnansyyttäjää tai hänen määräämänsä syyttäjä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun 3 momentin mukaisesti johtavan aluesyyttäjän, erikoissyyttäjän, aluesyyttäjän ja apulaissyyttäjän osalta syyteoikeuden käyttöön liittyvä harkinta säilyisi edelleen Syyttäjälaitoksen sisällä. Esityksen perustelui-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

den mukaan, koska kaikki syyttäjät toimivat jatkossa yhdessä virastossa, määräisi valtakunnansyyttäjä syyttäjän näihin virkarikosasioihin lakiehdotuksen 24 § esteellisyysäänökset huomioon ottaen. Edelleen perustelujen mukaan syyttäjä voitaisiin määrätä toiselta alueelta tai Valtakunnansyyttäjänviraston toimistosta. Lakivaliokunta nyt kuitenkin katsoo, että syyttäjien virkasyytasioiden käsittelyn ulkoisen uskottavuuden parantamisen kannalta on perusteltua, että ehdotetusta virkasyytteen käsittelyä koskevasta 27 § 3 momentista poiketen myös alempien syyttäjien virkasyytasioiden käsittelyn osalta syyteoi-keuden käyttöön liittyvä harkintavalta etäännytetään Syyttäjälaitoksen ulkopuolelle. Tämä on erittäin tärkeää Syyttäjälaitoksen yleisen uskottavuuden kannalta.

Sitten vielä tähän loppuun, arvoisa puhemies, voimaantulo. Siitä lakivaliokunta on kan-
tanut huolta, kuten monista muistakin asioista, kun on kuullut operatiivista tasoa, että jää
riittävästi aikaa varautua tähän ja valmistautua tähän muutokseen. Lakivaliokunta esittää,
että ministeriön esityksestä poiketen nämä lait tulisivat aikaisintaan voimaan syksyllä
2019.

Lakivaliokunnan päätösehdotuksessa meillä on kolme muutosehdotusta, mutta muilta
osin tämä meidän mietintömme on yksimielinen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 17/2018 vp sisältyvien 1.—12. lakiehdo-
tusten sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

16. Lakialoite laiksi vammaisetuuksista annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 61/2018 vp Anneli Kiljunen sd ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään
päiväjärjestyksen 16. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja ter-
veysvaliokuntaan.

Keskustelu

17.20 Anneli Kiljunen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä istunto-
salissa ei ole edustajia paljon, mutta se ei poista tämän asian tärkeyttä, joka on tässä laki-
aloitteessa, jonka nyt esittelen.

Arvoisa puhemies! Esittelen lakialoitteen vammaisetuuksista annetun lain muuttamisesta.
Aloitteella lisättäisiin lakiin pykälät korvauksesta, jolla korvattaisiin keliakiaa sairasta-
ville gluteenittoman ruokavalion aiheuttamia lisäkustannuksia.

Tämä lakialoite on tehty siksi, että keliakiaa sairastavat ihmiset kokevat heihin kohdis-
tetun kohtelun erittäin epäoikeudenmukaiseksi verrattuna muun muassa muihin autoim-
muunisairautta sairastaviin ihmisiin. Ongelmana on ollut se, että hallitus ei ole tunnustanut
sairautta, minkä takia hallitus lakkautti keliakiakorvauksen, minkä seurauksena nyt me ha-
luamme osaltamme palauttaa keliakiakorvauksen. Tässä yhteydessä haluan myös todeta,
että sosiaalidemokraatit katsovat, että keliakia on sairaus, joka on hoidettavissa gluteeni-
tomalla ruokavaliolla. Olemme sisällyttäneet keliakiakorvauksen myös vaihtoehtobudjet-

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

tiimme. Vastaava korvaus oli käytössä vuodesta 2002 vuoteen 2015 ruokavaliokorvauksen nimellä. Hallitus kuitenkin lakkautti korvauksen vuoden 2016 alusta. Lakialoitteessa ehdotettavan etuuden nimi olisi nyt keliakiakorvaus, koska kyse on nimenomaan keliakiahoidosta.

Keliakia on lääketieteellisesti todettu parantumaton autoimmuunisairaus. Muita autoimmuunisairauksia ovat muun muassa nivelreuma, ms-tauti ja tyypin 1 diabetes. Keliakian ainoa hoito on elinikäinen gluteeniton ruokavalio, ja sairauden hoito ei muutu tai helpotu ajan kuluessa. Kyseessä ei ole allergia, vaikka moni näin tahtoo ajatella, vaan kyse on nimenomaan autoimmuunisairaudesta. Ainoa asia, joka tilanteeseen sairastumisen jälkeen auttaa ja johon ihminen voi itse vaikuttaa, on nollatoleranssi gluteenipitoiseen ruokavalioon, minkä takia sairastuneiden on noudatettava erittäin tarkkaa gluteenitonta ruokavaliota, josta ei voi lipsua piiruakaan. Hoitamaton keliakia altistaa usein lisäsairauksille, jotka edellyttävät pitkäaikaista hoitoa ja jotka aiheuttavat työkyvyttömyyttä. Niistä koituu yhteiskunnalle runsaasti ylimääräisiä kustannuksia terveydenhuollon menoina. Oikealla ruokavaliolla ja hoidolla keliakikko pysyy kuitenkin toiminta- ja työkykyisenä.

Keliakian hoidon vaatimat gluteenittomat elintarvikkeet ovat merkittävästi tavanomaisia tuotteita kalliimpia. Vuonna 2017 tehdyn hintaselvityksen mukaan keliakian ruokavaliohoito aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia arviolta noin 62 euroa kuukaudessa eli 740 euroa vuodessa. Hoidon kustannukset ovat pysyviä. Tässä aloitteessa esitetään, että keliakiakorvaus olisi 31 euroa kuukaudessa eli puolet näistä gluteenittoman ruokavalion aiheuttamista lisäkustannuksista.

Arvoisa puhemies! Keliakiakorvauksessa on kyse ennen kaikkea yhdenvertaisuudesta. On helppo kuvitella, että jos keliakiaan olisi olemassa lääke, se olisi automaattisesti lääkekorvausjärjestelmän piirissä. Kun näin ei ole, keliakiaa sairastavat on nyt jätetty kokonaan vaille yhteiskunnan tukea. Terveydenhuollon ammattilaiset ja keliakikot ovat todenneet useaan otteeseen, että jos tähän sairauteen olisi olemassa lääke, se varmasti hyväksyttäisiin korvattavaksi. Ongelmana on juuri se, ettei lääkettä vielä ole vaan ainoa hoito on gluteeniton ruokavalio. Gluteenittoman ruokavalion lääketieteellisyyttä ei ole haluttu tunnustaa ja hyväksyä vastaavalla tavalla kuin lääke. Sairauden hoidon ajattelu on erittäin rajallista ja suppeaa. Tämän takia voidaan todeta, että keliakikot ovat eriarvoisessa asemassa muihin autoimmuunisairaisiin ja pitkäaikaissairaisiin verrattuna.

On syytä todeta, että monissa Euroopan maissa keliakiaa sairastaville maksetaan korvausta gluteenittomasta ruokavaliosta. Norjan tuki on peräti 207 euroa kuukaudessa, Tanskassakin toista sataa euroa. Myös esimerkiksi Iso-Britannia, Italia, Ranska ja Belgia tukevat keliakiaa sairastavia eritasoisilla summilla. On poikkeuksellista, että pohjoismaisena hyvinvointivaltiona Suomi ei ole enää katsonut tätä tarpeelliseksi. Olemme pohjoismaisista maista ainut, joka ei tätä korvausta myönnä, Euroopassa Viron lisäksi toinen maa.

Arvoisa puhemies! Keliakialiiton hiljattain tekemässä kyselyssä kolmannes vastaajista totesi, että ruokavaliokorvauksen poistumisen seurauksena heidän ruokavalionsa on yksipuolistunut, ja neljäsosa oli joutunut vähentämään gluteenittomien viljatuotteiden käyttöä. Lähes 40 prosenttia vastaajista oli joutunut tinkimään ruokaostoksissa rahanpuutteen takia. Keliakikoille maksettavan korvauksen poistaminen on heikentänyt heidän mahdollisuuksiaan noudattaa gluteenitonta ruokavaliota.

Jos keliakiaa sairastava ei kykene hoitamaan sairauttaan, kustannukset yhteiskunnalle voivat nousta moninkertaisiksi ruokavaliokorvaukseen verrattuna. Keliakia tulee palauttaa takaisin muiden autoimmuunisairauksien rinnalle ja tuoda keliakiakorvaus takaisin lakiin.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

17.27 Pia Viitanen sd: Puhemies! Kuten edustaja Kiljunen tuossa totesi, kyse on yhdenvertaisuudesta. Lakialoite on hyvin tärkeä, ja haluan kiittää edustaja Kiljusta sen jättämisestä sekä erittäin asiantuntevasta, kattavasta ja hyvästä puheenvuorosta, minkä äsken esittit. Haluan todella todeta edustaja Kiljusen tavoin myös sen, että tämä on meille sosiaalidemokraateille tärkeä asia. Olemme vaihtoehtobudjetissamme varanneet 15 miljoonaa siihen, että tämä korvaus palautettaisiin, ja on todellinen sääli, että hallitus heti ensimmäisenä vuotenaan tästä korvauksesta päätti luopua. Muistan muuten nekin ajat vielä, kun taisteltiin tämä korvaus kaiken kaikkiaan.

Se on yhdenvertaisuuskysymys, ja kuten tässä lopussa kävi hyvin ilmi näistä tutkimustuloksista, joita minäkin tässä katselin, niin kyllähän se on suuri kustannus tulevaisuudessa yhteiskunnalle, jos ihmiset eivät voi hoitaa terveyttään. Täällä sanotaan muun muassa, että 53 prosenttia on joutunut valitsemaan edullisempia tuotteita ja 34 prosentilla ruokavalio on yksipuolistunut, 67 prosenttia säästää muissa menoissa, ja, kuten Kiljunen totesi, 40 prosenttia on joutunut tinkimään ruokaostoissaan rahanpuutteen vuoksi. Tässä on monta kielteistä ja hälyttävää asiaa, ja siksi minä epäilen, puhemies, että jos me emme tätä asiaa korjaa, niin yhteiskunta tulee tulevaisuudessa maksamaan tästä huomattavasti suuremmat kustannukset. Niinpä halusin tässä yhteydessä jäädä tänne saliin vielä sanomaan tämän kannustuspuheenvuoron ihan ääneen, koska tämä on tärkeä asia, ja toivon, että voimme jatkossa tämän korjata.

Puhemies! Kiitos vielä kerran edustaja Kiljuselle erinomaisen tärkeästä aloitteesta.

17.29 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Keliakiakorvauksen palauttaminen on ensiarvoisen tärkeä asia. Meidän on muistettava tosiaankin se, niin kuin edustaja Kiljunen tuossa sanoi, että keliakia on sairaus, joka ei koskaan parane: se on mukana siitä saakka, kun sen saa, sinne hautaan, ei kaikilla ihan kehdosta hautaan, mutta siitä saakka, kun sen saa, ihan sinne loppuun saakka.

Kun me nyt otamme huomioon esimerkiksi indeksileikkaukset, joita on tehty, ja ne huononnuksia, mitä on tehty eläkkeellä oleville ja vanhoille ihmisille, niin kun siihen lisätään sitten tämä keliakiakorvauksen aikaisempi leikkaaminen, niin kyllä on aika hankalaa sitten hoitaa itseään. Joka tapauksessa kaikkia sellaisia sairauksia, joita ihmisellä on ja joita ei pystytä hoitamaan ja joita ei haluta hoitaa, joudutaan pakon edessä hoitamaan myöhemmin, ja se maksaa huomattavasti enemmän kuin se, että palautettaisiin keliakiakorvaus. Nythän me haemme pelkästään puolta siitä, mitä nuo summat ovat, mutta jo sekin auttaisi niitä ihmisiä, jotka tähän sairauteen sairastuvat. Sinänsä se, että ihminen saa myöskin hiilihydraatteja ja pystyy syömään leipää, on äärimmäisen tärkeä asia. Valitettavasti vaan gluteeniton leipä on niin kallista, että siihen eivät kaikkien kädet yllä.

Erittäin lämpimästi kannatan tätä lakialoitetta. Olen todella todella pahoillani siitä, että tämä eduskunta on poistanut yhden kerran tämän nimenomaisen korvauksen, mutta toivotavasti me pystymme nyt korjaamaan sen.

17.30 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa puheenjohtaja! Haluan vielä sanoa tässä, että kun on selvitetty, mitä hoitamaton keliakia aiheuttaa yhteiskunnalle muun muassa lisäkustannuksina, niin täällä todetaan, että hoitamaton keliakia lisää käyntejä lääkärin vastaanotolla, jolloin niitä on keskimäärin 4,4 kertaa vuodessa. Kun keliakia on hyvässä hoitotasapainossa, keliakikko ei käy lääkärin vastaanotolla muita kansalaisia useammin, ja kun sitten tästä

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

voidaan laskea näitten perusterveydenhuollon lääkärin vastaanottokertojen määrä, niin siitä aiheutuu kustannuksia.

Hoitamaton keliakia aiheuttaa myös osteoporoosia, ja siitä esimerkiksi yksittäisen lonkkamurtuman hinta on noin 30 000 euroa. Tämä aiheuttaa myös hedelmöityshoidon kustannuksia, ja siitä myös Kela maksaa kolme hoitokertaa sairaskorvauksessa. Masennuksen osalta, jota tämä hoitamaton keliakia myös aiheuttaa monestakin syystä, on arvioitu, että myös sairauspoissaolot kasvavat, ja siitä sitten on laskettu myös lisäkustannuksia. Sitten hoitamaton keliakia aiheuttaa myös riskin syöpään sairastumiselle.

Elikkä nämä asiat, jotka ovat faktoja, pitäisi tunnustaa ja tunnustaa se, että keliakia ei ole allergia vaan keliakia on autoimmuunisairaus, jota pitäisi kohdella yhdenvertaisesti muiden sairauksien rinnalla. Tämän lisäksi on vielä se, että tämä on aiheuttanut kaikkein pienituloisimmille keliakiaa sairastaville ongelmia, sillä nyt tätä ei huomioida myöskään toimeentulotuesta, minkä takia sitten nämä lisäkustannukset, joita keliakiaravinnon hankkiminen aiheuttaa, vaikeuttavat näiden pienituloisten ihmisten elämäntilannetta entisestään, kun lasketaan toimeentulotuesta kuukausittain se 64 euroa, jonka tämä oikea ruoka, ravinto, lisäkustannuksina aiheuttaa. Myös siltä osin tämä tilanne on heikentynyt, kun keliakiakorvaus poistettiin vuoden 2016 alusta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2018 toiseksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys HE 215/2018 vp

Lisätalousarvioaloite LTA 42-50/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 23/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pöydällepanoa varten esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että mietintö pannaan pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

Edustajan, joka aikoo ehdottaa muutoksia valtiovarainvaliokunnan mietintöön, on jätettävä muutosehdotuksensa keskuskansliaan. Muutosehdotukset on jätettävä keskuskansliaan viimeistään torstaina 22.11.2018 kello 10.

Asian käsittely alkaa torstaina 22.11.2018 klo 16 pidettävässä täysistunnossa yleiskeskustelulla, jossa on nopeatahtinen osuus, jolloin etukäteen varatut puheenvuorot saavat kestää enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi puhemies voi myöntää harkitsemassaan järjestyksessä 1 tai 2 minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja.

Asian yksityiskohtainen käsittely on perjantaina 23.11.2018 klo 13 pidettävässä täysistunnossa. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tehdään ensin kaikki muutosehdotukset ja sitten niistä äänestetään. Siltä osin kuin lisätalousarvioehdotukseen ei ole ehdotettu muutoksia, se katsotaan hyväksytyksi valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisena.

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Menettelytapa hyväksyttiin.

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 150/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 21/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ja arvonlisäverolain 35 ja 38 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 148/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 20/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 19/2018 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 15/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tiettyjen yleisten asiakirjojen esittämistä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta sekä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 176/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 7/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain 1 ja 2 §:n sekä tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksistaan annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 81/2018 vp

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 8/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

23. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 116/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 13/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

24. Hallituksen esitys eduskunnalle pääsystä korkeampaan koulutukseen Pohjoismaiden välillä tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi

Hallituksen esitys HE 151/2018 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 10/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

25. Hallituksen esitys elintarvikemarkkinalaiksi ja laiksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 121/2018 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 16/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

26. Hallituksen esitys eduskunnalle Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaisesta alentamisesta annetun lain määräajan jatkamisesta

Hallituksen esitys HE 134/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 12/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

27. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 161/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 13/2018 vp

Pöytäkirja PTK 118/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

28. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 171/2018 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

29. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rajavartiolain ja ulkomaalaislain muuttamisesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 201/2017 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 16/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.11.2018 pidettävään täysistuntoon.

30. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 22.11.2018 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.54.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola